

**T.C.
GAZI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**İNTERNET FOLKLORU/
NETLORE BAĞLAMINDA
SÖZLÜ KÜLTÜRÜN DÖNÜŞÜMÜNE
NETNOGRAFIK YAKLAŞIMLAR:
KATILIMCI SÖZLÜK ÖRNEKLERİ**

Zeynep Safiye BAKİ

**TÜRK HALK BİLİMİ
BİLİM DALI**

TEMMUZ 2014

**İNTERNET FOLKLORU/NETLORE BAĞLAMINDA SÖZLÜ KÜLTÜRÜN
DÖNÜŞÜMÜNE NETNOGRAFIK YAKLAŞIMLAR:
KATILIMCI SÖZLÜK ÖRNEKLERİ**

Zeynep Safiye BAKİ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK HALK BİLİMİ ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

TEMMUZ 2014

internet Folklorü /Nettore Bağlamında Sözlü
Kültürün Dönüşümüne Netnografik Yaklaşımlar:
Katılımcı Sözlük Örnekleri

Zeynep Safiye Baki tarafından hazırlanan "...Katılımcı Sözlük Örnekleri..."
adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Gazi Üniversitesi
Türk Halk Bilimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman:

Prof. Dr. M. Öcaloğlu

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Başkan :

Yrd. Doç. Dr. Hikmet TÜRKİLMAZ

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Üye :

Yrd. Doç. Dr. Erkin Öler Örsül

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Tez Savunma Tarihi: 18/07/2014

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine
getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Hikmet KAVRUK
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirim, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Zeynep Safiye BAKI

18.07.2014

İNTERNET FOLKLORU/NETLORE BAĞLAMINDA SÖZLÜ KÜLTÜRÜN DÖNÜŞÜMÜNE NETNOGRAFIK YAKLAŞIMLAR: KATILIMCI SÖZLÜK

ÖRNEKLERİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Zeynep Safiye BAKI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Temmuz 2014

ÖZET

Bir bilim olarak temellerinin atıldığı on dokuzuncu yüzyıldan günümüze folklor, hem teorik alanda hem de uygulama alanında değişiklikler geçirmiştir. Bu değişikliklerden biri, folklorun alan kavramıyla ilgilidir. Başlangıçta halk denince akla sadece köylünün gelmesi, bu nedenle de alan araştırması için köylerin tercih edilmesi, köyden kente göçün artmasıyla birlikte folklor araştırmacıları tarafından önceleri alanın daralması şeklinde yorumlanmıştır. Fakat yakın zamanda, disiplinin araştırma alanına çağdaş kentteki ve elektronik kültür ortamlarındaki folklorun girmesi, kent folkloru ve internet folkloru gibi yeni inceleme alanlarının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Değişen alan kavramıyla birlikte halk tanımı da, iki yüzyıl önceki “köylü” anlayışından, ortak bir faktörü paylaşan insan grubuna evrilmiştir. Günümüzde halkın var olduğu her alan, derleme yeri olarak değerlendirilmeye başlamış, çağdaş kent ve gelişen teknolojiyle birlikte internet de bu alanlar arasındaki yerini almıştır. Bugün internet, alanı folklor araştırmacısının ayağına getirmekle birlikte folklorla güncel bir araştırma alanı sunmaktadır. Bu çalışmada da, alan araştırmasının genelde internete, özelde ise katılımcı sözlüklere uygulanması amaçlanmaktadır. Kısaca “İnternet Folkloru” olarak tanımlanan netlore ve “sanal etnografi” ya da “sanal alan araştırması” olarak tarif edilen netnografi bağlamlarında, katılımcı sözlüklerdeki sözlü kültür ürünleri değerlendirmeye alınacaktır. Araştırmanın kapsamı ise, Türkiye’de gençlerin en çok kullandığı sözlükler olan Ekşi, İTÜ, Uludağ ve İnci Sözlük ile sınırlandırılacaktır. Elde edilen veriler sonucunda, gençlerin sözlü kültür ürünlerine bakış açıları tespit edilecek ve sözlü kültürün internetteki değişimi ve dönüşümü incelenecektir. Ayrıca bu veriler, günümüzdeki ve gelecekteki sözlü kültür algısının belirlenmesine yardımcı olacak ve yeni bağlamında gelenek aktarımına da örnek sunacaktır.

Bilim Kodu : 4.041

Anahtar Kelimeler : Netlore, Netnografi, Alan Araştırması, Katılımcı Sözlük, Sözlü Kültür Ürünü.

Sayfa Adedi : 123

Tez Danışmanı : Prof. Dr. M. Öcal OĞUZ

NETNOGRAPHIC APPROACH TO TRANSFORMATION OF VERBAL CULTURE
WITHIN THE CONTEXT OF NETLORE/INTERNET FOLKLORE:
PARTICIPATORY DICTIONARY EXAMPLES

(M.S. Thesis)

Zeynep Safiye BAKI

GAZİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

July 2014

ABSTRACT

Folklore as a science rooted to ninth century has been changing in both theoretical and practical means. One of the changes is related to the field concept of folklore. Previously, only villagers were considered in social studies where the folk was the central point. As the migration from villages to cities increased, there was less people left in the rural areas which was interpreted as loss of the field work areas. However, the field of folklore has been expanded by incorporation of modern cities and online culture platforms. With the changing perception of 'field', definition of 'folk' has also changed. Folk is not only considered to be comprised of villagers as more, instead it is defined as a group of people who have common ground which connects them to each other. Nowadays, every place which has people component, is treated as a field. Furthermore, with increasing urbanization and developing technologies, internet has become a 'field' as well. Today, internet provides an easily accessible and up-to-date field to folklore researchers. The objective of this study is to expand the field to internet, specifically to participatory dictionaries. This study, within the context of Netlore, described as internet folklore, and Netnography, described as Virtual ethnography or Virtual field work, the verbal cultural texts in participatory dictionaries are studied. The scope of the work covers the most commonly used participatory dictionary of Turkey; Ekşi, İtÜ, Uludağ ve İnci Sözlük. The insights and information gained in this study will help to determine the users perspective to verbal cultural components, and transformation and change of verbal culture in the internet. Moreover, these will be beneficial in understanding the perception verbal culture in the future and transfer of traditions to the next generations.

Science Code : 4.041
Key Words : Netlore, Netnography, Field, Participatory Dictionary, Verbal Culture Text.
Number of Page : 123
Thesis Advisor : Prof. Doc. M. Öcal OĞUZ

TEŞEKKÜR

Danışmanım Prof. Dr. M. Öcal OĞUZ'a, çalışmam boyunca engin görüşleri ile beni aydınlatan ve temin ettiği materyalleri ile çalışmama büyük destek sağlayan değerli hocalarım Yrd. Doç. Dr. Evrim ÖLÇER ÖZÜNEL'e ve Öğr. Gör. Dr. Selcan GÜRÇAYIR TEKE'ye, tezimin redaksiyonu konusunda bana yardımcı olan Cansu Birgen'e ve Tuna Yıldız'a, ayrıca manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan aileme teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
1. GİRİŞ	1
2. FOLKLORUN İKİNCİ YÜZÜ: İNTERNET	7
2.1. Folklorun Alışık Olmadığımız Bağlamı: Netlore	7
2.2. Pazarlama Dünyasının Sihirli Değneği: Netnografi.....	17
2.3. Araştırmacının Evine Gelen “Alan”	22
3. KATILIMCI SÖZLÜKLER VE SÖZLÜ KÜLTÜR ÜRÜNLERİNİN DÖNÜŞÜMÜ	47
3.1. Hep Birlikte Sözlük Yazıyoruz: Katılımcı Sözlükler.....	47
3.2. Sözlü Kültür Ürünlerinin Dönüşümü: “Entry”ler.....	56
3.3. Nesilden Nesile “Yazardan Çaylağa” Aktarım	77
4. SONUÇ.....	85
KAYNAKLAR.....	89
EKLER.....	98
Ek-1. Katılımcı Sözlüklerde Yeniden Üretilen Atasözü Örnekleri ¹	99
Ek-2. Katılımcı Sözlüklerde Birbiriyle Çeliştiği Düşünülen Atasözü Örnekleri ¹	104
Ek-3. Katılımcı Sözlüklerde Yeniden Üretilen Fıkra Örnekleri ³	107
Ek-4. Katılımcı Sözlüklerde Dönüştürülen veya Yeniden Üretilen Alkış ve Kargış Örnekleri ⁴	108
Ek-5. Katılımcı Sözlüklerde Dönüştürülen veya Yeniden Üretilen Mâni Örnekleri ⁵	113
Ek-6. Katılımcı Sözlüklerde Yeniden Üretilen Masal Örneği ⁶	115

Sayfa

Ek-7. Katılımcı Sözlüklerde Dönüştürülen veya Yeniden Üretilen Tekerleme Örnekleri ⁷	117
Ek-8. Geleceğin Atasözleri ⁸	119
Ek-9. Günümüzde Fıkra Anlatmak ⁹	120
Ek-10. Mâni Söyleme Geleneğinin Geleceği ¹⁰	121
Ek-11. Günümüz ve Gelecekte Masal Algısı ¹¹	122
Ek-12. Günümüz Tekerlemeleri ¹²	127
ÖZGEÇMİŞ	128

1. GİRİŞ

İnternet kavramına elektronik kültür ortamı temelinde bakıldığında, sözlü kültür ürünlerini barındıran ve bu ürünlerin yeniden yaratım ve aktarım sürecine aracılık eden bir yapı gözlenir. Bu yapının sözlü kültür ürünlerini araçsallaştırdığı göz önüne alındığında ise, günümüz folklor araştırmaları için bir kaynak olarak önerilebileceği düşünülebilir. Sözlü kültür ürünlerinin yeniden yaratımına ve aktarım sürecine aracılık eden bu yapılar arasında kullanıcı sayısı oldukça fazla olan forum ve bloglar, sosyal ağlar içinde değerlendirilen Facebook ve Twitter, interaktif ya da katılımcı sözlük olarak adlandırılan sözlükler sıralanabilir. Tezde, internet tabanlı erişim ağları folklorun değişen bağlamlarının ürün bazlı dönüşümlerini incelemek için elverişli ortamlar olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda çalışmada, değişen alan anlayışıyla birlikte alan araştırmasının genelde internete, özelde ise katılımcı sözlüklere uygulanabilirliği sorgulanmıştır. Tezin ana eksenini “sanal etnografi” ya da “sanal alan araştırması” olarak tanımlanan netnografi kavramının folklorik alan araştırması bağlamında sınırlarını tartışmaya açmak oluşturmaktadır. Netnografi metodu, *Sage Sosyal Araştırma Metotları Sözlüğü*'nde (Sage Dictionary of Social Research Methods) antropolojinin geleneksel ve yüz yüze yürütülen etnografi araştırma tekniklerini bilgisayar temelli iletişimler sayesinde oluşan çevrimiçi kültür ve toplulukların çalışmalarına uyarlayan kalitatif ve yorumsal araştırma metodolojisi şeklinde açıklanmaktadır (Aktaran Levi ve Dahan 2012: 34; Jupp, 2006: 193). Tezde, “İnternet Folkloru” olarak tanımlanan netlore, folklorun yeni bir bağlamı olarak kabul edilerek katılımcı sözlükler üzerinden sözlü kültür ürünlerinin incelendiği netnografik bir alan araştırması denemesi yapılmıştır. Buna ek olarak, özellikle pazarlama sektörünün ve işletmecilerin veri araştırma alanı olan internet ortamı için ürettikleri netnografi kavramı ile bu kavramın folklor bağlamında nasıl bir yansıma bulabileceği karşılaştırılmaya çalışılmıştır. Yapılan karşılaştırma ile hedeflenen, bugüne kadar folklor araştırmacıları tarafından görmezden gelinen netnografik alan araştırmalarının, disipline entegrasyonun hangi biçimlerde sağlanabileceğini katılımcı sözlükler örneği üzerinden tartışmaya açmaktır.

Dünyada internet folkloruyla ilgili folklor araştırmacıları tarafından yapılan bazı çalışmalar bulunmaktadır. Bunlardan biri, *Folklore and Internet: Vernacular Expression in a Digital World* (Folklor ve İnternet: Dijital Dünyada Yerel İfadeler) adlı, makalelerden oluşan bir kitaptır. oğunluğu Amerikalı folklor araştırmacıları tarafından kaleme alınan makaleler folklor ve internet ilişkisini çeşitli yönleriyle tartışmaktadır. Ne var ki, kitapta, internet üzerinden yapılan bir alan araştırmasından yani netnografiden hiç söz edilmemektedir. Türkiye’de de internet ortamının yeni bir derleme sahası olabileceğini dile getiren folklor araştırmacıları bulunmaktadır. Bunlardan biri Ruhi Ersoy’dur. Ersoy, “Halkbilimi alışmalarının Gelişimine Paralel Olarak ‘Alan Araştırması’ Kavramını Yeniden Düşünmek” başlıklı makalesinde internet ortamının folklorcuların yeni derleme sahası olabileceğinden söz etmiştir. Ayrıca burada Millî Folklor dergisinin 2002 – 2014 yılları arasında yer alan ve interneti alan olarak kullanan fakat adı koyulmayan çalışmalardan da bahsedilmelidir. Folklorcular, her ne kadar internet folkloru ve internet üzerinden yapılacak alan araştırmalarına çalışmalarında yer verseler de netnografi kavramını ilk kullananlar, pazarlamacılar olmuştur. Tezin ilerleyen bölümlerinde, folklorcuların görmezden geldiği bir alan olarak değerlendirilecek netnografiden ayrıntılı biçimde söz edilecek ve pazarlamacıların belirlediği netnografik alan araştırması yöntemleri ile folklorun alan araştırması yöntemleri arasında bir karşılaştırma yapılacaktır. Ancak bu noktada, tezde kullanılacak örneklem ve yöntemle ilgili bilgi vermek uygun olacaktır.

Katılımcı sözlükler, gündelik hayatla ve gündemdeki konularla ilgili başlıklara yer veren, yazarların yeni konular açabildiği, bu konularla ilgili yeni tanımlara, örneklere ve yorumlara yer verebildiği, kendine özgü bir gelenek yaratan ve jargona sahip olan, sürekli kendini yenileyebilen sözlüklerdir. Her an yenilenebilme özelliği ile bu sözlüklerin, folklorla en güncel araştırma alanlarından birini sunduğu söylenebilir. Araştırmanın kapsamı, Türkiye’de gençlerin en çok kullandığı katılımcı sözlükler olan Ekşi Sözlük, İTÜ Sözlük, Uludağ Sözlük ve İnci Sözlük ile sınırlandırılmıştır. İnternet üzerindeki sözlü kültür ürünlerinin yer aldığı diğer sayfalar ve bu sözlüklerdeki görseller kapsamlarının genişliği nedeniyle değerlendirmeye alınmamıştır. Kullanıcılarının büyük çoğunluğunu üniversite öğrencisi veya mezunu gençlerin oluşturduğu bu sözlüklerde yer verilen “entry”ler

(konu başlıklarıyla ilgili üyelerin yazdığı tanımlar ve örnekler) üzerinden araştırmanın ana konusunu oluşturan sözlü kültür ürünlerinin derlemesi yapılmıştır. Derleme aşamasında ise, sözlüklerin kuruluş tarihinden 01.03.2014 tarihine kadar, sözlüklerde en çok yer verilen sözlü kültür ürünleri olarak; atasözü, deyim, fıkra, mâni, tekerleme, masal, alkış, kargış ve bilmece örnekleri ile ilgili bütün “entry”ler dikkate alınarak bir veri havuzu oluşturulmuştur.

Pazarlama ve reklamcılık alanlarında sıkça kullanılan netnografi yönteminin, henüz yeni olması ve yöntemin kesin sınırlarının olmaması nedeniyle çalışmada bu yöntem, araştırmanın amacına yönelik şekillendirilmiş, sözlük üyeleri için herhangi bir soru metni hazırlanmamış, karşılıklı görüşme yapılmamış ve sözlükteki görseller incelenmeyerek, sadece sözlü kültür ürünleri ile ilgili entrylerden veri toplanmıştır. Araştırma süresince gözlemlenen deneyimler ise not alınmış ve araştırmanın analiz kısmında kullanılmıştır. Araştırmanın sanal deşifrelerinden oluşan notlar yerine de, sözlüklerden derlenen internet ortamında dönüştürülmüş sözlü kültür örnekleri verilmiştir.

Veri toplama aşaması tamamlandıktan sonra, veriler analiz edilerek yorumlanmıştır. Ardından, netnografik alan araştırması kuramının folklor disiplini için yeniden düşünülmesi gereken yönleri tartışmaya açılmıştır. İnternet üzerinde bir araya gelen gruptan sadece derleme çalışmaları yapmak, çağımızın ihtiyaçları hususunda gerekli ise de, yeterli değildir. Elde edilen veriler, araştırmanın amacı kapsamında değerlendirilmeli ve yorumlanmalıdır. Sözlü kültür ürünlerinin yeni kullanım alanı olarak internet, günümüzde bu ürünlerin en çok değişime ve dönüşüme uğradığı kültürel mekân olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bakımdan, sözlü kültürdeki değişim ve dönüşüm “entry”ler üzerinden ele alınmış ve varyant, versiyon ve parodi kavramlarıyla birlikte incelenmiştir. Bu çalışma; genç neslin sözlü kültür ürünlerine bakış açısını ortaya çıkarması, sanal ortamda bu ürünlerin kullanım amaçlarını sunması, teknolojik gelişmelerle birlikte ne şekilde varlığını sürdürmeye devam ettiğini ve nasıl değişip dönüştüğünü yansıtmayı ve internet üzerindeki kuşaktan kuşağa aktarımını göstermesi bakımından faydalı olacaktır.

Tez “Giriş”, “Folklorun İkinci Yüzü: İnternet”, “Katılımcı Sözlükler ve Sözlü Kültür Ürünlerinin Dönüşümü” olmak üzere iki bölüm ve “Sonuç”tan oluşmaktadır.

Birinci bölüm, elektronik sözlü kültür ortamı temelinde interneti, folklorun yeni inceleme alanı olarak ele almaktadır. Bu bölümde, klasik alan araştırması kavramı ile günümüzde internet üzerinden alan çalışması yapma olarak açıklanabilecek netnografik yöntem kavramı, planlama, derleme ve değerlendirme aşamaları üzerinden karşılaştırılmış ve netnografi yöntemi folklorik açıdan tartışmaya açılmıştır. Bunun yanı sıra, netlore ve netnografi kavramlarının tanımları verilerek dönüşen folklor bağlamlarındaki işlevsellikleri tartışılmıştır.

İkinci bölümde, katılımcı sözlükler hakkında genel bilgilere yer verilerek; Ekşi Sözlük, İTÜ Sözlük, Uludağ Sözlük ve İnci Sözlük’te oluşan gelenekler ve kullanılan jargon özellikleri belirlenmiştir. Geleneğin yeni aktarıcıları olan bu sözlüklerden sözlü kültür ürünleri ile ilgili “entry”ler derlenmiştir. Elde edilen veriler sınıflandırılarak; varyant, versiyon ve parodi bağlamlarında incelenmiş ve sözlü kültür ürünlerinin internetteki değişimi ve dönüşümü sorgulanmıştır. Bunun yanı sıra derlenen veriler ışığında, günümüz sözlü kültür algısı ve geleneğin yeni bağlamında aktarımı ele alınmıştır. Bu sözlüklerden derlenen sözlü kültür ürünlerinin örnekleri ile gelecekteki sözlü kültür algısının nasıl olacağına dair çıkarımlar yapılmıştır.

Sonuçta ise, katılımcı sözlüklerden yapılan alan araştırması verileri ve buna bağlı değerlendirmeler ile varılan yargılar genel olarak tartışılarak yorumlanmıştır.

Çalışma, nitel araştırma yöntemlerine bağlı kalarak yürütülmüştür. Belkıs Kümbetoğlu *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma* adlı yapıtında, niteliksel araştırmanın, insanların ve kültürlerin ayrıntılı, derinlemesine bir tanımını yapmak, insanların gerçekliğe yükledikleri anlamı, olayları, süreçleri, kavrayış ve anlayışlarını ortaya koymak için yapılan bir eylem olduğunu ifade etmiştir (Kümbetoğlu, 2012: 47). Ayrıca, Kümbetoğlu, niteliksel yöntemde araştırma sürecinin en önemli adımının, araştırmanın hangi sorulara cevap aradığı ve bu cevabın niteliğinin ortaya konması olduğuna dikkat çekmiştir (Kümbetoğlu, 2012: 34). Bu çalışmada cevap aranan asıl soru, gelişen teknolojiyle birlikte

günelik yaşam pratiğine dönüşen internetin, sözlü kültür ürünlerini nasıl etkilediği ve gelecek kuşaklara aktarımını nasıl sağladığıdır. Tezin birinci bölümünde ve inceleme kısmındaki kuramsal verilerin toplanmasında belgesel tarama tekniği kullanılmıştır. Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi* adlı kitabında belgesel taramanın, belli bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsadığını ifade etmiştir (Karasar, 2010: 183). İkinci bölümde ise, Ekşi Sözlük, İtü Sözlük, Uludağ Sözlük ve İnci Sözlük örneklemeden gözlem yoluyla yapılan alan araştırması verileri ele alınmıştır. Verilerin analizinde ilk adım, toplanan verileri amaca uygun şekilde sınıflandırmak olmuştur. Verilerin sınıflandırılması, sözlü kültür ürünlerinin genelde internette, özelde ise katılımcı sözlüklerdeki değişimini ve dönüşümünü örneklerle incelemesini sağlamıştır. Ayrıca bu veriler kullanılarak, sözlü kültür ürünlerinin aktarım boyutu değerlendirilmiştir. Kümbetoğlu, niteliksel araştırmada oluşturulan verilerin analizinin bitiminde ise, araştırmacının kendi kuramsal çerçevesi ve araştırmanın amacı doğrultusunda veriyi yorumlaması gerektiğini belirtmiştir (Kümbetoğlu, 2012: 169). Bu çalışmanın sonuç kısmında da, elde edilen veriler araştırmanın kuramsal çerçevesine göre yorumlanarak çıkarımlar yapılmaya çalışılmıştır.

2. FOLKLORUN İKİNCİ YÜZÜ: İNTERNET

Girişte vurgulandığı gibi, tezi internet ortamında var olan folklor ürünlerinin inceleme yöntemleri ve kuramlarının tartışmaya açılması oluşturmaktadır. Bu bağlamda, folklorun yeni yüzü olarak tanımlayabileceğimiz internet ortamının folklorun ilgi alanlarına giren yönleri hakkında bilgi verilerek bu yöntem ve kuramların disiplinin kendi kurallar bütünündeki yeri sorgulanacaktır. Bu nedenle, 'Folklorun Alışık Olmadığımız Bağlamı: Netlore' adlı bölümde öncelikle folklorcular tarafından üretilen bir kavram olan netlore ve etrafında gelişen tartışmalara yer verilecektir. Ardından, 'Pazarlamanın Sihirli Değneği: Netnografi' adlı bölümde daha çok pazarlama sektörünün kullandığı ve geliştirdiği bir kavram ve yöntem olan netnografi hakkında bilgi verilecek ve bu yöntemin kültür kodlarını kullanımı ele alınacaktır. "Evimize Gelen 'Alan'" adlı son bölümünde ise folklorcuların klasik alan araştırma yöntemleri ile netnografik alan araştırma teknikleri karşılaştırılacak ve netnografinin folklorik bir alan araştırma yöntemi olarak kullanımının üzerinde durulacaktır.

2.1. Folklorun Alışık Olmadığımız Bağlamı: Netlore

Kısaca internet folkloru olarak tanımlayabileceğimiz netlore, internetin yaygın kullanımıyla birlikte ortaya çıkmıştır. Aslan İnan, *İnternet El Kitabı* adlı yapıtında, interneti, tüm dünyaya yayılmış bugün milyonlarca (gelecekte milyarlarca) bilgisayarı birbirine bağlayan bilgisayar ağlarının toplamı olarak tanımlamıştır (İnan, 2000: 7). Bugün, bilgisayarları, bilgisayarlarla da insanları birbirine bağlaması nedeniyle internet, kullanılmaya başladığı günden itibaren yeni bir kültür ortamı yaratmış ve aslında kendi folklorunu da oluşturmaya başlamıştır. Trevor Blank *Folklore and the Internet: Vernacular Expression in a Digital World* (Folklor ve İnternet: Dijital Dünyada Yerel İfadeler) adlı yapıtta modern internetin 1989'da İngiliz bilgisayar bilimcisi Timothy Berners-Lee'nin World Wide Web'i icadıyla ortaya çıktığını, Hyper Text Markup Language (HTML) ve internet tarayıcıları sayesinde, belli bir akademik çevreye özgü olmaktan çıkıp 1992'de halkın erişimine açıldığını ifade etmiştir (Blank, 2009: 2).

O günden bugüne, internet, insanların bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma, saklama ve paylaşma yani aktarma amaçlarına hizmet etmiştir. Bugün ise, internet, insanların karşılıklı sohbet edebildiği, hatta görüntülü konuşabildiği, sürekli yenilerinin eklendiği sosyal ağlar sayesinde diğer insanları takip edebildiği, elektronik araçlara ulaşabildiği bir ortam hâline gelmiş ve âdeta gerçek hayattaki sosyal yaşam internet ortamına aktarılmıştır. Halk yaşamında bu derece önemli ve etkili bir rolü olan internetin folklorik ürünleri, folklorculardan bağımsız bir biçimde dönüştürmesi bir süre sonra görmezden gelinemeyecek boyutlara ulaşmıştır. İnternet folkloru üzerinde çalışan Trevor Blank'ın belirttiği gibi, internet, gündelik yaşamlarımızdaki folklorik malzemeyi elektronik ortama taşıyan bir baskı teknolojisidir. Yazara göre, tıpkı geçmiş zamanlarda basılı folklorik materyalin sözlü olanı canlandırması gibi, bugün de internet ortamı sözlü kültürü yeniden canlandırmaktadır. Yazar, bu görüşünü Barbara Kirshenblatt-Gimblett'ten aktardığı bir ifade ile desteklemiştir. Kirshenblatt-Gimblett, internetin folklorun potansiyelini yok etmediğini, aksine yeni bir folklor kanalı olarak işlev gördüğünü, elektronik mesajların ne bir senaryo metni ne de bir not dökümü olduğunu aksine bunların tümünün yaşamsal gerçekler olduğunu ifade etmiştir (Aktaran: Blank, 2009: 7). Bu bağlamda, internet folklorunun sözlü kültür üzerindeki dönüştürücü etkisini matbaa teknolojisinin sözlü kültür üzerinde yaptığı geri dönülemez dönüşümle koşut olarak değerlendirmek mümkün gözükmemektedir. Gutenberg Matbaası'nda İncil'den sonra en çok basılan kitabın Grimm kardeşlerin masal kitapları olduğu bilinmektedir¹. Bu durum, internet folkloru bağlamında düşünüldüğünde, internet üzerinde üretilen folklor ürünlerinin önemi de ortaya çıkacaktır. Günümüzdeki ileri teknolojiyle çok sayıda insan, yeni bir yaşam şekline dönüşen interneti benimsemiş ve internet de oluşturduğu çeşitli gruplarla kendi kültürünü yaratmıştır ve yaratmaya da devam etmektedir. Bu gelişmelerden görülmektedir ki, internetin yaygın olarak kullanılmaya başladığı günden beri kültür, yeni bir yaratım ve aktarım ortamı bulmuştur.

Nicholas A. Christakis ve James H. Fowler, *Sosyal Ağların Şaşırtıcı Gücü ve Yaşantımızı Biçimlendiren Etkisi* adlı yapıtlarında sosyal ilişkilerin binlerce yıl

¹ Grimm kardeşlerin masal kitaplarının basımı ile ilgili ayrıntılı bilgi için Evrim Ölçer Özünel'in 'Kaynakça'da yer alan "Yazının İzinde Masal Haritalarını Okuma Denemesi: Masal Tarihine Yeniden Bakmak" başlıklı makalesine bakılabilir.

boyunca yalnızca yüz yüze iletişime dayalı olduğunu, fakat teknolojinin bilgiyi yaymanın farklı yollarını (kilise çanları, yangın sinyalleri, kitaplar, megafonlar, radyo, televizyon) ve uzak mesafedeki kişiler arasında iletişim kurma yollarını (mektuplar, telgraflar, telefon görüşmeleri) icat ederek bu durumu değiştirdiğini belirtmişlerdir (Christakis ve Fowler, 2012: 289). İletişim kurma yollarındaki büyük değişikliklerden biri de internettir. İnternet, mektupları e-postalara dönüştürmüş; radyo, televizyon ve telefon gibi teknolojik ürünleri bir araya getirmiş ve iletişimi sanallaştırmıştır. Simon J. Bronner; "Digitizing and Virtualizing Folklore" (Folkloru Sanal Ortama Aktarma) başlıklı makalesinde, internetin yüz yüze konuşmadan farkını, internetin görsel yanının da bulunması olarak ifade etmiş ve kullanıcıların ekrana baktıklarında görselleri ve yazıları birleşmiş hâlde gördüklerine değinmiştir (Bronner, 2009: 29). İletişimin yüz yüze sağlandığı zamandan bugüne değişen ve dönüşen iletişim yollarının -internet gibi- ileride üretilecek yeni kaynaklardan da beslenerek daha da çeşitleneceği ve değişeceği öngörülebilir. Bu çeşitliliğin özellikle sosyal bilimcileri araştırma yöntemleri ve kuramsal çerçevelerini yeniden gözden geçirmek zorunluluğuyla baş başa bırakacağı söylenebilir. Örneğin, gelenek gibi tanımı zorlayıcı ve kurallara bağlı kavramlar ya da alan araştırması gibi çerçevesi belirlenmiş yöntemler ters yüz edilmek zorunda kalabilir.

Yüz yüze iletişim temelde zamana ve mekâna bağlıdır. Yeni teknolojilerle birlikte ise internet iletişimi, zaman ve mekân kavramlarını da dönüştürmüştür. Telefonla birlikte bir ölçüde değişen mekân kavramının internetle birlikte ortadan kalktığından söz edilebilir. Çünkü internet, dünyanın farklı herhangi iki ülkesindeki insanları, zaman fark etmeksizin, görüntülü olarak bir araya getirme imkânı sunmaktadır. Hatta bugün, bu iletişim yolu, internete bağlı cep telefonlarından bile sağlanabilmektedir. İnsanlar, bazı internet sayfaları sayesinde, dünyanın neresinde olurlarsa olsunlar, istedikleri anda, istedikleri yere, sanal ortamdan seyahat ederek, orayla ilgili bilgi edinme ve orayı gezip görme şansını yakalamaktadır. Bu durum göz önüne alınarak, internet ve folklor ilişkisi düşünüldüğünde, pek çok yeni çıkarım yapmak mümkündür. Bunlardan biri olarak, internet ortamının sağladığı kültürler arası yakınlaşmanın ve kültürel sınırların internet ortamında silikleşmesinin folklor kuram ve yöntemlerinin nasıl yeniden sorgulanmasına neden olacağı düşünülebilir. On dokuzuncu yüzyılda uluslaşma

ve milliyetçilik ekseninde ele alınan folklor üretim ve ürünleri, günümüzde ulus ötesi yaklaşımlarla değerlendirilebilir hâle gelmiştir. Bu durum, internet üzerinde oluşturulacak yeni folklor ürünlerinin kültürleri birleştirici ve uzlaştırıcı bir işleve sahip olabileceğini de akla getirmektedir.

Bu yeni yaşam şekli insanları zamandan ve mekândan soyutlamış, bu algıları da günümüz şartlarına bağlı olarak değiştirmiştir. Necmi Emel Dilmen “Sosyal Paylaşım Ağlarının Reklam ve Pazarlama Disiplinleri İçerisinde Kullanımı” başlıklı makalesinde içinde bulunduğumuz çağın bilgi çağı, internet çağı, sanayi sonrası çağ, bilişim çağı gibi birçok isimle anıldığına, bu genel nitelermelerin dışında bu çağın hızla da tasvir edildiğine, bir diğer deyişle de hız çağı olduğuna dikkat çekmiş ve bu çağda zaman ve mekândan bağımsız iletişimin söz konusu olabildiğini belirtmiştir (Dilmen, 2012: 132). Filiz Balta Peltekoğlu da “Sosyal Medya Sosyal Değişim” başlıklı makalesinde bu konuya yer vermiş; telgrafla başlayan, film, telefon, radyo ve televizyonun iletişim dünyasına katılmasıyla birlikte devam eden sürecin, iletişimi dönüştürdüğünü, iletişimin eş zamanlı niteliğe kavuşurken, sınırlarının ortadan kalktığını ifade etmiştir (Peltekoğlu, 2012: 4). İnternet üzerinden iletişim kod ve sınırlarının silikleşmesi folklor üretim kural ve klişelerini de değiştirmiştir. Önceleri yüz yüze ve kuşaktan kuşağa gelişen ve evrilen folklor ürünleri internet aracılığıyla uzaktan uzağa ve kişiden kişiye bir aktarım biçimine dönüşmüştür.

İnternet, bilgi edinme ve iletişim aracı olmanın yanı sıra, zamanla toplumun pek çok ihtiyacına da hizmet eder hâle gelmiştir. Nebi Özdemir *Medya Kültür ve Edebiyat* adlı yapıtında internetin sınırlarının belirsiz bir kütüphane, arşiv, mağaza, toplantı, tartışma, oyun ve sohbet salonu, galeri, müze ve kitabevi olduğuna ve kültürün bütün geleneklerini sanallaştırdığına, kendi başına bir kültür oluşturan dinamik olduğuna değinmiştir (Özdemir, 2008: 289). Günümüzde internet, insanların sohbet edebilecekleri bir ortama, araştırma yapabilecekleri bir kütüphaneye, alışveriş yapabilecekleri bir mağazaya, film izleyebilecekleri bir sinemaya, bankacılık hizmetlerini kullanabilecekleri bir bankaya ya da oyun oynayabilecekleri bir oyun salonuna dönüşmüştür. Dolayısıyla internetin folklorun pek çok üretim ve tüketim bağlamını içselleştirdiğini söylemek de mümkün

görülmektedir. Gülten Küçükbasmacı ise, “Sözlü Kültür Ortamından Elektronik Kültür Ortamına Geçiş Sürecinde Kastamonu Halk Anlatıları” adlı doktora tezinde bilgisayarın sanal dünyasının gazete, dergi, kitap, telefon, radyo, televizyon gibi iletişim araçlarını kapsadığını, internetin kitle iletişim araçlarının tamamını bünyesinde barındırdığını dolayısıyla da yazma, okuma, konuşma, dinleme ve seyretme gibi ihtiyaçların internet ortamında giderildiğini ifade etmiştir (Küçükbasmacı, 2009: 224). Bu imkânları sunması ve diğer iletişim araçlarını bir araya getirmesi sayesinde internet, her geçen gün kullanıcı sayısını arttırmaktadır. Barbara Kirshenblatt-Gimblett “Folklorun Krizi” başlıklı makalesinde yeni teknolojilerin ille de eski olanların yerini almayacağını, onların yerine geçmeyeceğini veya onları saf dışı bırakmayacağını, aralarındaki ilişkileri değiştireceğini ve birbirleri ile etkileri geniş kapsamlı olan iş birliği yapacaklarını belirtmiştir (Kirshenblatt-Gimblett, 2014: 93). Bu iş birliğinin en büyük örneği de internettir. Mikail Bat ve Z. Beril Akıncı Vural da “Yeni Bir Medya Olarak Sosyal Medyanın Genel Çerçevesi” başlıklı yazılarında internetin, milenyum çağının televizyonunu, radyosunu, gazetesini, videosunu, mektubunu, birçok iletişim ve eğlence mecrasını bir araya getiren bütünleşik yapısı nedeniyle farklı sosyal yapılardaki insanlara çeşitli imkânlar sunduğuna ve internet üzerinden kurulan iletişimin ise, insanlara metnin yanı sıra ses, tam hareketli video, grafik ve animasyonun aktarılmasını sağlayan çoklu medya olma özelliği gösterdiğine dikkat çekmişlerdir (Bat&Vural, 2014: 123-124).

Eskiye bir adım daha ileri taşıyarak hayatımıza yerleşen yeni teknolojiler, zamanla hayatımızda vazgeçilemez bir yer almaktadır. Funda Yağlı “Yeni İletişim Teknolojileri ve Yeni Bir Dünya Tasarımı: Ütopyan ve Distopyan Düşüncede Gündelik Hayatın Dönüşümü” yazısında içinde yaşadığımız anın, sanki öncesini hiç yaşamamış gibi bir algı yarattığına değinmiş, sanki bilgisayar olmadan iletişim kurulamazmış gibi, cep telefonu olmadan yaşam kurgulanmıyormuş gibi ve e-mail okumadan geçirilen bir günün anlamsızmış gibi algılandığını dile getirmiştir. Yağlı, bu değişim yaşanmadan önceki süreçte kültürel olarak farklı görülen bu kodların, anlamların ve söylemlerin artık bireyler tarafından nostalji olarak hatırlandığını ve “o eski günler” ifadesini etiketledikleri bir mecraya dönüştüğünü ifade etmiştir. Bu nedenle de teknolojinin gerçekten bir bilgisayar ekranından dünyayı kavratır bir

güç mü yoksa bireyi mekânsızlığın içine mahkûm eden sahte bir özgürlük aracı mı olduğunu sorgulamıştır (Yağlı, 2014: 27). Bugün, Yağlı'nın ifade ettiği dünyayı kavratan bilgisayar ekranı, cep telefonu ekranına kadar küçülmüştür fakat teknoloji, o ekrandan gün geçtikçe büyümüştür. Yeni teknolojilerle, internet temelinde de yeni iletişim kaynakları ortaya çıkmaktadır. Birkaç yıl öncesine kadar cep telefonlarındaki kısa mesajların, bilgisayarlardaki e-maillerin okunmadan geçilmediği günlerin yerini bugün, Whatsapp gibi yeni iletişim teknolojilerinin kullanılmadığı ya da Facebook, Twitter, Instagram gibi sosyal ağlara girilmeden geçilmeyen günler almıştır. Nicholas A. Christakis ve James H. Fowler; günümüzde çevrimiçi sanal dünyalarda yaşamak gibi etkileyici bir olasılığa işaret etmişler, birkaç yıl öncesinde kadar var olmayan teknolojileri kullanarak birbirimize metin mesajları attığımızı, e-postalar gönderdiğimiz, anlık iletiler yolladığımızı, bloglar oluşturup, Twitter, Google, YouTube ve Facebook yoluyla iletişime geçtiğimize dikkat çekmişlerdir. Christakis ve Fowler ayrıca, icat edilen her yeni iletişim yönteminin, teknolojinin toplumu nasıl etkilediğine dair yüzyıllar öncesine dayanan bir tartışmayı yeniden başlattığını ifade etmişlerdir. Karamsar kesimin, yeni iletişim yollarının geleneksel ilişki kurma biçimlerini zayıflatabileceğini, iyimser kesimin ise bu tür teknolojilerin yalnızca insanların alışlagelmiş bağlantı kurma biçimlerini zenginleştirdiğini, genişlettiğini ve desteklediğini savunduklarını dile getirmişlerdir. Buna ek olarak, destekçilerin çevrimiçi ilişkilerin coğrafi sınırlardan, hatta çekingenlik ya da ayrımcılığa atfedilen zorlayıcı kısıtlamalardan özgür kalabileceğini öne sürdüklerini; interneti savunanların gerçek dünyada kurulması çok daha zor olan bu tür anonim ve geniş ölçekli ilişkileri yararlı bulduklarını belirtmişlerdir (Christakis ve Fowler, 2012: 289-290). İletişim için yüz yüze görüşme, ulaşım gibi şartları ortadan kaldıran yeni iletişim yollarının, karamsar açıdan bakılırsa, gelişen teknolojiyle birlikte kültürleri tek tipleştirebileceği söylenebilir. Öcal Oğuz, "Folklor ve Kültürel Mekân" başlıklı makalesinde bu konuya değinmiş ve hızlı teknoloji kullanımının, yoğun kentleşme ve küreselleşme gibi nedenlerin kabul edilebilir sınırları zorlayarak, dünyayı kitle kültürü denilen tek kültürlü bir yapıya doğru sürüklediği yargısından söz etmiştir (Oğuz, 2007: 31). İyimser açıdan bakıldığında ise, her kullanıcı internet üzerinden iletişim kurma, gelenek aktarma ve yaratma imkânına sahip olacaktır. Trevor J Blank, interneti ayrımcılık yapılamayan bir folklor araştırma alanı olarak gördüğünü dile getirmiştir

(Blank, 2007: 22). Gasouka Maria, Arvanitidou Zoi, Foulidi Xanthippi ve Raptou Evagelia da “Folklore Research and its New Challenges: From the Ethnography to Netografy” (Folklor Araştırması ve Zorlukları: Etnografiden Netnografiye) başlıklı makalelerinde neredeyse her zaman sanal toplulukların gerçek hayattaki topluluklara göre daha demokratik ve açık fikirli olduklarını unk dünyadaki herhangi bir insanın evrimii olduğu sürece bu topluluklara katılma şansına sahip olduğunu ifade etmişlerdir (Maria vd., 2012: 114). İnternet üzerinde, istediği topluluğa özgürce katılabilen kullanıcılar aynı zamanda kendi kültürlerini ve geleneklerini de yaratmaktadır. Ortaya çıkan her yeni teknoloji de kendi kültürünü yaratmaya devam edecektir. Nilay Ulusoy “Sözlüklerdeki Sinema Sevgisi: New York’ta Beş Minare ve çoğunluğun İnternet Sözlüklerine Yansıması” başlıklı makalesinde toplumsal yaşamın dil ve düşünce ürünlerinin bir bütünü olan kültürünü, tarih boyunca söz konusu çağların popüler kitle iletişim araçları tarafından yayılmaya çalışıldığını, içinde bulunduğumuz 21. yüzyılda ise, sonsuz bir alan olan internetin kültürel ürünlerin en ciddi yayıcısı olarak algılanmaya başladığını belirtmiştir (Ulusoy, 2012: 195). Kendi kültürlerini korumayı başarabilen kullanıcılar, başta internet olmak üzere, gelişen iletişim teknolojileri sayesinde kültürel çeşitliliklerini daha kolay tanıtma ve aktarma fırsatı bulacaklardır.

İnternet kültürü -elektronik kültür ortamı temelinde- sözlü ve yazılı kültürü yaşatmakta ve kimi zaman da dönüştürmektedir. Robert V. Kozinets bu kültürü, internetin yarattığı kültür olarak tanımlamış ve bunun için kullanılan terimin ise “siber kültür” olduğunu belirtmiştir (Kozinets, 1998: 366). Bu kültür ortamı internetteki sözlü ve yazılı ürünleri, gelenekleri, fotoğrafları ve videoları içermektedir. İnternet hem var olan gelenekleri sanallaştırmakta, hem de kendi geleneğini yaratmaya devam etmektedir. Ece Baban, “Mc Luhan ve Baudrillard’ın Penceresinden Sosyal Medyanın Etkisi: İfadenin Esareti, Gözetlenen Toplum ve Kayıp Kimlik Sendromu” başlıklı makalesinde yüz yüze iletişimi gerektiren toplum örf ve detlerinin gelişen teknoloji ile kablolu/kablosuz iletişimi olanaklı kılan araçlar üzerinden yapılır hâle geldiğine dikkat çekmiştir (Baban, 2012: 71). Bu araçlardan biri de, internettir. Bugün, internet sayfalarında ortak amaçlar için bir araya gelen farklı grupların oluşturduğu halklar, internet üzerinden iletişim

kurmaya, kendi geleneklerini de yine internet üzerinden oluşturmaya ve aktarmaya devam etmektedirler.

Sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamlarını bir arada yaşatması, kültür ürünlerini ve gelenekleri sunması ve yenilerini yaratması, özellikle de interneti yaşam şekline dönüştüren günümüz toplumunu yansıması nedeniyle internet, folklorun araştırma alanları arasındaki yerini sağlamlaştırmıştır. Eric Schmidt ve Jared Cohen *Yeni Dijital Çağ* adlı yapıtlarında, yüz milyonlarca insanın her dakika dünya yasalarının tam anlamıyla kontrol altına alamadığı online âlemde sayısız dijital içerik yarattıklarına ve tükettiklerine dikkat çekmişlerdir (Schmidt ve Cohen 2014: 11). Hatta bugün, sayısı gün geçtikçe artan internet sayfaları ya da internet sayfalarına yeni eklenen yazılar ve görseller sayesinde sürekli kendini yenileyebilen internet kültür ortamının, folklorun en güncel araştırma alanını oluşturduğundan söz edilebilir. Aynur Köse ve Mustafa Yılmaz “Fısıltı Gazetesi İçin Yeni Bir Mecra: Söylentilerin İletim Mekânı Olarak Çevrimiçi Forumlar” başlıklı makalelerinde yüz yüze iletişimin internetin sembolleriyle yer değıştirdiğı forumların, fikirlerin daha açık ifade edilmesine ortam sağladığını, buna bağılı olarak da yeni toplumsal mekânların oluştuğunu ve yeni iletişim modellerinin ortaya çıktığını belirtmişlerdir (Köse ve Yılmaz, 2010: 185). Bu yeni iletişim modellerinden biri olan ve sosyal hayatın aynasına dönüşen Facebook, Twitter gibi sosyal ağılar, kendilerine özgü bir gelenek yaratmakta ve folklor araştırmaları için kaynak oluşturmaktadır. Lynne S. McNeill, chat odası, Facebook sayfası vb. bir ortama yeni giren bir katılımcının, orada nasıl davranılacağına dair belirli bir bilgi paylaşımının olduğunu fark ettiğine dikkat çekmiştir (McNeill, 2009: 82). Bu ağıların kullanıcıları da var olan geleneklere uyum sağlamaktadır. İnternet üzerinde yaratılan gelenekler, folklorcular için günlük hayattaki geleneklerden ayırt edilmeyecek bir araştırma konusuna dönüşmektedir. Gasouka Maria, Arvanitidou Zoi, Foulidi Xanthippi ve Raptou Evagelia “Folklore Research and its New Challenges: From the Ethnography to Netografy” (Folklor Araştırması ve Zorlukları: Etnografiden Netnografiye) başlıklı makalelerinde sanal topluluklara yalnızca bilgisayar klavyesi aracılığıyla ulaşılabilmesine rağımen internet aracılığıyla sağlanan iletişimin, en az gerçek hayattaki topluluklardaki kadar gerçek olduğuna değınmışlerdir (Maria vd., 2012: 114). Nicholas A. Christakis ve James

H. Fowler ise, *Sosyal Ağların Şaşırtıcı Gücü ve Yaşantımızı Biçimlendiren Etkisi* adlı yapıtlarında internette kurulan sosyal ağların her ne kadar soyut, geniş, karmaşık ve süpermodern olsa da, aynı zamanda Afrika savanasında kamp ateşleri etrafında birbirimize hikâyeler anlattığımız tarih öncesi geçmişimizde ortaya çıkan evrensel ve temel insan eğilimlerini yansıttığını belirtmişlerdir (Christakis ve Fowler, 2012: 290). İnternet üzerindeki bu ağlar, üyelerin iletişimleriyle ve internet sayfalarından paylaşılan yazılarla, fotoğraflarla ya da videolarla gerçek hayatı yansıtmaktadır. Ramazan Acun “Her Dem Yeniden Doğmak: Çevrimiçi Sosyal Ağlar ve Kimlik” başlıklı makalesinde, internetin sosyal ağ oluşumuna yaptığı etkinin, en belirgin olarak, çevrimiçi sosyal ağlarda görüldüğünü ifade etmiş ve çevrimiçi sosyal ağların kişiler arası etkileşimin dramatik olarak artış gösterdiği “mekân”lardan biri olduğuna, ister gerçek olsun isterse “sanal” olsun, yeni kurumların ve kişisel kimliklerin oluşumundaki son derece güçlü etkisine dikkat çekmiştir (Acun, 2011: 89). İnsanları sanal ortamda bir araya getiren ve iletişim kurmalarına izin veren bu ağlar, toplum bilincini yansıtmakta ve katılımcı sayısını her geçen gün arttırmaktadır.

Sosyal ağların kurulduğu internet sitelerinin (Facebook ve Twitter gibi) kullanımı günümüzde, üyeler için bir bağımlılık hâline gelerek günlük yaşamlarını da dönüştürmektedir. Simon J. Bronner, internetin günlük yaşamın gerekli bir aracı hâline geldiğini, aynı zamanda da geleneklerin üretildiği ve devam ettirildiği ayrı ve özel bir alan olarak göze çarpmakta olduğunu belirtmiştir (Bronner, 2009: 22). Sosyal ağlar sayesinde internetin de, günlük yaşamın gerekli bir aracı hâline gelmekten öte, pek çok insan için, günlük yaşam hâline geldiği söylenebilir. Mikail Bat ve Z. Beril Akıncı Vural “Yeni Bir Medya Olarak Sosyal Medyanın Genel Çerçevesi” başlıklı yazılarında sosyal medyanın kullanıcılarını kendisine bağlama sebeplerini açıklamışlardır. Bat ve Vural bunları sosyal medyanın farklı çevrelerden insan ve kurumlara yönelik katılımı desteklemesi, katılım ve geribildirimi desteklemesi nedeniyle her düşünce ve görüşe açık bir ortam olması, çift yönlü konuşmaya olanak sağlaması ve kişilere topluluk olarak hareket etme fırsatı vermesi olarak sıralamışlar; saydıkları bu özellikler sonucunda ise sosyal medyanın “yeni bir ortam” olma niteliğini desteklediğini dile getirmişlerdir (Bat ve Vural, 2014: 124). Bu yeni ortam her geçen gün katılımcı sayısını arttırmakla

birlikte günümüz sosyal hayatına sanal ev sahipliği yapmakta, kültür ürünlerini ve gelenekleri yaşatmakta, folklorun araştırma alanına girmektedir. Mare Kõiva ve Liisa Vesik de “21. Yüzyıl Başında Çağdaş Halk Bilimi, İnternet ve Toplumlar” başlıklı makalelerinde internetin, önceki nesillerden taşıdığı türlerle, en başından beri, halk bilimcilerin alan çalışması yapabileceği ideal bir alan olduğunu belirtmişler, siber ortamın gelenekleri aktarmada bir araç olduğuna ve eski türlerin mutasyonlarını ya da yeni türleri yarattığına dikkat çekmişlerdir (Kõiva ve Vesik, 2014: 182). Ayrıca bir halk bilimci için, internetteki iletişimi doğrudan gözlemeleme fırsatını elde etmekle halk geleneğinin gerçekte uygulanışını gözlemeleme fırsatını elde etmenin eşdeğer olduğunu ifade etmişlerdir (Kõiva ve Vesik, 2014: 183). İnternette oluşturulan kimliklerin ve sergilenen davranışların da iyi bir gözlem konusu oluşturduğuna işaret etmişlerdir (Kõiva ve Vesik, 2014: 184). Halkı, halk kültürünü ve geleneklerini konu edinen folklor için internet, hem geçmişe yer veren, hem şimdiki içeren, hem de geleceği yansıtan bir çalışma alanı sunmaktadır. Netlore, folklorun internet üzerindeki alanını inceleyen yeni bir bilimdir. Gail Arlene De Vos “Folklor ve İnternet: Netlore” başlıklı makalesinde Russell Frank’tan alıntılanarak Netlore’u şu şekilde tanımlamıştır:

“Netlore sözlü olmayan, yüz yüze iletilmeyen ve kuşaktan kuşağa aktarılmayan folklorlardır. Pek fazla varyasyon da sergilemez. Folklorlardır çünkü “anlamli davranış olarak, medya gibi iletişimin ‘yetkili’ kanallarına paralel giden, genelde onları parodileştiren, onlarla dalga geçen ve onlar üzerine yorumlar yapan iletişimli bir yer altı dünyasında yayılan yıkıcı bir oyun çeşididir” (Alıntılanan De Vos 2013: 248, Frank 2011: 9).

Russell Frank, bu tanımında öncelikle, netloreun sözlü olmayan ve yüz yüze iletilmeyen folklor olduğuna değinmiştir. Ancak internet, bugün videolar aracılığıyla (görüntülü olarak) sözlü kültür ürünlerine de yer vermekte ve görüntülü görüşmeyi sağlayan internet siteleri sayesinde de bir bakıma yüz yüze iletişime olanak tanımaktadır. Frank daha sonra, netloreun kuşaktan kuşağa aktarılmadığını dile getirmiş ve pek fazla varyasyon sergilemediğini ifade etmiştir. Fakat internete doğan yeni nesil, eski neslin görerek öğrendiği pek çok geleneği bugün internet üzerinden öğrenmektedir. Bu nedenle de, sözlü ya da yazılı olsun, kültür ürünleri ve gelenekleri gelecek nesillere internet üzerinden aktarılmaktadır. Frank’ın netloreun varyasyon sergilemediği ifadesinin aksine, Trevor J. Blank “Examining

the Transmission of Urban Legends: Making the Case for Folklore Fieldwork on The Internet” (Şehir Efsanelerinin Dönüşümünün İncelenmesi: İnternette Folklor Alan Araştırması Örneği) başlıklı makalesinde; internetin, anonim ve düşüncelerin hızlı yayılmasında etkin oluşu sayesinde halk anlatılarının dönüşümü için ideal bir ortam yarattığını belirtmiştir (Blank, 2007: 19). İnternet kendi kültürünü ve geleneğini yaratmanın yanı sıra var olanı da değiştirmekte ve dönüştürmektedir. Bu tanımda Frank ayrıca, yıkıcı bir oyun çeşidi olarak nitelendirdiği netloreun, folklor oluşunu ise genel olarak parodileştirilmesine bağlamıştır. Bu noktada parodileştirmenin de bir çeşit dönüştürme olduğu unutulmamalıdır. Netlore bugün, parodileştirmeye ek olarak, internette yaşatılan sözlü ve yazılı kültür ürünlerini, gelenekleri ve internet ortamında yaratılan, değiştirilen ve dönüştürülen kültür ürünlerini kapsamaktadır.

Gelişen teknolojiyle birlikte, internet kullanımının neredeyse bütün toplumlara ulaştığı günümüzde, internetin folklor için bir araştırma alanı olması kaçınılmaz bir sonuçtur. Bu alanı, yani internetin folklorunu, inceleyen bilim ise netloredur. Gail Arlene De Vos yine “Folklor ve İnternet: Netlore” başlıklı makalesinde her yeni iletişim aracının folklorun iletilmesi için yeni bir yol olduğunu ifade etmiştir (De Vos, 2013: 248). Bu yollardan biri de, internettir. Yeni teknolojiler, kendi folklorunu yaratarak, araştırma alanı internet olan netlore gibi, folklorla bağlı yeni bilimlerin ortaya çıkmasına katkı sağlayacak ve folklorun yeni boyutlar kazanmasının yolunu açacaktır. Bu noktada internet folklor üretimini işaret eden netlore kavramının daha çok pazarlamacıların kullandığı bir kavram olan netnografi ile ilişkilendirilip ilişkilendirilemeyeceğini belirlemeden önce netnografi kavramını açıklamak gerekecektir. Bu nedenle bir alt bölümde netnografi kavramı ve etrafında oluşturulan kuramsal tartışmalara değinilmesi uygundur.

2.2. Pazarlama Dünyasının Sihirli Değneği: Netnografi

Netnografi kavramı ilk bakışta etnografik ya da folklor araştırmacıları tarafından üretilmiş bir kavram hissi uyandırır da bunu ilk ve etkin kullananlar pazarlamacılar olmuştur. Pazarlamacılar folklor ürünlerinin ve kültür kodlarının internet üzerinden tespitinin satış oranlarını arttırdığını ve dolayısıyla bu durumun

kendi disiplinleri açısından bir avantaja dönüştürülebileceğini folklor araştırmacılarından önce keşfetmişlerdir. Bir anlamda pazarlama sektörü, folklorun sihirli değneği olan kültür kodlarını internet üzerinden kendi alanında tüketime sunmayı başarmış bir alana dönüşmüştür.

Netnografi, internetin araştırma alanı olarak seçildiği çalışmalar için kullanılan ve internetin kısa adı olan “net” ile “etnografi” kelimelerinin birleşiminden oluşmuş bir terimdir. Robert V. Kozinets “On Netnography: Initial Reflections on Consumer Research Investigations of Cyberculture” (Netnografi Üzerine: Siber Kültürün Tüketici Araştırmalarına İlk Yansımaları) başlıklı makalesinde netnografiyi, kültürel alan araştırması ve sanal ortamda oluşan toplulukların internet bazlı iletişimi veya bilgisayar temelli düşüncenin, gelenekler ve kültürel antropoloji tarafından metodolojik olarak beslenen yazılı tanımları olarak tarif etmiştir (Kozinets, 1998: 366-367). Kaan Varnalı da, *Dijital Kabilelerin İzinde Sosyal Medyada Netnografik Araştırmalar* adlı kitabında etnografiyi, sosyal ortamlarda sergilenen insan davranışlarının altında yatan kültürel ve bağlamsal nedenleri çözümlenmeye yarayan nitel bir keşif tekniği olarak tanımlarken, netnografiyi etnografik araştırma prensiplerine bağlı kalınarak çevrimiçi toplulukların etkileşimsel varoluşunun altındaki dinamikleri keşfetmeye yarayan, sistematik, hızlı ve etkili bir yöntem olarak tanımlamıştır (Varnalı, 2013: 13-14). Bu tanımlardan yola çıkarak, netnografik bir çalışma yapılabilmesi için en önemli unsurların, internet ortamında bir araya gelen sanal topluluklar ve bu toplulukların yarattığı kültür olduğu söylenebilir.

Netnografi yöntem olarak, etnografik araştırma ve inceleme yöntemlerini kullanmaktadır. Robert V. Kozinets de, yukarıda adı geçen kitaba yazdığı önsözde etnografinin Heredot’tan beri, yani yaklaşık 2500 yıldır kullanılan bir araştırma tekniği olduğunu, bu tekniğin katılımcı gözlem ilkesine dayandığını belirtmiş; netnografinin ise, Heredot’un kullandığı antik etnografi yöntemlerini aldığını ve bu yeni ve teknolojinin aracılık ettiği dünyaya uyarladığını ifade etmiştir (Kozinets, 2013: 8-9). Bu yeni ve teknolojik dünya bugün, internettir. Netnografi, etnografik yöntemlerle, internet üzerinden alan araştırması yapılmasını sağlar. Kaan Varnalı da; doğal, katılımcı, tanımlayıcı, çok yöntemli ve uyarlanabilir, yeni nesil bir

araştırma yöntemi olan netnografinin, üzerine inşa edildiği araştırma tekniğinin etnografi gibi anlama ve anlatma tekniği olduğunu ve netnografik araştırma raporunun sayısal verilerden ziyade, araştırmacının şahsi yorum ve çıkarımlarından oluşan bir anlatımı içerdiğini belirtmiştir (Varnalı, 2013: 37-39). Araştırmacılar çalışmalarında, netnografik yöntemi kullanmak için, etnografik yöntemi temel alan belli başlı bazı eylem adımlarını takip ederler. Robert V. Kozinets "The Field Behind the Screen: Using Netnography for Marketing Research in Online Communities" (Ekran Ardındaki Alan: Online Topluluklarda Pazar Araştırmaları için Netnografi Kullanımı) başlıklı makalesinde, araştırmacıların katılımlı gözlemlerini içeren yaygın etnografik uygulamalarını şu sınıflandırma ile şekillendiğini belirtmiştir: (1) Kültürel Girişin Yapılması (2) Bilginin Toplanması ve Analiz Edilmesi (3) Yorumlamanın Güvenilirliğinden Emin Olunması (4) Etik Araştırmanın Yürütülmesi (5) Kültürel Üyelere Geri Bildirim Fırsatının Sağlanması (Kozinets, 2002: 63). Kaan Varnalı da, *Dijital Kabilelerin İzinde Sosyal Medyada Netnografik Araştırmalar* adlı yapıtında, netnografiyi, Kozinets'in sınıflandırmasına bağlı kalarak, beş aşamalı bir araştırma yöntemi olarak ele almıştır:

1. Giriş ve Araştırmanın Planlanması
2. Veri Toplama Aşaması
3. Analiz ve Yorumlama
4. Araştırma Etiğinin Sağlanması
5. Üye Kontrolleri (Varnalı, 2013: 31-35).

Etnografik alan araştırması ve netnografi arasında benzerlikler bulunduğu gibi, çeşitli farklılıklar da göze çarpar. Bu husus bir sonraki bölümde derinlemesine tartışılacak ve her iki yöntemin birbirleriyle olan dirsek teması irdelenecektir.

Netnografik bir çalışma yapabilmek için yukarıdaki eylem adımlarının takibi önemlidir. Robert V. Kozinets, netnografinin, çevrimiçi ortamda etnografik bir araştırma yapmak için gerekli adımları kodlayarak ve bu adımları itinalı ve titiz hâle getirerek araştırmanın ve bulguların raporlanmasını anlamlı ve tutarlı kıldığına dikkat çekmiştir (Kozinets, 2013: 9). Ancak netnografinin, yeni bir çalışma alanı

olması ve çalışmanın araştırmacının şahsi yönlendirme, yorum ve çıkarımlarına dayanması nedeniyle, kullanılacak yöntemlerin tam olarak belirlenmesi zordur. Kozinets, “ “I Want to Believe”: A Netnography of The X-Philes’ Subculture of Consumption” (“İnanmak İstiyorum”: X-Philes’in Tüketim Alt Kültürünün Netnografisi) başlıklı makalesinde de netnografinin yeni talep gören bir araştırma alanı olduğunu ve bu yüzden az sayıda araştırma yöntemi bulunduğunu dile getirmiştir (Kozinets, 1997: 2). Bu alanda yapılan çalışmaların sayısının artması ve bu çalışmaların yapılacak diğer çalışmalara örnek oluşturması sayesinde, netnografik yöntemler zamanla şekillenecek ve çeşitlenecektir.

Netnografinin araştırma konusunu tıpkı etnografi ya da folklor gibi, kültür oluşturur. Netnografik alan araştırması genel olarak kültür kodlarına odaklanarak kültürel tüketim prensiplerini çözmeyi dener. Hedef tüketicinin ürün çemberindeki davranışlarını bu kodlar aracılığıyla çözümleyebilmektedir. Robert V. Kozinets “On Netnography: Initial Reflections on Consumer Research Investigations of Cyberculture” (Netnografi Üzerine: Siber Kültürün Tüketici Araştırmalarına İlk Yansımaları) başlıklı makalesinde netnografinin aynı kültürel antropolojideki etnografik ve kültürel çalışmalar gibi, tanımlanmış bir kültürel birey olarak incelenen kültürü ön plana çıkardığını belirtmiştir (Kozinets, 1998: 367). Günümüzde internetin yeni bir yaşam alanına dönüşmesi, interneti de etnografinin çalışma alanına katmıştır. Bu nedenle, internet üzerinden etnografik yöntemler kullanılarak yapılan, “netnografi” adı altında değerlendirilen ve internet kültürünü temel alan bu çalışmalar, aynı zamanda sosyal bilimlerin kültür çalışan sosyoloji, antropoloji ve folklor gibi birçok alanına da kaynak sunmaktadır. Kozinets “The Field Behind the Screen: Using Netnography for Marketing Research in Online Communities” (Ekran Ardındaki Alan: Online Topluluklarda Pazar Araştırmaları için Netnografi Kullanımı) başlıklı makalesinde de, etnografinin sosyoloji, kültürel çalışmalar, tüketici araştırmaları ve bunların dışında çeşitli sosyal bilim alanlarında bir antropolojik metot olarak ün kazandığını belirtmiştir (Kozinets, 2002: 62). Günümüzde, netnografik yöntemle yapılan çalışmalar, daha çok reklamcılık ya da pazarlama ile ilgili alanlarda kullanılmaktadır. Örneğin, Kozinets “The Field Behind the Screen: Using Netnography for Marketing Research in Online Communities” (Ekran Ardındaki Alan: Online Topluluklarda Pazar

Araştırmaları için Netnografi Kullanımı) başlıklı makalesinde modern kahve tüketimiyle ilgili (özellikle espresso ve Starbucks) anlamların ve sembollerin ortaya çıkarılması ve değerlendirilmesi için netnografi yönteminin kullanıldığından söz etmiştir (Kozinets, 2002: 66). Netnografik yöntemle, tüketici odaklı ortaya çıkarılan bu anlamlar ve semboller, ürünün veya hizmetin reklamının hazırlanması ya da pazarlanması konusunda üreticiye yardımcı olmaktadır. Michelle R. Nelson ve Cele C. Otnes da “Exploring Cross-Cultural Ambivalence: A Netnography of Intercultural Wedding Message Boards” (Kültürler Arası Çok Anlamlılığın Açıklanması: Çok Kültürlü Evlilik Mesajlarının Netnografisi) makalelerinde, netnografinin araştırmacının halka açık online platformlara erişiminin, tüketicilerin tartışmalarını ve iletişimlerini gözleme olanağı sağladığına dikkat çekmişlerdir (Nelson- Otnes, 2005: 90). Tüketicilerin tartışmalarını ve iletişimlerini gözleme fırsatı sunan bu yöntemle elde edilen veriler, tüketicilerin taleplerinin değerlendirilmesi sayesinde ürünün reklamında veya pazarlanmasında yönlendirici bir rol oynamaktadır. Kozinets, netnografinin de etnografi gibi esnek bir yöntem ve pazarlama araştırmacısının ilgilerine ve becerilerine göre uyarlanabilir olduğunu dile getirmiştir (Kozinets, 2002: 63). Araştırmacı, netnografik yöntemi, çalışmasının amacına göre kullanabilmektedir. Kozinets ayrıca, “Click to Connect: Netnography and Tribal Advertising” (İletişime Bağlanmak İçin Tıkla: Netnografi ve Belirli Reklamcılık) makalesinde de, netnografinin, etnografinin ucu açık yöntemlerini beklenmedik durumların olabileceği sanal ortamlara adapte ettiğini belirtmiş ve bunun sanal ortamdaki katılımcı gözlemlerinin değerlendirilmesi için bir kılavuz olduğunu ifade etmiştir (Kozinets, 2006: 281). Bu kılavuz, internet üzerinden gerçekleştirilen alan araştırması verilerinden oluşur. Bu netnografik veriler ise, kısaca ürünün üretiminden tüketiciye ulaşmasına kadar geçen süreçte yol gösterici olarak rol oynar.

Netnografik araştırma sonunda elde edilen bu veriler, reklamcılık ve pazarlama alanları için etkili bir kaynak oluşturmanın yanı sıra, folklor da hizmet eder. Etnografinin bir bilim olarak, yine, kültür çalışan folklorla ortak unsurları vardır. Herhangi bir topluluk tarafından kullanılan kültürel bir nesne etnografi için malzeme oluştururken, aynı zamanda o nesnenin etrafında oluşan kültür de folklor

için malzeme oluşturur. Bu iki bilim dalının temel farkını, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu *Halk Bilgisi Toplayıcılarına Rehber* adlı kitapta şu şekilde tanımlamıştır:

“Halk bilgisine ait tetkikat bir taraftan ev malzemesi, işçilik alâtı... gibi âla ve maddi eşyaya, diğer taraftan din, an’ane, şiir... tetkikleri gibi manevi eşyaya tealluk eder. Bunlardan ilki (etnografya) denilen müstakil ilmin mevzuudur. Etnografyanın tetkikat halk bilgisinin başlı başına ayrı bir kısmıdır. Müdekkıklar, bunlara ait olmak üzere ele geçirdikleri eşyanın resimlerini ve isimlerini icap ettiği yere kayıt, bunlara ait eşya bulunursa dernek namına şimdilik hıfz ederler. Bilahire bunlar hakkında ayrı bir rehber hazırlatacaktır. Asıl ehemmiyetli faaliyet, bizce cemiyetin manevi eşyasına taalluk eden tetkiklerdir” (Fındıkoğlu, 1928: 4).

M. Şakir Ülkütaşır da, 1972 yılında yazdığı *Cumhuriyet’le Birlikte Türkiye’de Folklor ve Etnografya Çalışmaları* yapıtında, etnografyanın toplumun maddi kültürünü, folklorun ise manevi kültürünü araştırması şeklinde ifade etmiştir (Ülkütaşır, 1972: 22). Etnografi, önceleri sadece maddi kültürü konu edinirken ve alanı, araştırma yapılacak somut bir mekân olarak görürken; bugün gelişen teknoloji, etnografinin de inceleme alanlarını dönüştürmüş ve interneti bu alanlara eklemiştir. Etnografi gibi, gelişen teknolojiyle birlikte folklorun da, internet folklorunu inceleyen netlore gibi, yeni alanları ortaya çıkmıştır. Bu noktada netnografinin folklor ve etnografik alan araştırma yöntemlerine olan katkısının bir sonraki bölümde tartışılacağını belirtmekte fayda vardır. Ancak son olarak, günümüzde netnografinin pazarlama sektörünün sihirli değneğine dönüşerek kültür kodlarını tüketim çemberinin vazgeçilmezleri arasına soktuğunun fark edilmesi gerektiğini ve bu farkındalıkla folklor araştırmacılarının netografik yöntemi bilinçli olarak kullanmalarının disiplin için önemli bir açılım getireceğini söylemek mümkündür.

2.3. Araştırmacının Evine Gelen “Alan”

Netlore ve netnografi kavramlarının tartışıldığı bölümlerde alan kavramına değinilmemesinin nedeni bu kavramların klasik etnografik ve folklorun alan araştırmaları modellerini dönüşüme zorladığının düşünülmesidir. Bu dönüşümün nedenlerinin derinlemesine incelenebilmesi için ayrı bir başlık altında tartışılmaya ihtiyaç duyulmuştur. Bu bağlamda bu bölümde folklorun alan araştırması yöntemlerinin netnografik yöntemlerle olan ilişkisi iredelenerek benzerlik ve

farklılıkları tartışılacaktır. Bu nedenle, öncelikle alan kavramını dönüştüren özne olarak halk kavramının dönüşümü ele alınacaktır. Ardından folklorun alan araştırması ve netnografi arasındaki ilişki tartışılacaktır.

Bir bilim olarak folklorun temelleri on dokuzuncu yüzyılda atılmıştır ve bu yüzyılda her ulus dikkatini kendi geçmişine ve kültürüne vermiş, folklor çalışmaları da dönemin ruhuyla uyumlu olarak ulus inşasında kullanılmış ve romantik bir bakış açısıyla yürütülmüştür². İlk folklor araştırmaları bozulmamış olarak nitelendirilen, sözlü kültür ürünlerinin derlenmesi ile başlamış; folklorun araştırma alanı ise bu ürünlerin bulunduğu, kırsal kesimler ve köyler olarak düşünülmüştür. Yakın zamanda köylü nüfusun hızla kentlere göç etmesi ve köylerdeki nüfusun azalması, folklor araştırmacıları tarafından önceleri, alanın daralması şeklinde yorumlanmıştır³. Ancak zaman içinde kentlerde oluşan folklorun da disiplinin çalışma alanına girmesi, alan kavramının yeniden değerlendirilmesine yol açmıştır. Günümüzde gelişen teknolojiyle birlikte elektronik kültür ortamlarında folklor üretimleri olduğunun fark edilmesi, disiplinin inceleme alanlarına kent folkloru, grup folkloru ve internet folkloru gibi yeni alanlar eklemiştir⁴. Folklorun çalışma alanlarının yeni bağlamlara taşınması, iki yüzyıl önce yapılmış halk tanımlarının da yeniden ele alınmasını gerekli kılmıştır. Barbara Kirschenblatt-Gimblett, Richard Dorson'un 1972 yılında 'birkaç yıla kadar folklorun ortadan kalkacağı dolayısıyla da artık folklorculara ihtiyaç duyulmayacağını' feryat ederek anlattığını ancak birkaç yıl sonra birdenbire medya ve kentte yeni bir folklor ortamı keşfettiğini belirtir (Aktaran: Blank, 2009: 1). Bu bağlamda küreselleşme ve aşırı teknolojileşmenin köy ve köylünün biçim değiştirmesine neden olmasıyla âdeta eli ayağına dolaşan folklor araştırmacıları için internet ortamının, bir can simidi gibi işlevsel olduğu iddia edilebilir. Alan Dundes ise 2005 yılında, folklorun internet ve e-mail yoluyla aktarımının artması sayesinde modern dünyada yaşama imkânı bulunduğunu belirtir (Aktaran: Blank, 2009: 2). Ne var ki, kültürel sınır ve yerellik gibi

² Folklorun tarihi gelişimi ile ilgili ayrıntılı bilgi için Öcal Oğuz'un 'Kaynakça'da belirtilen Türk Halk Edebiyatı El Kitabı'ndaki "Araştırmaların Tarihi" başlıklı bölümüne bakılabilir.

³ Folklorun araştırma alanının dönüşümü ile ilgili ayrıntılı bilgi için Öcal Oğuz'un 'Kaynakça'da belirtilen "Kentlerin Oluşumu ve Gelişimi Süreçlerinde Türk Halkbilimi" başlıklı makalesine bakılabilir.

⁴ Alan araştırması kavramının yeniden değerlendirilmesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için Ruhi Ersoy'un, 'Kaynakça'da belirtilen "Halk Bilimi Çalışmalarının Gelişimine Paralel Olarak 'Alan Araştırması' Kavramını Yeniden Düşünmek" adlı makalesine bakılabilir.

kavramları dönüştüren, yüz yüze iletişim olmaksızın bir folklorik üretime imkân sağlayan internet ortamı, folklor araştırmacılarının dikkatini 1990'lardan beri çekiyor olmasına karşın yeterince üzerinde düşünülmemiş bir alan olarak değerlendirilebilir. Başlangıçta halk denince akla sadece köylünün gelmesi, bu nedenle de alan araştırması için öncelikle köylerin tercih edilmesi, köyden kente göçün artmasıyla birlikte akıllara alan araştırmasının geleceğiyle ilgili pek çok soruyu getirmiştir. Öcal Oğuz, *"Folklor ve Kültürel Mekân"* başlıklı makalesinde folkloru eski köyde eski ürün olarak tanımlayan kuramlara göre çalışanlar için herkesin okuryazar oluşu, her yere teknolojinin girmesi ve köylü nüfusun azalması gibi unsurların folklorun sonu demek olduğunu belirtmiş ve onlara göre artık saf, temiz ve en önemlisi binlerce yıl ötelerden süzülüp gelen ürün bulmanın zorlaştığı düşüncesinden söz etmiştir (Oğuz, 2007: 31). Ayrıca Oğuz "Kentlerin Oluşumu ve Gelişimi Süreçlerinde Türk Halkbilimi" başlıklı makalesinde ise halk bilimi çalışmalarının doğuş ve kırsala yönelik gerekçelerinin gerek dünya gerekse Türkiye açısından değişimine dikkat çekmiş, yüzyılımızda ise köylü nüfusun hızla eriyerek kentlileştiğini, halk bilimciler tarafından önceleri alanın daraldığı şeklinde yorumlandığını, daha sonraları ise "kent folkloru" kavramı üretilerek ve bu yönde çalışmalar yapılarak, halk bilimi disiplinine yeni bir açılım ve ivme kazandırıldığını dile getirmiştir. Oğuz ayrıca kent geleneğinin halk biliminin içinde değerlendirilmesiyle, halk bilimcinin bugüne kadar uygulaya geldiği kimi yöntemlerin yeniden gözden geçirilmesi gerekeceğini ifade etmiş; bunun sonunda da, iki yüzyıl önceye dayalı "halk" tanımının "kent folkloru" çalışmalarını başlatan çağdaş halk bilimciler tarafından reddedilmiş olması gerçeği de göz önüne alınarak, öncelikle iki yüzyıl önceki tanımıyla "halk" adına bağlanan ürünlerin yeniden değerlendirilmesini ve "halk" adına bağlanmayan benzerleriyle birlikte incelenmesini sağlayacağını belirtmiştir (Oğuz, 2001: 46-48). Folklor da alan kavramının yeni boyutlar kazanmasıyla birlikte kent folkloru, grup folkloru ve internet folkloru gibi yeni çalışma alanlarının ortaya çıkması folklor kaynaklarının durağan olmadığını göstermiş ve bugünün şartlarında yaratılmaya, yaşatılmaya ve aktarılmaya devam eden folklor ürünleri de folklorun çalışma alanındaki yerini almıştır. Mary Magoulick de "Halk Bilimi Tarihi" başlıklı makalesinde bugün bizlerin kültür ve geleneği, işlenmiş ve sabit olmaktan ziyade, modern dünya ile ilişkili,

şekillendirdiği kadar şekillenen, akışkan ve değişken kaynaklar olarak düşündüğümüze dikkat çekmiştir (Magoulick, 2014: 34).

Folklorik bir hareketin olması için iki sosyal şartın gerekli olduğunu vurgulayan Dan Ben Amos “Şartlar ve Çevre İçinde Folklorun Bir Tanımına Doğru” adlı makalesinde, bu şartları şu şekilde dile getirmiştir: “Hem gösteriyi ve anlatmayı yapanlar ve hem de seyirci aynı hâlde ve aynı referans grubunun parçası olmak zorundadır.” Ben Amos, bu durumun da bir iletişim olarak folklorun insanların birbirleriyle yüz yüze karşılaştıkları ve birbirlerine doğrudan hitap ettikleri durumda meydana geldiğini ifade etmektedir (Ben Amos, 2006: 51). Folklorun küçük bir gruba sahip olduğunu belirtmekle birlikte, herhangi bir sınırlamaya gitmeyen Ben Amos, “küçük” olarak ifade etmek istediği kişi sayısı ile ilgili ayrıntılı bir bilgiye yer vermemiştir. Ayrıca Ben Amos’un folklorun insanların yüz yüze karşılaştıkları ve birbirlerine doğrudan hitap ettikleri durumda meydana geldiğini belirtmesi de bugüne baktığımızda yine zaman içinde folklorun, işlevlerinin, tanımlarının ve bağlamlarının geçirdiği dönüşümlere örnek olarak gösterilebilir.

Bugün yüz yüze olmaksızın gelişen teknolojiyle birlikte halkın, dolayısıyla da kültürün var olduğu her ortamda folklorun varlığına şahit olunmaktadır. Naki Tezel, *Türkiye Folklor ve Etnografya Kılavuzu* adlı yapıtta folklorun konusunu halka ait olan her şeyin oluşturduğunu belirtmiştir (Tezel, 1969: 5). Bu nedenle teknolojinin ileride bize sunacağı fırsatlarla ortaya çıkacak yeni halk gruplarıyla birlikte folklor, yeni üretim mekânlarında yaratılmaya ve aktarılmaya devam edecektir. Alan Dundes da yeni gruplar ortaya çıktığı sürece, yeni halk bilgisinin oluşmaya devam edeceğini ve endüstrileşmenin halk gruplarını yok etmediğini aksine bilgisayar halk bilgisi gibi yeni bir halk bilgisi yarattığını belirtmiştir (Dundes, 2006: 16-17).

Zaman içinde halk kavramının köylüden, Alan Dundes’in ifade ettiği gibi “en azından ortak bir faktörü paylaşan herhangi bir insan grubu”na (Dundes, 2006: 19) evrilmesi, halk olarak adlandırılabilen bu toplulukların yeni alanlarda kendini göstermeye başlamasını sağlamıştır. Böylece folklorun yeni inceleme alanları ortaya çıkmış, halkın var olduğu her alan, folklorun çalışma alanı olarak

değerlendirilmiştir. Folklorun çalışma alanı bugün genel olarak halkın bulunduğu, kültürün yaratıldığı, yaşatıldığı ve aktarıldığı bütün ortamları kapsar. Başlangıçtan günümüze kültür ortamları, yüz yüze iletişim odaklı önce “sözlü”, yazının icadıyla ve sözün yazıya aktarılmasıyla “yazılı”, daha sonra da gelişen teknolojiyle birlikte “elektronik” kültür ortamı olarak şekillenmiştir. Folklor da araştırma alanlarına, gelişen kültür ortamlarıyla paralel olarak, yenilerini eklemiştir.

Sözlü ve yazılı kültür ortamlarının yanı sıra folklorun araştırma alanına giren, elektronik kültür ortamı temelinde, internet kültür ortamı, günümüzdeki “alan” ve bununla birlikte “alan araştırması” algısını da dönüştürmüştür. Ruhi Ersoy “Halk Bilimi Çalışmalarının Gelişimine Paralel Olarak “Alan Araştırması” Kavramını Yeniden Düşünmek” başlıklı makalesinde alanın yeni boyutlar kazanmasının nedenini, 19. yüzyıldan itibaren halk kavramının değişmesiyle ve folklorun yapısının kültür değişmelerine paralel olarak çerçevesini genişletmesiyle açıklamıştır (Ersoy, 2012: 8-9). Ruhi Ersoy, köyde derleme çalışması yapmak isteyen bir araştırmacıyla, doktor folkloru, eğlence kültürü, kamyoncu folkloru gibi farklı alt dallarıyla kent folkloru çalışan veya resmî kültür çevresinde protokol folkloru çalışan ya da elektronik ortamda derleme çalışması yapan veya ikincil sözlü kültür ortamı bağlamında halk anlatıları konusunda çalışma yapan bir araştırmacının sahip olması gereken niteliklerin birbirinden farklı olması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca bu farkları giyim-kuşamdan, tutum ve davranışlara, kullanılan araç gerece, derleme-inceleme yöntemine kadar sıralamıştır (Ersoy, 2012: 11). Bu bakımdan, bugün folklor alanında yapılacak bir araştırma için, öncelikle alan çalışmasının temel öğeleri olan “Alan (Derleme Yeri)”, “Alan Araştırması (Derleme)”, “Alan Araştırmacısı (Derlemeci)”, “Kaynak Kişi”, “Halk Bilgisi Ürünü” ve “Alan Notu” gibi kavramlar internet bağlamında yeniden ele alınmalı ve bugünün şartlarında değerlendirilmelidir.

Sedat Veyis Örnek, *Türk Halkbilimi* adlı kitabında alan araştırmasını “seçilen konuya ilişkin özgün ve güvenilir bilgi elde etmek, derlemek için araştırmacının araştırma yapacağı grubun ya da topluluğun yaşadığı yere giderek çalışması” olarak tanımlamıştır (Örnek, 2000: 55). Örnek’in tanımına günümüz şartlarında bakıldığında, alan araştırmasıyla ilgili olarak özellikle “grubun ya da topluluğun

yaşadığı yere giderek çalışması” kısmı dikkat çekmektedir. Çünkü bugün alan, araştırmacının çalışma yapmak için seçtiği konuya göre şekillenmekte ve araştırmacının amacına yönelik alandan bilgi elde etmek esasına dayanmaktadır. Ruhi Ersoy’un da belirttiği gibi, sözlü bir ortam araştırmacı için nasıl ki alan/saha olabiliyorsa, yazılı ve elektronik kültür ortamları da aynı şekilde alan olarak görülebilir (Ersoy, 2012: 11). Sözlü kültür ürünlerinin elektronik kültür ortamında varlık gösterdiğini ve yeniden yaratılma süreçlerinin devam ettiğini ifade eden Ersoy, ayrıca internet ortamında efsanelerin, masalların, fıkraların, deyim ve atasözlerinin, alkış ve kargışlar gibi pek çok unsurun taşınma, aktarılma ve yeniden yaratılma boyutunun sürdürüldüğünü dile getirmiştir (Ersoy, 2012: 11). Bugün araştırmacının derleme yapmak amacıyla araştırma yapacağı grubun ya da topluluğun yaşadığı yere gitmesi durumunun, teknolojik gelişmelere bağlı olarak, değiştiği görülmektedir. Marshall McLuhan *Gutenberg Galaksisi Tipografik İnsanın Oluşumu* adlı kitabında elektromanyetik keşiflerin, bütün insani ilişkilerde eşzamanlı “alan”ı yeniden yarattığını, öyle ki, insan ailesinin artık “küresel bir köy” koşulları altında yaşadığını ifade etmiştir (McLuhan, 2007: 47-48). McLuhan ayrıca dünyanın, büyük bir İskenderiye kütüphanesine doğru evrilmek yerine, çocuklar için bilimkurgu ürünlerinde olduğu gibi, bir bilgisayara, elektronik bir beyne dönüştüğünü de belirtmiştir (McLuhan, 2007: 49). Günümüzde, alan araştırmacısı da çalışmasını bu “küresel köy”den yapabilir duruma gelmiştir. Örneğin, internet üzerindeki sitelerden, forumlardan, sosyal ağlardan ya da bloglardan derleme yapacak bir folklor araştırmacısı için bugün; alana çıkmak, alana gitmek yerine “Alan, araştırmacının evine geliyor” denebilir. Araştırmacı için kaynak kişinin bulunduğu mekâna gidip, onunla yüz yüze görüşerek derleme yapma zorunluluğu ortadan kalkmıştır. Araştırmacı evinden, ofisinden ya da internet bağlantısı kurabildiği dünyanın herhangi bir yerinden çalışmasının amacına yönelik alan araştırması yapabilir. Buna bağlı olarak da günümüzde, “Alan” kavramının mekân kavramından bağımsız hâle geldiğini ve yeni boyutlar kazandığını söylemek mümkündür. Alan, zaman içinde sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamlarında yeniden şekillenmiş ve dolayısıyla “alan araştırması” kavramını ve bağlamlarını da dönüştürmüştür.

Netnografi, etnografi temelli bir bilim olmasına rağmen, çalışma alanı bakımından etnografiden ayrılmaktadır. Etnografinin geleneksel alan anlayışının dışında, netnografi interneti alan olarak kullanır. Bu durum, çalışma alanları ayrı olan bu iki bilim dalının arasında yöntem açısından bazı farklılıkların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kozinets, bir yöntem olarak netnografinin, geleneksel etnografiden daha hızlı, daha basit ve daha ucuz olduğunu belirtirken (Kozinets, 2006: 281); etnografik çalışmaların ise, insanlarla doğrudan temas hâlinde olması sayesinde, onların hayatlarının kültürel gerçekliklerine bir pencere açtığını, yerel dil, tarih, toplumsal aktörler, pratikler ve ritüeller, eğitim ve insanların hayat döngüsünde yaşamlarının sona ermesi konularında veriler sunduğunu ifade etmiştir (Kozinets, 2006: 282). Kozinets ayrıca netnografinin, iletişimin ve sosyal alışverişin yazılı doğası gereği sınırlandırıldığını çünkü yazılı iletişimin bire bir iletişimde var olan zenginlikten, ses tonu geçişlerinden, duraksamalardan, çatlak seslerden, göz hareketlerinden, vücut dilinden ve hareketlerinden yoksun olduğunu dile getirmiştir (Kozinets, 2006: 282). Netnografik çalışma yapan araştırmacılar, interneti alan olarak kullandıkları için, çalışmalarını daha kısa sürede ve daha kolay tamamlama fırsatı bulurken; etnografinin geleneksel alan anlayışı çerçevesinde, yüz yüze gerçekleştirilen derlemelerdeki kaynak kişinin jest ve mimiklerini görebilme, yerel ifade tarzlarını öğrenebilme ve kimi ritüelleri izleme imkânlarından da uzak kalmaktadırlar. Netnografik yöntemle araştırmacıların çalışmalarını daha kısa sürede ve daha kolay tamamlamalarının nedeni, araştırmacılara alandan derlenerek elde edilecek bilginin, internet üzerinde toplu bir şekilde sunulmasıdır. Kaan Varnalı, çevrimiçi etkileşim verisini, bir etnografa hazır olarak sunulmuş bir not defterine benzetmiştir. (N)etnografin bu not defterinin tamamını okuyarak hızlıca topluluk kültürüne aşinalık geliştirebileceğini ve hatta topluluğun iletişimine yön veren baskın bireyleri tespit edebileceğini ifade etmiştir (Varnalı, 2013: 28). Bu da, alana çıkan araştırmacıya göre, netnografin işini kolaylaştırmakta ve çalışma süresini kısaltmaktadır. İnternet kullanıcılarının kaynak kişiler olduğu ve verilerin internet üzerinden derlendiği netnografik çalışmalar; sanal ortamı nedeniyle, yüz yüze yapılan araştırmalara göre, güven sorununu yaratmaktadır. Kozinets, netnografinin somut bir anlayış biçimi oluştururken ya da önemli kararlar için bilgi akışı sağlarken gerekli güveni ve etkiyi sağlamadığını dile getirmiştir (Kozinets, 2006: 282). Fakat bugün bu sorunun,

internetin günlük yaşam ortamına dönüşmesi ve kullanıcıların kendilerini internet ortamında daha özgür hissederek genellikle gerçeği yansıtan paylaşımları sayesinde azaldığı söylenebilir. Ayrıca Kozinets, netnografik verilerin geçerliliğinin, diğer birçok nitel verinin değerlendirilmesinde olduğu gibi, sorgulandığına dikkat çekmiştir (Kozinets, 1997: 2). Netnografik bir çalışmada, alan verilerinin değerlendirilmesi ve bir sonuca ulaşılması, çalışmayı yapan araştırmacının yönlendirmelerine ve yorumlarına dayanmaktadır. Bu nedenle de elde edilen verilerin geçerliliği sorgulanabilir.

Netnografi, hem çalışma alanı bakımından hem de alanda kullanılan terimler bakımından yenidir. İnternet üzerinden etnografik çalışmaların yapıldığı bu alan için, netnografi terimi de ilk defa, Robert V. Kozinets tarafından 1995 yılında kullanılmıştır. Alanın yeni oluşu, alandaki ihtiyacı karşılayacak yeni terimlerin ortaya çıkmasını da sağlamıştır. Gasouka Maria, Arvanitidou Zoi, Foulidi Xanthippi ve Raptou Evagelia; “Folklore Research and its New Challenges: From the Ethnography to Netografy” (Folklor Araştırması ve Zorlukları: Etnografiden Netnografiye) başlıklı makalelerinde folklor araştırmalarının internet gibi yeni ortamlarda yapılabilmesi için netografi, dijital yerliler, dijital yerleşenler ve dijital göçmenler gibi yeni terimlere ve kurallara ihtiyaç duyduğunu ifade etmişlerdir (Maria vd., 2012: 112). Alanla ilgili bu yeni terimlerin, henüz çok kullanılmamış olması ve bu nedenle birbirine karıştırılması, araştırmacıların kimi zaman zorluk çekmelerine yol açmıştır. Örneğin, doktora öğrencisi Maria Luisa Malerba (Open University of Catalonia) Livemocha, Busuu gibi dil öğrenimi için tasarlanan “online topluluklar”ın resmi olmayan ikinci dil öğrencilerinin analizi üzerine yaptığı doktora tezini yazma sürecinde karşılaştığı terminolojik bir problem için Kozinets’in forum sitesine bir soru yazmıştır. Bu soruda netnografi, sanal etnografi, online etnografi ve dijital etnografi terimlerinin doğru anlamlarını ve tam olarak farklarını sormuştur. Kozinets ise yazdığı cevapta, online etnografi ve dijital etnografi terimlerinin, online ve dijital yöntemler kullanılarak yapılan etnografi çalışmalarını karşıladığını belirtmiştir. Ayrıca sanal etnografinin de Christine Hine tarafından ortaya atılan bir terim olduğunu, online çalışmaları eksik ya da yetersiz olarak değerlendiren bir metoda verilen ad olarak ifade etmiştir. Son olarak Kozinets netnografiyi ise, epistemolojik bir arka planı, analitik uygulama iskeletini ve birbiriyle uyumlu ve

değişen bir yönergenin adımları olan giriş, gözlem, veri analizi, etik ve benzeri bileşenleri kapsayan belirli bir metodolojiye sahip online etnografik prosedürler bütünü olarak tanımlamıştır (<http://kozinet.net/archives/475>). Ayrıca Kozinets “I Want to Believe”: A Netnography of The X-Philes’ Subculture of Consumption” (“İnanmak İstiyorum”: X-Philes’in Tüketim Alt Kültürünün Netnografisi) makalesinde, siber kültür olarak adlandırdığı kültürün, bilgisayar temelli modern iletişim teknolojileriyle oraya çıkan kültüre karşılık geldiğini belirtmiştir (Kozinets, 1997: 2). Denise Carter ise, “Living in Virtual Communities: an ethnography of human relationships in cyberspace” (Sanal Topluluklarda Yaşam: Sanal Ortamdaki İnsan İlişkilerinin Etnografisi) başlıklı makalesinde, kendi etnografi çalışmasının amacını belirli bir sanal topluluk (cibercity) kültürünü, özellikle de oradaki insan ilişkilerinin anlamlarını araştırmak olarak ifade etmiş ve cibercity olarak adlandırdığı sanal toplulukların yer aldığı siber dünyayı, internet teknolojileriyle desteklenen, dünyanın dört bir yanından insanları barındıran, gerçekçi bir sosyal dünya olarak tanımlamıştır (Carter, 2005: 149-153). Kaan Varnalı da, *Dijital Kabilelerin İzinde Sosyal Medyada Netnografik Araştırmalar* adlı kitabında, dijital kabileler terimine yer vermiştir. Ve bu dijital sosyal toplulukları, diğer bir deyişle de dijital kabileleri, ortak ilgi alanlarına sahip her yaştan insanın internet yardımıyla ilişki kurduğu, çoklu iletişime imkân veren platformlar yardımıyla bu buluşmaların tıpkı bir köy kahvesinde gerçekleşmiş gibi uluorta yapıldığı, belli bir sürede küçük ama işlevsel grupların oluştuğu, böylece de beraber hareket eden, bu grupların üyesi olmaktan haz alan insanların oluşturduğu topluluklar olarak tanımlamıştır (Varnalı, 2013: 21). Dijital yerliler, dijital yerleşenler ve dijital göçmenler, dijital kabileler, sanal topluluklar, sanal etnografi, online etnografi, dijital etnografi, netnografi, siber kültür ve siber dünya gibi terimlerin aralarındaki farklar belirginleştikçe, kullanım alanları netleşecek ve araştırmacılar tarafından kullanımları da artacaktır.

Etnografinin geleneksel alan araştırması yöntemleri, gözlem veya katılımcı gözlem olarak ikiye ayrılır. Netnografik çalışma yapan araştırmacılar da, alan olarak interneti seçmekle birlikte, gözlem veya katılımlı gözlem yöntemlerini kullanmaktadırlar. Frank-Martin Belz ve Wenke Baumbach “Netnography as a Method of Lead User Identification” (Öncü Bir Kullanıcı Belirleme Metodu Olarak

Netnografi) başlıklı makalelerinde, araştırmacının yaklaşımına göre netnografi çalışmalarının hem katılımcı netnografi ile hem de gözleme dayalı olarak yürütülebileceğini ifade etmişlerdir (Belz ve Baumbach, 2010: 305). Kaan Varnalı da, netnografinin sadece internette hâlihazırda mevcut olan veriye dayalı olarak (gözleme dayalı netnografi) veya bu veriyi analiz etme sürecinde araştırmacının incelediği çevrimiçi toplulukla belli bir süre etkileşime girmesi yoluyla (katılımcı netnografi) gerçekleştirilebileceğini dile getirmiştir (Varnalı, 2013: 29). Robert V. Kozinets ise “Click to Connect: Netnography and Tribal Advertising” (İletişime Bağlanmak İçin Tıkla: Netnografi ve Belirli Reklamcılık) başlıklı makalesinde netnografik çalışmalarda kullanılan yöntemin tamamen gözleme dayalı ya da ileri düzeyde katılımcı bir yöntem olabilmesi nedeniyle, ne kadar esnek olduğunu fark ettiğini belirtmiştir (Kozinets, 2006: 281). Bu esneklik de, araştırmacıya hem istediği yöntemi seçme fırsatını hem de araştırmasını kendi tercihlerine göre yönlendirme fırsatını vermektedir. Storm A. King “Researching Internet Communities: Proposed Ethical Guidelines for Reporting of Results” (İnternet Topluluklarını Araştırmak: Sonuçları Raporlandırmak İçin Etik Yönergeler) başlıklı makalesinde, kişiler arası bozulmamış internet ilişkilerine dair bilgi edinmek amacıyla tepkisel olmayan yöntemlerin kullanımının (gözleme dayalı) birçok önemli çalışma tarafından onaylandığını belirtmiştir (King, 2011: 126). Araştırmacının yöntem seçimi tamamen, çalışmanın konusuna ve tercihine bağlıdır. Ancak, netnografik bir çalışma yapacak araştırmacı, hangi yöntemi tercih ederse etsin, öncelikle etnografi ve yöntemleri hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Kozinets, “Click to Connect: Netnography and Tribal Advertising” (İletişime Bağlanmak İçin Tıkla: Netnografi ve Belirli Reklamcılık) başlıklı makalesinde, etnografik bir bakış açısı olmadan yapılan netnografinin, bir programlama alıştırmasından farksız olacağını ifade etmiştir (Kozinets, 2006: 282). Ayrıca, “On Netnography: Initial Reflections on Consumer Research Investigations of Cyberculture” (Netnografi Üzerine: Siber Kültürün Tüketici Araştırmalarına İlk Yansımaları) başlıklı makalesinde ise Kozinets, öncü olmak isteyen netnografilerin kendilerini yalnızca sanal ortamlarla değil, bunun yanı sıra tarih ve kültürel antropoloji yöntemleriyle de beslemeleri gerektiğine dikkat çekmiştir (Kozinets, 1998: 371). Netnografik çalışma yapacak araştırmacıların, etnografi öncelikli

olmak üzere; folklor, sosyoloji, antropoloji ve tarih alanları ile bu alanların çalışma yöntemleri hakkında bilgi sahibi olmaları gerekmektedir.

Gasouka Maria, Arvanitidou Zoi, Foulidi Xanthippi ve Raptou Evagelia “Folklore Research and its New Challenges: From the Ethnography to Netografy” (Folklor Araştırması ve Zorlukları: Etnografiden Netnografiye) başlıklı makalelerinde internetin, her türlü dijital veri ve bilginin saklandığı bir depo olmasının yanı sıra folklorik öğelerin dijital deyişlere dönüştüğü bir ortam hâline geldiğini ve bu sayede de aynı yazılı çalışmaların ve kültürel yapıların sözlü gelenekleri güçlendirdiği gibi, folklorlara da katkıda bulunduğunu belirtmişlerdir (Maria vd., 2012: 111). Ayrıca, internetin, modern toplumun yapısını değiştirdiğini ve folklorcular için günlük hayatın bir parçası hâline geldiğini, dünyanın dört bir yanındaki folklorcuların internetin geleneksel ve dijital iletişimi harmanlayan bir platform olduğunu savunduklarını ifade etmişlerdir (Maria vd., 2012: 115). İnternet üzerinden gerçekleştirilen etnografik yani netnografik çalışmalar; reklamcılık, pazarlama ve tüketim kültürü gibi konularda araştırmacılara yol göstermekle birlikte, internet kültürünü araştıran netlore için de kaynak sunmaktadır. Trevor J. Blank “Examining the Transmission of Urban Legends: Making the Case for Folklore Fieldwork on The Internet” (Şehir Efsanelerinin Dönüşümünün İncelenmesi: İnternette Folklor Alan Araştırması Örneği) başlıklı makalesinde folklorcuların, interneti alan araştırması için gerekli gördüğünü belirtmiş ve internet halk kültürünün incelenmesini tavsiye etmiştir (Blank, 2007: 24). Bugün, yeni yaşam alanımıza dönüşmesi nedeniyle, internet üzerinden yapılan çalışmaların da sayısı her geçen gün artmaktadır. Mare Kõiva ve Liisa Vesik de “21. Yüzyıl Başında Çağdaş Halk Bilimi, İnternet ve Toplumlar” başlıklı makalelerinde 21. yüzyılın başında, internet halk gelenekleri üzerinde yapılacak çalışmaların sayısında artış olacağını öngördüklerini, internetin, araçlı ve doğrudan iletişim arasında bir karışım olduğunu, açık bir forum ve birçok konuda ideal bir arşiv olduğunu belirtmişlerdir (Kõiva ve Vesik, 2014: 184). Bu arşiv, folklor açısından da kullanılmaktadır. Robert V. Kozinets “On Netnography: Initial Reflections on Consumer Research Investigations of Cyberculture” (Netnografi Üzerine: Siber Kültürün Tüketici Araştırmalarına İlk Yansımaları) başlıklı makalesinde, diğer etnografi çeşitlerinde olduğu gibi, bir netnografik çalışma sürecinde toplanan

“veri”nin de, araştırmacının kültürel ve sosyal yapılarla harmanlanan siber kültür deneyimlerini içeren alan araştırması notlarından oluştuğunu ifade etmiştir (Kozinets, 1998: 367). Kültürü inceleyen bir alan olarak her netnografik çalışma, aynı zamanda folklor için de yeni bir kaynak oluşturmaktadır.

İnternetin bize kültürel veriler sunması ve netnografinin internet üzerinden alan araştırması yapılmasını sağlaması, derleme çalışmalarının yapıldığı geleneksel alanla internet ortamının günümüzde bir farkının kalmadığını göstermektedir. Trevor J. Blank, “Examining the Transmission of Urban Legends: Making the Case for Folklore Fieldwork on The Internet” (şehir Efsanelerinin Dönüşümünün İncelenmesi: İnternette Folklor Alan Araştırması rneği) başlıklı makalesinde, folklor araştırmacılarının insan ilişkileriyle ilgilendiklerini, dolayısıyla da bir grup gence dair çalışmayı bir parkta gerçekleştirmekle, onların katıldığı bir chat odasında yer alarak gerçekleştirmek arasında bir fark olmadığını belirtmiştir. Ayrıca, her ikisinin de halk grupları, gelenekler, diller ve lehçeler, komşular, suçlar, ilişkiler, oyunlar, tartışma grupları, duygular, bankacılık ve benzeri iletişim biçimlerine sahip olduğuna dikkat çekmiştir (Blank, 2007: 20-22). Denise Carter da, “Living in Virtual Communities: an ethnography of human relationships in cyberspace” (Sanal Topluluklarda Yaşam: Sanal Ortamdaki İnsan İlişkilerinin Etnografisi) başlıklı makalesinde sanal alanın gerçek dünyadan farklı ya da ayrı tutulmaması gerektiğini, çünkü bu sanal ilişkilerin günlük hayatın bir parçası hâline geldiğini belirtmiştir (Carter, 2005: 164). İnternet üzerinden kurulan bu sanal ilişkiler de, geleneksel alanda olduğu gibi, kendi kültürünü ve geleneklerini yaratmaktadır. Gasouka Maria, Arvanitidou Zoi, Foulidi Xanthippi ve Raptou Evagelia “Folklore Research and its New Challenges: From the Ethnography to Netografy” (Folklor Araştırması ve Zorlukları: Etnografiden Netnografiye) makalelerinde forumlarda, chat odalarında ve bloglarda belirli bir konu hakkında gerçekleşen tartışmaların, yalnızca o ana özgü bile olsa, insanları ortak bir ilgi alanında birleştirdiğini ve bu insanların bir halk grubu olarak tanımlanabileceğini belirtmişlerdir. Ve böylelikle bu sanal topluluklarda yeni bir online jargon ve gelenek oluştuğunu, sanal tartışmaların çeşitliliğinin yeni bir halk bilgeliğinin ve halk bilgisinin oluşmasını sağladığını dolayısıyla da bunun, interneti özgün bir ifade aracı ortaya çıkardığını dile getirmişlerdir (Maria vd., 2012: 114). Marjorie D.

Kibby ise, "Email forwardables: folklore in the age of the internet" (Elektronik Posta İletimi: İnternet Çağında Folklor) başlıklı makalesinde elektronik postanın, modern folkloru oluşturan öykülerin, uyarıların, dilekçelerin, şakaların yayıldığı üretken bir iletişim aracı hâline geldiğini ifade etmiştir. Çünkü Kibby, bunların yalnızca sözel geleneklerin özelliklerini taşıyan bir araç olarak değil, dünyanın dört bir yanından binlerce insanın mensubu olduğu toplulukların birleşme noktası da olduğunu belirterek internet gruplarına dikkat çekmiştir (Kibby, 2005: 789). İnternet üzerinde, ortak bir amaç için bir araya gelen bu topluluklar; elektronik postalar, sosyal ağlar, forumlar, bloglar ya da sohbet siteleri yoluyla iletişime geçerek yarattıkları kültür ve geleneklerle, sanal alanın gerçek alandan bir farkı olmadığını göstermekte ve folklor için bir inceleme sahası daha oluşturmaktadır.

Araştırmacının, çalışmasının amacına göre seçeceği sanal alana bağlı olarak dönüşen unsurlardan biri, "kaynak kişi"dir. Mary Magoulick "Halk Bilimi Tarihi" adlı makalesinde günümüzde birçok halk bilimcinin, alanda birlikte çalıştığımız kişiler için "kaynak kişi" yerine "uzman" sözünü kullandığını, uzman ifadesinin anlama ve inceleme sürecinde halk statüsü belirten kavramsal bir ifadeyi, icracı ve katılımcılar gibi, temsil ettiğini ifade etmiştir. Onların sadece kullanılacak bir kaynak olmadıklarına dikkat çeken Magoulick, bizlerin şimdilerde kaybolmak üzere olan şeyleri kurtarmak için değil, alanda birlikte çalıştığımız insanlarla mevcudu tanımlamak ve incelemek için çalıştığımızı belirtmiştir (Magoulick, 2014: 33). Araştırmacının birlikte çalıştığı kaynak kişiden derleme yapmak için alana gitmesi ve bu kişilerle birlikte çalışması temelde pek çok zorluğu da beraberinde getirir. Sedat Veyis Örnek, *Türk Halkbilimi* adlı yapıtında, araştırmacı ya da derleyicinin, araştırma ya da derleme yaptığı grubun, topluluğun ya da köylünün gözünde yabancı olduğunu ve bu durumun derleyicinin ya da araştırmacının işini zorlaştırdığını, derlediği bilginin doğruluğuna zaman zaman gölge düşürdüğünü ve araştırmacının elinden geldiğince onlar gibi davranması gerektiğini dile getirmiştir (Örnek, 2000: 55-56). N. Serpil Altuntek de, *'Yerli'nin Bakışı Etnografya: Kuram ve Yöntem* adlı kitabında alan kavramının yarattığı sorunlardan belki de en can alıcısı olarak alan araştırması ve araştırılan arasındaki ilişkide ortaya çıkan 'ben-öteki' veya 'özne-nesne' ayrımı olduğunu ifade etmiştir (Altuntek, 2009: 165). Alan araştırmacısının alandaki kaynak kişiler arasında "öteki" olarak algılanması,

kaynak kişinin araştırmacıya güven sorununu da beraberinde getirir. Kendisinden farklı gördüğü araştırmacıya güvenmeyen kaynak kişi, araştırmacıya genellikle güvenilir ve tam bir bilgi vermez. Araştırmacı, çalışma yapmak için gittiği alanda, hem kendisinin alana uyum sağlayabilmesi için hem de kaynak kişilerin güvenini kazanabilmek için bir süre uyum süreci yaşar. Araştırmacının ve kaynak kişinin alan araştırmasındaki rolüne dikkat çeken Özkul Çobanoğlu, alan araştırmasını şu şekilde tanımlamıştır:

“Araştırılan konuyla ve amaçla ilgili olarak bilgi edinmeye uygun insanların bulunması ve onlar tarafından kabul edilebilir bir rolle aralarına katılınması ve davranışlarının gözlenmesi ve bunların halkbilimin kullanabileceği şekilde ve gözlenen insanlara hiçbir şekilde zararlı olunmadan rapor edilmesi veya araştırılan konu ile ilgili olarak bilgisine müracaat edilen “kaynak kişi”lerle yapılan görüşmeler yoluyla derlenen bilginin bilimsel çalışmalarda kullanılmaya hazır hale getirilmesi” (Çobanoğlu, 2010: 65).

Çobanoğlu'nun, araştırmacının alan çalışması yapabilmesi için belirttiği “bilgi edinmeye uygun insanların bulunması” (Çobanoğlu, 2010: 65) gibi etkenler, araştırmacı tarafından alana çıkmadan önce yapılacak hazırlıkları da gerekli kılar. Çalışma konusunun belirlenmesi, konuyla ilgili çalışma alanının sınırlanması, çalışılacak konuyla ve alanla ilgili literatür taraması yapılması, gidilecek alandaki ilgili kişilerle görüşülüp kaynak kişilerin belirlenmesi, alana ulaşımın sağlanması, alanda araştırma yapmak için konaklanacaksa kalacak yer ayarlanması ve alan araştırması için tahminî bir zaman planlamasının yapılması bu hazırlıklardan bazılardır. Alan kavramının dönüşmesiyle birlikte, internet de folklorun çalışma alanına girmiş, bu yeni alan, araştırmacının çalışması öncesinde, esnasında ve sonrasında zorlanacağı bazı unsurları ortadan kaldırmıştır. Örneğin, yine çalışma konusunu belirleyen, derleme yapacağı internet sayfalarını sınırlandıran ve çalışacağı konuyla ve alanla ilgili literatür taraması yapan araştırmacı, konusuna yönelik seçtiği internet sayfasında, aralarına katılarak ya da sadece gözlem yoluyla aralarına katılmadan, kısa bir ön araştırma yaparak, kaynak kişilerini kendisi belirleyebilir. Bu durum, araştırmacının alana uyum sürecini kısaltır ve internet ortamında kaynak kişilerin arasına katılmasını, gözlem yapmasını ya da kaynak kişilerle internet üzerinden görüşerek derleme yapmasını kolaylaştırır. Tayfun Atay “Sosyal Antropoloji’de Yöntem ve Etik Sorunu: “Klasik Etnografi’den Diyalojik Etnografi’ye Doğru”” başlıklı makalesinde günümüzde topluluk üyelerinin

antropoloğun aralarına girmesine itiraz edebileceklerini, onlarla birlikte olma gerekçelerini sorgulayabileceklerini, bilgi edinmek için uyguladığı yakınlaşma stratejilerini yüzüne vurabileceklerini, onu rencide edebileceklerini ve hatta fiziksel saldırıda bulunabileceklerini ifade etmiştir (Atay, 1995: 228). Bugün, internet üzerinden yapılan alan çalışmaları Atay'ın bahsettiği birçok ihtimali de ortadan kaldırmıştır. Ancak internetteki belli kişilere açık bazı kapalı grup sayfalarından derleme yapacak araştırmacılar için de grup üyeleri arasına katılmak zor olabilir ve yine bu üyeler tarafından araştırmaya itiraz etme, araştırmacıyı sorgulama veya rencide etme durumları söz konusu olabilir. Alan araştırmasında araştırmacı, alana uyum sağlamak için o bölgede günlük hayatta kullanılan dil ile ilgili bilgi sahibi olmalıdır. İnternet üzerinden alan araştırması yapan araştırmacının da derleme yaptığı internet sayfasında kullanılan dil (jargon) ile ilgili bilgi sahibi olması gerekir. Ayrıca, interneti alan olarak kullanan folklor araştırmacılarının, yine, alana çıkan araştırmacılar gibi, derleme sırasında kaydetmesi gereken bilgiler vardır. Metin Ekici "Halk Bilimi Çalışmalarında Metin (Text), Doku (Texture), Sosyal Çevre ve Şartlar (Konteks) İlişisinin Önemi" makalesinde iyi bir halk bilim uzmanının metinle birlikte anlatmanın derlenme tarihi, derlenme yeri, anlatıcının kim olduğu, bu kaynak şahsın yaşı, eğitim durumu ve adresi gibi bilgileri kaydetmesi gerektiğini ifade etmiştir (Ekici, 1998: 26). Ancak internetin alan olarak kullanıldığı araştırmalarda kaynak kişiler bugün, gerçek kimliğini bilemediğimiz, yaşı, mesleği, eğitim durumu hakkında bilgi sahibi olamadığımız, yüzünü hiç görmediğimiz ve belki de sadece internet sayfasına yazdıklarından veri topladığımız için internet üzerinden bile görüşme fırsatı yakalayamadığımız kişiler olmaktadır. Araştırmacılar genellikle, kaynak kişilerin sadece cinsiyetini bilmekle birlikte, kendisini karşı cinsiyette gösterip farklı kimliklere bürünen kullanıcılar yüzünden bu bilgiden bile emin olamamaktadırlar. Bu nedenle, iyi bir halk bilim uzmanının derleme sırasında kaydetmesi gereken bilgilerin de alanla birlikte dönüştüğünü söylemek yanlış olmaz. Çünkü internet üzerinden derleme yapan araştırmacı bugün, metinle birlikte çalışma konusuyla ilgili hangi internet sayfalarını neden seçtiğini, bu sayfaların adreslerini, araştırmasını gerçekleştirdiği tarihi ve araştırmasının ne kadar sürdüğünü belirtmelidir. İnternet üzerinden çalışan araştırmacı, kendisini ve araştırmasını tanıtip, kaynak kişisinden kimliği, yaşı, eğitim durumu ve adresi gibi bilgileri talep edebilir. Fakat çoğunlukla kaynak kişiler,

bu bilgileri araştırmacıyla paylaşmaz. Bunun nedeni, büyük çapta bir güven sorunun yaşandığı internet ortamında, kaynak kişinin araştırmacıya gvenmemesidir. Diğer açıdan ise internet üzerinden yapılacak bir alan araştırmasında, araştırmacı da kaynak kişinin verdiği bilginin güvenilirliğini sorgular. Ancak gerçek kimliğini gizleyerek, kendisini araştırmacının karşısında daha rahat hisseden pek çok kişi de, yüz yüze yapılan bir görüşmeye göre, araştırmacıya daha açık olabilmektedir. Hatta günümüzde pek çok internet kullanıcısı, çoğu zaman kimliğini saklamaya bile gerek duymadan, gerçek düşüncelerini internet sayfalarında açıkça ifade etmektedir. Bu nedenle, internetteki karşılıklı güven sorununa rağmen, internet üzerinden yapılan bir alan çalışmasının yüz yüze gerçekleştirilen alan çalışmasına göre daha az güvenilir olduğunu söylemek yanlış olur. Trevor J. Blank *Folklore and the Internet: Vernacular Expression in a Digital World* (Folklor ve İnternet: Dijital Dünyada Yerel İfadeler) adlı yapıtta internet üzerinden çalışma yapan araştırmacının, Singapurlu bir adamın İngiliz biriyle iletişimini herhangi bir görsel ipucu olmaksızın değerlendirdiğini ancak sosyo-ekonomik durum, cinsiyet, ırk, memleket, dil, internet bilgisi gibi faktörlerin iletişimlerini etkilediğini ifade etmiştir. Bunların, etnografin faydalanabileceği bir sanal kimlik oluşturduğunu dile getirmiştir. Ayrıca Blank, sanal ortamdan derleme yapmak ile aynı bilgiyi gerçek hayattaki bir kişiden almak arasında gerçeklik bakımından bir fark olmadığını belirtmiştir (Blank, 2007: 20). Alan çalışmasında kimi zaman araştırmacılar, araştırmacının cinsiyetine bağlı olarak, elde etmek istedikleri bilgileri kadın ya da erkek kaynak kişilerden derlemek konusunda da zorluk yaşamaktadır. Pertev Naili Boratav *Halk Edebiyatı Dersleri* yapıtında folklor çalışmalarının mevzularına ve toplama yerine göre toplayıcının ya kadın ya da erkek olması gerektiğini belirtmiştir. Boratav, karşısında kim olursa olsun serbestçe konuşabilecek bazı malzeme vericiler müstesna, umumiyetle kadın muhitlerinde kadın, erkek muhitlerinde erkek folklorcunun çalışmasının zaruri olduğunu ifade etmiştir (Boratav, 2011: 47). İnternet üzerinden yapılan alan araştırması, araştırmacının cinsiyetini gizlemesinin kolay olması nedeniyle, bu gerekliliği de ortadan kaldırmıştır. Araştırmacının kaynak kişi ile uyum sürecinde olduğu gibi, çalışmasında interneti alan olarak kullanan araştırmacı –alana çıkan araştırmacıya göre- zaman ve maliyet açısından da oldukça şanslı konumdadır. Çünkü alana çıkan araştırmacı alana ulaşımda ve kaynak kişi ile görüşmek için

uygun bir zaman ayarlama konusunda çoğu zaman zorlanmaktadır. Türkiye’de gerçekleştirilen ilk alan çalışmalarından biri olan, *Birinci İlmî Seyahate Dair Rapor* adlı eserin “Ziraat Hayatına Müteallik Maddeler” bölümünde Abdülkadir Bey, “Seyahatimiz köylülerin en meşgul zamanına tesadüf ettiğinden köy ve ziraat hayatına müteallik bilgi ve akideleri toplamak çok müşkül oldu” diyerek alanda derleme yapmak için kaynak kişiler ile ortak zaman ayarlama konusunda karşılaştığı zorluğu ifade etmiştir (Abdülkadir Bey, 1930: 9). O günden bugüne değişen ve dönüşen alan kavramıyla birlikte, internet üzerinden alan çalışması yapan araştırmacı, internet erişiminin olduğu her yerden bilgisayarıyla, tablet bilgisayarıyla ve hatta cep telefonu ile çalışma alanına ulaşabilmekte, ulaşım için ayrıca bir zaman harcamamakta, -sadece kaynak kişilerin internet sayfasına yazdıkları hazır bilgilerden derleme yapacak- araştırmacı, derleme zamanını kendisi ayarlamakta ve zaman açısından tasarruf ederek derleme süresini kısaltmaktadır. Ayrıca araştırmacı, interneti alan olarak kullandığı için ulaşım ve konaklama gibi ihtiyaçlarına ayırdığı bütçeyi de çalışmasındaki diğer ihtiyaçları için kullanabilmektedir.

Netnografik araştırmayla ilgili yeniden ele alınması gereken bir diğer konu da derleme yapılacak “Halk Bilgisi Ürünleri” ile ilgilidir. *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri* adlı kitabında derlemeyi “halk bilgisi yaratmalarının belli bir zamanda, belli bir yerde, belli bazı araç ve yöntemleri kullanan uzman halk bilimci ve amatör olarak halk bilimine ilgi duyan kişi ve kişilerce, halk bilgisi ürünlerini yaratan, yeniden yaratan, taşıyan, nakleden ve icra eden kişilerden sözlü, yazılı ve görsel olarak kaydedilmesi ve maddi ürünlerin toplanması işi” olarak tanımlayan Metin Ekici, söz konusu derleme işinin gerçekleştirildiği “alan” veya “saha”yı da “derleme yeri” olarak ifade etmiştir (Ekici, 2004: 24-25). Ekici, halk bilgisi ürünlerini ise yazılı, sözlü, görsel, işitsel ve maddi ürünler olarak sınıflandırmıştır. Yazıya geçen halk anlatmalarını yazılı, sözlü olarak anlatılmaya devam eden halk anlatmalarını sözlü, halk oyunları ve seyirlik oyunlar gibi halk bilgisi ürünlerini görsel, halk müziği ve müzikle birlikte icrâ edilen ürünlere işitsel, halk sanatları ve materyal alanındaki ürünleri de maddi başlıkları altında ele almıştır (Ekici, 2004: 36). Halk bilgisi ürünleri, Ekici’nin de belirttiği gibi, başlangıçtan bugüne sözlü, yazılı, görsel, işitsel ve maddi ürünler olarak karşımıza

çıkılmaktadır. Ancak günümüzde elektronik kültür ortamı olarak nitelendirdiğimiz alanda da halk bilgisi ürünleri yaratılmaya, yaşatılmaya ve aktarılmaya devam etmektedir. Bu yüzden elektronik kültür ortamı temelinde internette üretilen halk bilgisi ürünleri de bu sınıflandırmaya dâhil edilmelidir. İnternet halk bilgisi ürünleri sözlü, yazılı, görsel ve işitsel olabilme özelliğini taşımakla birlikte, bunlardan farklı olarak bütün bu özellikleri bir üründe de barındırabilmektedir. Bugün halk bilgisi ürünleriyle ilgili yapılan bu bir sınıflandırmaya, “internet ürünleri” olarak adlandırabileceğimiz yeni bir kaynağın da eklenmesi gerekmektedir.

Alanın değişimi ve dönüşümüyle yeniden değerlendirilmesi gereken kavramlardan bir diğeri de “alan notu”dur. R. M. Emerson, R.I. Fretz ve L. L. Shaw *Bütün Yönleriyle Alan Çalışması Etnografik Alan Notları Yazımı* adlı yapıtlarında alan notlarını, araştırmacının yoğun bir biçimde, müdahil olarak katılması esnasında yaşadığı tecrübeler ile yaptığı gözlemlerin betimlenmesiyle oluşan anlatılar olarak tanımlamışlardır (Emerson vd., 2008: 6). Alan notu yazımının yorumlayıcı bir süreç olduğuna ve metinleme işinin ilk eylemi olduğuna dikkat çekmişler alan notları ve tamamlanmış etnografyalarda, ister istemez ve kaçınılmaz bir şekilde etnografin kişiliğinin, tecrübelerinin, bakış açısının ve teorik öncelikleri ile aracılık ettiği fikrini savunduklarını belirtmişlerdir (Emerson vd., 2008: 23,301). Alan araştırması sırasında araştırmacı tarafından alınan bu notlar, Emerson, Fretz ve Shaw’ın da çalışmalarında belirttiği gibi, araştırmacının bakış açısını yansıtmaktadır. Alan araştırması süresince çalışmasının amacına uygun derlemeler yapan, bu süreçte öznel notlar alan ve yorumlarını da bu notlara ekleyen araştırmacı gibi internet üzerinden derleme yapan araştırmacı da derleme yaptığı internet sayfasından öznel seçimler yaparak bilgi toplar. Bu durumda internet üzerinden çalışmasını yürüten araştırmacı için de alan notlarını kendi bakış açısına göre şekillendirdiğini söylemek mümkündür. Alandaki çalışmasını tamamlayan araştırmacı için ise, alan dönüşü en fazla zaman harcayan şey, sözlü kaydedilen bilgilerin yazıya geçirilmesi ve alanda alınan notlarla birlikte elde edilen verilerin değerlendirilmesidir. İnternet üzerinden yapılan alan araştırmasının sağladığı bir kolaylık da bu noktada ortaya çıkar. Çünkü internet üzerindeki veriler, çoğu zaman zaten yazılı olarak elde edilir ve çalışma boyunca alınan notlar da bilgisayar üzerinden tutulur ve araştırmacının bu bilgileri tekrar yazıya geçirmek

için zaman harcamasına gerek kalmaz. Verileri, bilgisayar yardımıyla bir dosyada toplayıp tasnif etmek ve değerlendirmek daha kolaydır. Sonraki bir dönemde aynı konuyla ilgili çalışma yapacak araştırmacılar açısından da, bilgisayarlara ve hatta internete depolanan bu bilgilere ulaşmak ve faydalanmak, alan araştırması dönüşü arşivlenen ve raflara kaldırılan bilgilere ulaşmaktan çok daha kolaydır.

Alan çalışmasında araştırmacının çalışma amacına yönelik toplayacağı bilgilerin farkındalığı önemlidir. Çünkü araştırma sonucunda çalışma, alandan elde edilen verilere göre şekillenir. Kenneth S. Goldstein *Sahada Folklor Derleme Metotları* kitabında sahada zamanı sınırlı olan derleyici için en doğru yolun “Elektrikli Süpürge” metoduyla her şeyi toplaması olduğunu, sonradan bir ayıklama ile düzeltme yapabileceğini belirtmiştir (Goldstein, 1983: 93-94). Goldstein’in yaptığı bu öneri dönemin şartları içinde ele alındığında doğru kabul edilebilir. Ancak bugün özellikle interneti alan olarak kabul eden ve çalışmasını internet üzerinden yürüten araştırmacılar için bu yöntemin doğruluğundan söz etmek mümkün değildir. Çünkü internet sayfalarından derleme yapacak bir araştırmacı, çalışmasının konusu bağlamında derleme yapacağı malzemeyi seçme özgürlüğüne sahiptir ve çalışması için zamanı –alanda derleme yapan araştırmacıya göre- kısıtlı değildir. Bu nedenle araştırmacı internet üzerinden genellikle yazılı olarak –kimi zaman sözlü, görsel ve hatta işitsel de olabilir- elde ettiği bilgi üzerinde uzun süre çalışma imkânına sahiptir. Buna engel olabilecek asıl durum, internet ortamındaki verilerin değişkenliğidir. Ancak bu da araştırmacıya elde ettiği ve kaynağını not aldığı bir önceki veriyle yeni veriyi karşılaştırma imkânı sunarak yeni bir araştırmanın daha yolunu açmaktadır.

Değişen ve dönüşen alan algısıyla birlikte internetin folklorun güncel çalışma alanlarından biri olarak kabul edilmesi, eskiden köylerden yapılan alan araştırması çalışmalarının da, bugün internet ortamına taşınmasını sağlamıştır. Nebi Özdemir, “Sanal Dünyanın Köy Monografileri” başlıklı makalesinde sanal köy-kasaba-kent sitelerinin, etkileşime ve bilişime olanak tanıyan özellikleriyle, klasik yerleşim monografilerinden daha avantajlı konumda olduğunu belirtmiştir (Özdemir, 2006: 25). Çalışmasını Denizli’nin Çivril ilçesinin sınırları içindeki köy/naheyelerle ilgili sitelerini esas alarak yapan Özdemir, sanal köy-kasaba sitelerinde belirlendiği

üzere, bu çağın derlemelerinin, köy monografilerinin internet yardımıyla yapılmakta, yayımlanmakta ve değerlendirilmekte olduğunu ifade etmiştir (Özdemir, 2006: 36). Özellikle günümüzde, gelişen teknolojiyle ve bilgisayar kullanıcılarının sayısının artmasıyla birlikte köylerin, ilçe ve illerin internet siteleri oluşturulmaktadır. Bu sitelerde o bölgenin sözlü kültür ürünlerinden mutfak kültürlerine, geçiş dönemlerindeki âdetlerinden düğün duyurularına ve vefat haberlerine kadar güncel bilgiler yer almaktadır. Böylece alana giderek ve kaynak kişi ile görüşülerek elde edilen bilgiler araştırmacılara hazır hâlde internet üzerinden sunulmaktadır. Özdemir'in de belirttiği gibi, köy monografileri bugün internet yardımıyla yapılabilen ve elde edilen veriler değerlendirilebilmektedir. Köy ve kasaba sitelerinin dışında gelişen sosyal ağ siteleri de bize alan olarak kaynak sağlamaktadır. Gülşah Gönenli ve Pelin Hürmeriç "Sosyal Medya: Bir Alan Çalışması Olarak Facebook Kullanımı" başlıklı makalelerinde çalışma alanı olarak sosyal bir ağ olan Facebook'u kullanmışlardır. Araştırmalarının amacını, sosyal medya özelinde Facebook kullanıcılarının Facebook kullanımı konusunda açıklayıcı bilgi sağlamak olarak belirtmişler ve bu sosyal ağda yer verilen kültür ürünlerini ele almamışlardır. Veri toplamada kimlik formlarının olmadığı çevrim içi anket formlarını kullanmışlar, örneklemelerini 18 yaş ve üzeri kişilerden seçmişler ve 326 kişinin katılımıyla çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir (Gönenli ve Hürmeriç, 2012: 224-225). Bu çalışma özelinde ve internetin alan olarak kullanıldığı çalışmalar genelinde dikkat çekici diğer bir nokta da, alandan derleme yapan araştırmacıya göre, ulaşılan ve görüşülen kaynak kişi sayısıdır. Gönenli ve Hürmeriç çalışmalarında 326 kişi ile görüşmüşlerdir. Bu da bize internetin kaynak kişilere ulaşmakta ve kaynak kişilerle görüşmekte sağladığı kolaylığı göstermektedir.

Alan araştırması genel olarak üç aşamadan oluşur: Alana çıkmadan önce çalışma ile ilgili hazırlıkların yapıldığı süreç, alanda derleme süreci ve alan dönüşü elde edilen verilerin değerlendirilmesi süreci. Alana çıkmadan gerekli hazırlıkları tamamlayan ve alandan gerekli verileri derleyen araştırmacı için son aşama elde edilen verilerin değerlendirilmesi ve çalışmanın sonuçlandırılmasıdır. Metin Ekici, bu sürecin tasnif, çözümlenme, birleştirme, arşivleme ve yayına hazır hâle getirme veya yayınlama çalışmalarından oluştuğunu belirtmiştir (Ekici, 2004: 86). Özkul

Çobanoğlu da, halk kültürü alanında yapılacak bir çalışmanın öncelikle “alan araştırması” yapılarak malzeme derlemesiyle başlayacağını ifade etmiş, böylece derlenmiş ve arşivlenmiş olan malzemenin muhtelif kuramsal bakış açılarıyla değerlendirilmesini halk kültürü araştırmasının ikinci basamağı olarak ele almıştır. Buradan hareketle de alan araştırmasını, kendine has kurallar ve yöntemler içinde analitik bir tahlile tabi tutulacak materyalin elde edilmesi olarak tanımlamıştır (Çobanoğlu, 2010: 66- 67). Alan kavramı süreç içerisinde geçirdiği dönüşümlerle yeni boyutlar kazansa da bu aşama, her alan araştırması için en önemli ve son aşamadır. Araştırmacı çalışması için hangi alanı kullanırsa kullansın, yapılan çalışma ve elde edilen veriler bu aşamada değerlendirilir ve araştırmadan bilimsel alanda faydalanmak üzere bu aşamada sonuçlar çıkarılır. Çalışma alanı internet olan araştırmacılar için de önemli olan derlenen verilerin sınıflandırılması, bu verilerden çıkarım yapılması ve elde edilen sonuçların değerlendirilmesidir.

Mary Magoulick “Halk Bilimi Tarihi” adlı makalesinde halk bilimcilerin eskiden beri derledikleri malzemeyi tasnif etmekle uğraştıklarını, aslında hak bilimsel olan hususlarla ilgili büyük değişimin (1960 yıllarında) derleme ve sınıflandırmadan kaynaklanan (çoğunluğu yüzyılın ilk dönemlerinde çalışan hem edebî hem de antropolojik yaklaşımlı halk bilimcilerin ortaklığı ile gerçekleşen) bir sentez üzerinde yeni odaklı bir girişimle başladığını ifade etmiştir. Fakat yeni nesil halk bilimcilerin bireysel bir hikâyenin nasıl anlatıldığını, dinleyici kitlenin etki ve tepkilerinin nasıl olduğunu ve sanat, mimarî ve kültürün diğer anlamlı unsurları arasındaki etkileşimlerini de teşhis ettiklerini belirtmiştir (Magoulick, 2014: 33). İnternetin alan olarak kullanıldığı çalışmalarda ise folklor ürününün yaratılma, sunulma ve aktarılma özelliklerine de bu gözle tekrar bakmak gerekmektedir. Magoulick’in dikkat çektiği yeni nesil folklorcuların ürünle birlikte bağlamını da ele alan çalışmalarının yanı sıra bugün internet üzerinden gerçekleştirilen folklor çalışmaları inceleme açısından bazı farklılıkları da beraberinde getirmektedir. Metin merkezli kuramlardan bağlam merkezli kuramlara geçişle birlikte folklorcuların dikkati de, bir folklor ürününün ortaya çıktığı bağlama, dinleyiciye ve hatta dinleyici ya da izleyici kitlesine göre folklor ürününde meydana gelen değişime çevrilmiştir. İnternet üzerinde üretilen folklor ürünleri de ürünün sunulduğu ve aktarıldığı bağlam açısından değerlendirilebilir. Herhangi bir internet

sayfasında paylaşılan bir sözlü kültür ürününün ilk bakışta bağlamından kopuk olduğu ve bu ürünle ilgili yapılacak araştırmanın sadece metinle ilgili olabileceği düşünülmektedir. Fakat bu noktada, aslında internet ortamının kendisinin de bir bağlam olduğu unutulmamalıdır. Genel olarak folklor ürünlerinin bağlam merkezli incelenebilmesi için gereken unsurlar yaratıldığı, aktarıldığı ortam ve dinleyiciler ya da izleyicilerdir. Çünkü sözlü kültür ürünleri bu ortamlarda dinleyiciye ya da izleyiciye göre her defasında yeniden şekillenir. İnternet ortamındaki folklor ürünleri, yazılı olanın yanı sıra, fotoğraflar, videolar, müzikler aracılığıyla kimi zaman görsel kimi zaman da işitsel ya da hem görsel ve işitsel hem de sözlü ve yazılı olabilmektedir. İnternetteki folklor ürünleri de paylaşıldıkları internet sayfasına göre şekillenmektedir. Örneğin, sadece kadın üyelerin olduğu bir internet sayfasında kullanıcılar, alandaki dinleyici ya da izleyici rolünü üstlenmektedir ve o sayfada paylaşılan folklor ürününü şekillendirmektedir. Ancak sadece kadın üyelerin olduğunu var saydığımız bir internet sayfasında bile, bir kadına ait kullanıcı adıyla erkek bir kullanıcı da bulunabilir. Folklor ürünlerinin canlı olarak sergilendiği bir ortamdaki dinleyici ya da izleyicilerin anlık etki ya da tepkilerinin varlığından ve bu ürünlerin bağlamına göre şekillenen anlık dönüşümünden internet ortamında söz etmek zordur. Çünkü herhangi bir folklor ürününün paylaşımına kısmen hemen yorum yapabilecek, çevrimiçi kullanıcılar için bile öncelikle ürünün okunması, izlenmesi veya dinlenmesi için kısa da olsa bir zaman gerekmektedir. Bu nedenle, folklor ürünlerinin sergilenişindeki anlık değişimden internet ortamında genel olarak bahsedilemeyeceği söylenebilir. Bu anlık değişim ancak gelişen teknolojiyle birlikte, internet ortamında folklor ürününün görüntülü olarak gerçekleştiği anda onu dinleyen ya da izleyen kişilerin de görüntülü olarak katılımıyla bir araya geldiği durumda söz konusu olabilir. İlhan Başgöz “Hikâye Anlatan Âşık ve Dinleyicisi” adlı yazısında sözlü edebiyatın bir çeşitlenmeler edebiyatı olduğunu, bu edebiyatı dinleyiciye sunan yaratıcı-anlatıcının, her sunuşta, anlatışa irili ufaklı değişmeler soktuğunu, bu nedenle sözlü edebiyatın sayısız çeşitlenmelerle yayıldığını ve bu çeşitlenmelerde dinleyicinin katkısı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Başgöz, sözlü edebiyata dinleyicinin bu etkisini, onu anlatıcı ile birlikte yeniden yaratması olarak yorumlamıştır (Başgöz, 1986: 49). Başgöz’ün dikkat çektiği sözlü ürünlerin anlatıcı ve dinleyici ile birlikte anlık yeniden yaratımından internet ortamında söz edilemez.

Ancak internet sayfaları, paylaşımlarla eş zamanlı olmasa bile, interaktif katılıma izin veren kullanıcı yorumlarıyla ve hatta paylaşabildikleri görsellerle şekillenmektedir. Bu nedenle anlık yeniden yaratım olmasa bile, sayfa ve o sayfadaki paylaşım var olduğu sürece, bu şekillendirme her yeni kullanıcı yorumuyla devam edecektir. Buradan hareketle, internet ortamındaki folklor ürünlerinin de bağlam merkezli ele alınıp değerlendirilebileceği söylenebilir.

Folklor araştırmaları için internette yaratılan, yaşatılan ve aktarılan kültür ve geleneklerin derlenmesi gereklidir. Ancak bu bilgileri, sadece derlemek ve arşivlemek yeterli değildir. Servet Erdem "Grup Folkloru ve 'zkltr'" başlıklı makalesinde Dundes'in halk tanımından sonra "eğer zaten bir grubun folkloru olabileceğini kabul etmişsek ve bu kabulün üstüne belli bir grubun folklorunu incelemişsek vardığımız nokta nedir?" diye sormuştur. Ayrıca, folklorun kırsal alanın dışında da var olduğu gerçeği, kentin ve kentlinin de folkloru olduğu gerçeği kabul edilmişken şimdi kentlere ve kentlerin folkloruna da bir zamanlar köye yaklaştıığımız paradigmalardan özünde pek de farkı olmayan nedenler -amaçlar-yöntemlerle yaklaşacaksak değişenin ne olduğunu, bir zamanlar köylere yollanan folklorcuların şimdi kente dağılıp durmadan farklı grupların folklorunu derliyorsa başladıığımız noktaya geri dönmek tehlikemizin olup olmadığını sorgulamıştır. Ve Erdem, veri toplamının önemli olduğunu belirttikten sonra, toplanan verilerin teorik düzlemde zenginleşen tartışmalar eşliğinde yorumlanması gerekliliğine dikkat çekmiştir (Erdem, 2012: 42-47). Bugün internet üzerinden gerçeğleştirilen netnografik çalışmalara da aynı açıdan bakılmalı ve aynı sorular sorulmalıdır. nce köy, sonra kent olarak ilerleyen süreçte, sırayı bugün internet almıştır. Bu nedenle, araştırmacıların internet üzerinden sadece veri derleyecek yapacağı çalışmalar, bizi yine Erdem'in belirttiği gibi -alan fark etmeksizin- başladıığımız noktaya götürecektir. Bu verilerden yapılan çıkarımlar, günümüzde reklamcılık, pazarlama ve tüketim kültürü gibi alanlarda yaygın olarak kullanılmaktadır. İnternet üzerinden elde edilen derlemelerin sonuçları, folklor alanında da etkin bir şekilde kullanılabilir. Böylece, internet kültürü ve internet üzerinden üretilen yeni gelenekler incelenebilir ayrıca da sözlü ve yazılı kültür ürünlerinin internetteki durumu değerlendirilip, bu ürün ve geleneklerin değişimi ve dönüşümü tartışılabilir.

Bugün folklor için alan, kavramın yukarıda ifade edilmeye çalışılan değişim ve dönüşümleriyle birlikte, yeni boyutlar kazanmış ve kapsamını genişletmiştir. Köylerin yanı sıra şehir merkezlerinin ve internetin de folklorun çalışma alanları arasındaki yerini alması; internet folkloru, kent folkloru ve bu bağlamda grup folkloru, aile folkloru gibi yeni çalışmaların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Sahip olduğumuz teknolojiyle birlikte pek çok insan bilgisayarları, tablet bilgisayarları ve hatta başuçlarındaki cep telefonlarıyla gözlerini internetle kapatır, internetle açar hâle gelmiştir. Gerçek hayatta var olamayan birçok kişi varlığını internetteki sosyal ağlarda göstermektedir. Ayrıca internet mesafe algısını da yıkmakta, dünyanın her yerinden farklı dildeki, dindeki ve kültürdeki insanları bir araya getirmektedir. Günümüzde kullanım ortamının bu derece yüksek olduğu internet, önceleri gerçek dünyanın yanında sanal bir dünya olarak yer alırken; bugün pek çok insan için neredeyse gerçek dünya olarak varsayılmaktadır. Kültürün de internet üzerinden yaratıldığı, sürdürüldüğü ve hatta aktarıldığı çağımız şartlarında, folklor araştırmacılarına çalışmak için en güncel alanı internetin sunduğu ve netnografi yönteminin folklor araştırmaları için elverişli bir biçimde kullanılabileceği söylenebilir.

3. KATILIMCI SÖZLÜKLER VE SÖZLÜ KÜLTÜR ÜRÜNLERİNİN DÖNÜŞÜMÜ

Yukarıdaki bölümde internet folkloru kavramı ve internet alan araştırma yöntemi olan netnografi hakkındaki kuramsal tartışmalara yer verilmiş ve klasik folklorik alan araştırması ve netnografi yöntemleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar dile getirilmiştir. Bu bölümde ise diğer bölümde tartışılan kuramsal çerçeve ve yöntem, katılımcı sözlükler örneği üzerinden çözümlenecektir. Örneklem olarak Türkiye’de kullanılan Ekşi Sözlük, İtü Sözlük, Uludağ Sözlük ve İnci Sözlük gibi dört büyük katılımcı sözlük seçilmiş ve netnografi ve netlore kavramları ekseninde incelenmiştir. Bu bölümde, yukarıda adı geçen sözlüklerdeki sözlü kültürün dönüşümleri tartışılacak ve folklor ürünlerinin internette bulunan örnekleri üzerinden çözümlenerek internet alan araştırmasının imkânları sorgulanacaktır.

3.1. Hep Birlikte Sözlük Yazıyoruz: Katılımcı Sözlükler

Bu bölümde, tezde örneklem olarak incelenen katılımcı sözlüklerin neden teze konu edildiği teorik alt yapı göz önüne alınarak değerlendirilecektir. Ayrıca bu sözlüklerin sözlü kültürle yakın ilişkisi çözümlenecek ve kurallarının oluşturulma biçimindeki gündelik yaşam ve halk bilgisine dayanan ayrıntılar tartışılacaktır.

Alan araştırması yapılacak konunun belirlenmesi, araştırma yapılacak alanın seçiminde etkili bir rol oynar. Bu çalışmada da, internet folkloru/netlore bağlamında sözlü kültür ürünlerinin dönüşümü araştırma konusu olarak belirlenmiş ve bu dönüşümün araştırma alanı olarak da katılımcı sözlükler seçilmiştir. Bu sözlükler gündelik hayatla ve gündemdeki konularla ilgili başlıklara yer veren, yazarların sürekli yeni başlıklar ekleyebildiği, sözlükteki konularla ilgili yeni yorumlar yapıp, tanım ve örnek verebildiği, kendine özgü bir gelenek yaratan ve jargona sahip olan, genellikle gençleri bir araya getiren değişime açık içeriği ile internete özgü sözlüklerdir. Bu durum tıpkı köy meydanlarında, cami avlularında, köy odalarında, kıraathanelerde, bayram yerlerinde bir araya gelerek sohbet eden halk topluluğunun internet ortamındaki buluşması gibidir. Dolayısıyla bu sözlükleri sözlü kültür üretimleri bağlamında incelemek folklorun internet üzerinde üretimini

sürdüdüğünü göstermek açısından önemlidir. İnternet üzerindeki sözlü kültür ürünlerinin incelemesi ise, Türkiye’de en çok bilinen ve kullanılan dört büyük katılımcı sözlük olan Ekşi Sözlük, İTÜ Sözlük, Uludağ Sözlük ve İnci Sözlük üzerinden yürütülmüştür.

İnternet üzerinden alan araştırması ve klasik folklorik alan araştırması yöntemsel olarak pek çok açıdan benzerlik gösterir. Örneğin klasik yöntemde araştırma yapılacak alana çıkmadan önce araştırmacının, alanla ilgili kaynak taraması yapması, o bölgede kullanılan dille ilgili bilgi sahibi olması ve araştırma sırasında kullanacağı malzemeleri hazırlaması gerekmektedir. Kenneth S. Goldstein *Sahada Folklor Derleme Metotları* adlı kitabının “Sahaya Çıkmadan Önce Yapılacak Hazırlıklar” bölümünde, konuyla ilgili eserlerin okunması, alanda daha önce derleme yapan kişilerle ve bölgenin ileri gelenleriyle görüşülmesi, daha önceki kayıtların ve çekilen filmlerin incelenmesi ve alanda kullanılacak malzemenin hazır duruma getirilmesi gerektiğinden söz etmiştir (Goldstein, 1983: 24-31). İnternet üzerinden yapılacak alan araştırmalarında da, konuya göre seçilen internet sayfaları hakkında genel bir bilgiye sahip olmak ve o sayfalarda kullanılan dile hâkim olmak gerekmektedir. Netnograflar da araştırma yöntemlerinin ilk aşamasında araştırmacının amacına uygun çevrimiçi toplulukların belirlenmesi ve bu toplulukların üyelerinin içerik ürettikleri mecraların ürettikleri online içeriğin azami düzeyde tespitinin önemli olduğunu belirtmişlerdir (Varnalı, 2013: 31). Bu çalışmada da, alan araştırmasının internet üzerinde dört katılımcı sözlük özelinde yapılabilmesi için öncelikle, bu sözlüklerin genel özellikleri hakkında gerekli bilgiler elde edilmelidir.

Katılımcı sözlükler, kendi içinde konularına göre sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırmayı üç başlık altında yapan Aslıhan Bozkurt ve Serdar Biroğul, “Bilgiyi, “kümülatif bir biçimde oluşturup paylaşan” siteler: Etkileşimli sözlükler” başlıklı yazılarında bunları şu şekilde sıralamışlardır: “Genel Etkileşimli Sözlükler”, “Tematik Etkileşimli Sözlükler” ve “Üniversite Sözlükleri” (Bozkurt ve Biroğul, 2012: 18). Çalışma alanı olarak seçilen Ekşi Sözlük, Uludağ Sözlük, İTÜ Sözlük ve İnci Sözlük de hemen hemen her konuya yer veren genel katılımcı sözlükler kategorisinde değerlendirilmektedir. Bu sözlüklerin genel özellikleri ile ilgili daha

ayrıntılı bilgiye yer vermek, çalışma alanı hakkında bilgi edinmek açısından faydalı olacaktır.

Araştırma alanı olarak seçilen bu sözlüklerden Ekşi Sözlük bugün, özellikle gençler tarafından, Türkiye'nin en çok kullanılan internet sitelerinden biri hâline gelmiştir. Ekşi Sözlük'ün güncel kullanıcı sayısı 426.593, çaylak sayısı 345.993, onay bekleyen çaylak sayısı ise 106.160'dır (<https://eksisozluk.com/>). Emet Gürel ve Mehmet Yakın "Ekşi Sözlük: Postmodern Elektronik Kültür" başlıklı makalelerinde Ekşi Sözlük'ü; sözcük, terim, kavram ve kişilere ilişkin bilgi, deneyim, gözlem, espri, yorum, anket, link ile kaynak içeren interaktif bir platform ve veri tabanı olarak tanımlamışlar ve Ekşi Sözlük'ün her türlü kelime ve kavram hakkında kayıtlı yazarların yorumlarını içeren ve katılımcı sözlük -collaborative hypertext dictionary- özelliği gösteren bir web sitesi olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca, bir bilgisayar programcısı olan ve 'ssg' rumuzu -nickname- ile tanınan Sedat Kapanoğlu tarafından, 15 Şubat 1999 tarihinde yaratıldığını belirtmişlerdir (Gürel ve Yakın, 2007: 203). Kapanoğlu, Bilişim Dergisi'ne verdiği röportajda Ekşi Sözlük'ü 1999 yılında, çok eğlenceli olacağını düşündüğü için kurduğunu ve sözlüğün sloganının ise "Kutsal Bilgi Kaynağı" olduğunu belirtmiştir (Kapanoğlu, 2012: 32). Bugün Ekşi Sözlük, Türkiye'de katılımcı sözlük anlamında bir ilk olarak diğer sözlükler için öncü olmuş ve her ziyaretçinin erişimine açık olmakla birlikte gençler tarafından en çok kullanılan internet sayfalarından birine dönüşmüştür.

Ekşi sözlüğün yanı sıra, en çok kullanılan katılımcı sözlüklerden formatı hemen hemen Ekşi Sözlük'le aynı olan, kendine özgü bir kültür yaratan ve folklor kaynağı sunan diğer sözlükler İTÜ Sözlük, Uludağ Sözlük ve İnci Sözlük'tür. İTÜ Sözlük, başlangıçta İstanbul Teknik Üniversitesi öğrencileri için kurulmuş bir üniversite sözlüğüdür. Fakat bu sözlük bir süre sonra sadece bir üniversite sözlüğü olmaktan çıkarak, internet üzerinden bütün kullanıcıların erişimine açılmış ve hemen hemen her konuya yer vererek, Ekşi Sözlük gibi bir formata sahip olmuştur. Bugün İTÜ Sözlük'ün kullanıcı sayısı 166.545, çaylak sayısı ise 819'dur (<http://v4.itusozluk.com/stats.php>). Kullanıcılar genel olarak yazar, çaylak, moderatör ve ispiyoncu şeklinde sınıflandırılmaktadır. İTÜ Sözlük kullanıcıları, yorumlarına fotoğraf veya video ekleyebilmektedir. Ekşi Sözlük'te entry olarak

adlandırılan üye kullanıcı yorumlarına bu sözlükte “giri” adı verilmektedir. Ayrıca bu sözlüğün İTÜ Radyo, organizasyon bilgilerinin paylaşıldığı Kovan, İTÜ Sözlük Müzesi, üyelerin sohbetine izin veren İTÜ Sözlük Chat ve üyelerin yorumlarına konum bilgisi eklemelerine izin veren Atlas gibi uygulamaları vardır (<http://www.itusozluk.com/>).

Uludağ Sözlük de, İTÜ Sözlük gibi bir üniversite sözlüğü olarak kurulmuştur. Ancak bu sözlük de daha sonra artan kullanıcı sayısı ve hemen hemen her konuda bilgi bulunan içeriği ile genel etkileşimli sözlükler sınıfına dâhil olmuştur. Uludağ Sözlük’ün yazar sayısı 46.479, çaylak sayısı 78.209 ve toplam üye sayısı ise 175.905’tir. Sözlük Moderatörü Gökhan Gürleyendağ, Uludağ Sözlük’ün sahibinin İsmail Alpen olduğunu ve Alpen’in Uludağ Üniversitesi mezunu olması nedeniyle sözlüğün isminin Uludağ olduğunu ifade etmiştir. Sözlüğün “Tanımlanmadık tek bir kelime kalmayana kadar” sloganıyla kurulduğunu belirtmiş (Gürleyendağ, 2012: 48-49); sözlük formatıyla ilgili olarak ise, diğer katılımcı sözlüklere benzer şekilde, üye olan bir kişinin öncelikle çaylak olduğunu, 3 gün ile 3 ay arasında bir sürede yazılarının incelendiğini, bu sürecin sonunda karar verildiğini dile getirmiştir (Gürleyendağ, 2012: 52). Uludağ Sözlük kullanıcıları da moderatör, yetkili, gammaz, yazar ve çaylak olarak sınıflandırılmaktadır. Ayrıca sözlük video, galeri, quiz, radyo, haber, haritalar, ilan gibi uygulamalar sunmaktadır (<http://uludagsozluk.com/hakkinda/>).

İnci Sözlük ise, katılımcı sözlük tarzında ve internet üzerinden erişime açık bir sitedir. Sözlüğün yazar sayısı 274.178, çaylak sayısı 2.540 ve toplam kullanıcı sayısı 387.712’dir (<http://inci.sozlukspot.com/>). İnci Sözlük’ün en eski yöneticisi Gürkan Dündar Bilişim Dergisi’ne verdiği röportajda, İnci Sözlük’ün 16 Aralık 2009’da kurulduğunu belirtmiş, kuruluşundan bu yana Serkan İnci önderliğinde sürdürüldüğünü ve sloganlarının Can Yücel’den yola çıkarak “altını şer, incisi ker” olduğunu ifade etmiştir (Dündar, 2012: 40-41). İnci Sözlük içerik olarak, diğer sözlüklere göre, biraz daha argo kullanımlara yer vermektedir. Kullanıcıları ise, diğer katılımcı sözlüklerde olduğu gibi, moderatör, yetkili, gammaz, yazar ve çaylak olarak sınıflandırılmaktadır. Ayrıca sözlük incioyunlar, incicaps gibi uygulamaları kullanıcılarına sunmaktadır (<http://inci.sozlukspot.com/>).

Araştırma alanı olarak seçilen dört katılımcı sözlükte gammaz (ispiyoncu), çaylak, nesil ve nickname (takma isim) gibi sözlü kültürde de karşılığı bulunan kavramlar yer almaktadır. Sözlüklerdeki bu kavramlar aslında günlük yaşam deneyimlerindeki birçok unsuru bize sanal ortamda sunmaktadır. Örneğin, sözlüğe üye alımında her kullanıcının bir nickname alması gerekmektedir. Bu adlandırmalar ile günlük hayatta kullanılan lakaplar arasında benzerlik kurulabilir. Sözlüğe yeni üye olan yazar adaylarına ise “çaylak” adı verilmektedir. Üye olan kullanıcıların bir takma isme (nickname) sahip olarak yazar olabilmeleri için geçirmeleri gereken bir deneme süresi vardır. Sedat Kapanoğlu, sözlükte yazar olabilmek için şartın, sadece sözlük formatına uygun 10 entry girmek olduğunu ve yazılan entrylerde dikkat edilmesi gerekenin de bir sözlüğe yazar gibi yazmaktan ibaret olduğunu ifade etmiştir (Kapanoğlu, 2012: 34). Formata uygun 10 entry girerek yazar olmaya hak kazanan adaylara ise, sözlük ile kullanıcı anlamındaki İngilizce “user” kelimesinin birleştirildiği “suser” denilmektedir. 1000 entry giren yazarlar, “azimli” olarak adlandırılmaktadır. Sözlükteki çaylak aşamasını tamamlayan üyelerin yazar aşamasına geçmesi ise, sözlü kültürdeki erginleme aşamalarına benzetilebilir. Çaylaklar, yazar topluluğuna katılabilmek için birtakım şartları yerine getirir ve böylece topluluğa katılmaya hak kazanırlar. Katılımcı sözlüklere üye alımı sürekli yapılmamaktadır. 2010 yılına kadar belirli aralıklarla toplu yapılan alımlardaki gruplar ise sözlük jargonunda, “nesil” olarak adlandırılmaktadır. Sözlüklerdeki “nesil” törenini topluluğa kabul edilme ritüeli gibi düşünmek de mümkün olabilir. Aynı zamanda sözlüğe alınan üyelerin bu nesil töreni, kuşak kavramı ile açıklanarak kuşaklar arası aktarımın da bu sözlüklerde var olduğu söylenebilir.

Günümüzde katılımcı sözlükler, bilgi edinmek amacıyla kullanılmakla birlikte; üyeleri tarafından sürekli takip edilen, güncel olaylarla ilgili bilgilere, değerlendirmelere yer veren ve özellikle gençlerin zaman geçirdiği sanal sosyal mekânlar hâline gelmiştir. Üyelerinin bir araya gelerek halkı oluşturduğu bu mekânlarda paylaşılan da bir bakıma halk bilgisi ürünleridir. Çünkü kullanıcılar, günlük deneyimleriyle ilgili pratikleri kendi bakış açılarıyla şekillendirerek entrylerine yansıtmaktadır. Üyelerin şahsi düşünceleri ile şekillenen bu sözlüklerde, maddelerin doğruluğu ya da yanlışlığı sorgulanmamakta, entryler

yorum veya değerlendirme olarak ele alınmaktadır. Aslıhan Bozkurt ve Serdar Biroğul “Bilgiyi, “kümülatif bir biçimde oluşturup paylaşan” siteler: Etkileşimli sözlükler” başlıklı yazılarında, bu sözlüklerin bilginin kümülatif bir biçimde oluşma, oluşturma, paylaşma ve kategorize eden siteler olarak bilindiğine ve bu nedenle de katılımcı sözlüklerdeki bilgilerin doğru ve yanlış olarak değil de, konu hakkında yapılmış bir öneri, bir fikir yürütme olarak görülmesi gerektiğine dikkat çekmişlerdir (Bozkurt ve Biroğul, 2012: 18). Bülent Cumhur Erol ise, sözlük sitelerindeki yorumların binlerce değişik insan tarafından, dolayısıyla da binlerce farklı bakış açısından yapıldığını vurgulamıştır (Erol, 2012: 63). Bu nedenle sözlük, dışarıdan bakıldığında, özgür bir platform gibi görünmektedir. Bu durum katılımcı sözlük formatındaki bütün sözlükler için geçerlidir. Uludağ Sözlük moderatörü Gökhan Gürleyendağ, Bilişim Dergisi’ne verdiği röportajda, sözlüğe giriş yapıldığında “Yazılanların hepsi doğru olmamakla beraber sadece Uludağ Sözlük yazarlarını bağlamaktadır.” uyarısının bulunduğu dikkat çekmiştir ve sözlükteki her şeyin doğru olamayacağını ifade etmiştir (Gürleyendağ, 2012: 48-49). Nilay Ulusoy “Sözlüklerdeki Sinema Sevgisi: New York’ta Beş Minare ve Çoğunluğun İnternet Sözlüklerine Yansıması” başlıklı makalesinde, Ekşi Sözlük’ün yanı sıra art arda kurulan Uludağ Sözlük ve İTÜ Sözlük’te ‘yazar’ statüsüyle belirli konulara ilişkin fikir ve görüşlerini beyan eden üyelerin, belirli bir konsept ile sınırlandırılmamış olması, yazarların nispeten özgür ve yaratıcı hareket etmesine olanak tanınması ile forumlardan; ansiklopedik bilginin ötesinde bilgi aktarımına izin vermesi, yazarların kişisel yorum ve düşüncelerine açık olması ve görüş çeşitliliğine fırsat vermesi ile de diğer tüm sözlüklerden farklı bir görünüm arz ettiğini ifade etmiştir. Diğer bir açıdan ise Ulusoy, söz konusu sözlüklerin yazarlara geçmişteki edilgen rollerinden sıyrılarak, etken rolüne dönüşmeleri için elverişli bir ortam sunduğunu, böylelikle de sözlük yazarlarının, üstlendikleri kanaat önderi misyonuyla hayatın gidişatına aktif olarak katkıda bulunma fırsatı elde ettiklerini eklemiştir (Ulusoy, 2012: 200). Fakat sözlük içindeki format, bu denli özgür görünüşünün yanı sıra, bir kurallar bütünü çerçevesinde işlemektedir. Emet Gürel ve Mehmet Yakın da “Ekşi Sözlük: Postmodern Elektronik Kültür” başlıklı makalelerinde Ekşi Sözlük’ün işleyişine ve yapılanmasına göz atıldığında, son derece yoğun bir hiyerarşinin ve denetim mekanizmasının söz konusu olduğunu, bu doğrultuda da ssg rumuzu –nickname- ile tanınan sözlük kurucusu ve kural koyucusunun yanı sıra sözlüğün

şekillenmesinde ve faaliyet göstermesinde kullanıcıların aktif bir rol üstlenen 'moderatör', 'gammaz', 'praetor' ve 'yazar' statüleri kapsamında gruplanabileceğini belirtmişlerdir (Gürel ve Yakın, 2007: 206). Yazarların yorumlarının takibi "gammaz" adı verilen üyeler tarafından yapılmakta ve sözlük içeriğine uymayan yorumlar şikâyet edilerek moderatörler tarafından kaldırılmaktadır. Ayrıca, yine sözlük içeriğine uymamaya devam eden yazarlar, moderatörler tarafından yazarlıktan çıkarılmakta, bu duruma ise "yazar uçuşma" adı verilmektedir. Katılımcı sözlüklerin, klasik sözlüklerdeki gibi doğru bilgi vermeyi amaçlamadığı, üyelerin yorum ve değerlendirmelerine yer vererek bir bakıma, konuyla ilgili yol gösterici olma özelliğini taşıdığı söylenebilir.

Bugün internet üzerinden arama motorları sayesinde araştırmacılar, çok kısa sürede gerekli bilgileri elde etmektedir. Ayrıca arama motorlarından daha önce kullanılmaya başlayan ve bilgi aktarımını sağlayan katılımcı sözlüklerin de araştırmalar için kaynak sunduğu ve daha güncel bilgilere yer verdiği söylenebilir. İHL Sözlük'ün sahibi Said Ercan, Bilişim Dergisi'ne verdiği röportajda, bu sözlükleri kıraathaneye benzetmiş ve sanallaşan insanın gündem hakkındaki fikirlerini sözlük aracılığıyla belirtmeyi tercih ettiğini ifade etmiştir (Ercan, 2012: 59). Arama motorlarından ya da diğer internet sitelerinden farklı olarak katılımcı sözlüklerde, konuyla ilgili bilgiler üyelerin yorumlarıyla ve tanımlarıyla oluşmakta ve her yeni üye yorumuyla birlikte sözlükte yer verilen bilgi yeniden yaratılmaktadır. Bu açıdan katılımcı sözlüklerdeki konu başlıklarının ve içeriklerinin sürekli yenilendiği ve bu sözlüklerin bilgi edinmek için her zaman hızlı ve güncel bir kaynak sunduğu ifade edilebilir. Bu bilgilerin doğruluğunun sorgulanması ise, yukarıda ayrıntılı olarak tartışıldığından burada bu konuya değinilmemiştir.

Çok geniş bir konu yelpazesi olan ve görsellerin de entrylerle birlikte paylaşılmasına izin veren bu sözlüklerin ayrıca, Jeff Titon'un ifadesi ile birer "hipermetin" olduğu söylenebilir. "Metin" başlıklı makalesinde Jeff Titon, metnin kapsamını daraltmanın tam karşıtı olan bir stratejinin, metnin tanımını sadece kelimeleri değil, şeyleri (nesnelere) de içerecek şekilde genişletmek olduğunu söylemiştir (Titon, 2009:262). Katılımcı sözlükler de, klasik sözlüklerdeki gibi başlıkların bulunduğu, sözlüğe üye olan herkesin yeni bir başlık açabildiği,

başlıklar altında tanımların yanı sıra çeşitli güncel konuların, yorumların, örneklerin ve hatta fotoğraflarla videoların paylaşılabilirdiği internet sayfalarıdır. Sözlüklerin çok boyutlu bu yapısından yola çıkarak kelimeleri, şeyleri yani fotoğraf, video ve müzik gibi nesnelere içeren birer “hipermetin” olarak da okunabileceği ifade edilebilir.

Katılımcı sözlüklerin, oluşturulma amacına göre değişen güncel konulara yer vermesi, bir bakıma günümüz kültürünü yansıttığını da göstermektedir. Bu sözlüklerin kullanıcılarının büyük çoğunluğu, üniversite öğrencileri veya üniversite mezunu gençlerdir. Sözlüklerde yer alan konu başlıklarıyla ilgili üyelerin yazdığı tanımlar ve örnekler, gençlerin konulara bakış açılarını ve değerlendirmelerini yansıtmaları bakımından önem taşımaktadır. Üyeler tarafından eklenen tanımlar, yorumlar ya da örnekler, gençlerin sözlü kültür ürünlerine bakış açılarının tespiti, yeniden üretim ve aktarım süreçleri açısından incelenmelidir. Bu inceleme ise, netlore bağlamında netnografik bir çalışmaya yardımcı olacaktır.

Katılımcı sözlükler olarak adlandırılan ve üyelerinin yorum yaparak birçok kavramı tanımladığı ya da tartıştığı çevrimiçi topluluklar da, netnografi yönteminin beş madde altında toplanan araştırma aşamalarının uygulanabileceği internet siteleridir. Özgür Uçkan da “Sözlükler: Türkiye İnternet Kültürünün Vazgeçilmezi...” adlı yazısında sözlüklerin her şeyden önce, kendi ayrıcalıklı topluluğunu oluşturarak popüler kültür içerisinde bir alt-kültür yaratan sosyal etkileşim alanları olduğuna dikkat çekmiştir. Buna ek olarak Uçkan, sözlüklerin muhalif tavrının izlerini dillerine yansıttıklarını, kendilerine ait birer jargon oluşturduklarını belirtmiş ve bu jargonun unsurlarının giderek popüler dile de sızdığına değinmiştir (Uçkan, 2012: 27). Söz konusu çevrimiçi internet sitelerinin kendine ait bir jargon oluşturabilmesi ve özel bir iletişim diline sahip olması tıpkı Alan Dundes’in halk tanımında bahsettiği ortak bir dili paylaşan herhangi bir insan grubunu ifade eder (Dundes, 2006: 11). Çevrimiçi sözlüklerde de jargon kavramını karşılayabilecek özel dil kullanımları bulunmaktadır.

Katılımcı sözlükler, kendi jargonunu oluşturmuş ve kendi kültürünü yaratmıştır. Ayrıca her geçen gün sözlüğe eklenen başlık ve yorumlarla da bu

kültür sürdürülmeye devam etmektedir. Babacan Taşdemir ve Rafet Çevik de “Hâkim Tasarım ve Ekşi Sözlük: İnternet’in Dönüşümünü Anlamak” başlıklı makalelerinde Ekşi Sözlük’ün yarattığı jargonla, interaktif ve özgün içeriğe imkân veren yapısıyla ve gündelik yaşama dair her şeyin tartışılabildiği ve eleştirilebildiği bir ortam olmasının da etkileriyle diğer web sitelerinden ayrıldığını ve Türkiye’nin en çok ziyaret edilen web sitelerinden biri olduğuna dikkat çekmişlerdir (Taşdemir ve Çevik, 2013: 30). Bu durum katılımcı sözlüklerin gündelik yaşamlarımızdaki yerini anlatmak için iyi bir örnek olarak düşünülebilir. Herkesin bir bilgiyi kendi penceresinden paylaşabildiği bu sözlükler mahalle aralarında, cami avlularında ya da köy odalarında yapılan sohbetleri andırmaktadır. Emet Gürel ve Mehmet Yakın ise “Ekşi Sözlük: Postmodern Elektronik Kültür” başlıklı makalelerinde Ekşi Sözlük’ün, doğrunun ve bilginin yanı sıra toplumsal bazda etkili olan pek çok tabu ve değerın sorgulanmasına aracılık ederek kendine özgü bir kültür oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca Gürel ve Yakın, Ekşi Sözlük’ün yerel, etnik, dini ve ulusal kültüre ilişkin bir referans kaynağı olarak nitelenebileceğini; yazarların kavram, olgu ve süreçlere ilişkin alternatif tanımları; gündem ile ilgili yorum ve değerlendirmeleri; gündem maddelerini halktan bir insan olarak ele almaları ve kamuoyunun nabzını tutmaları sayesinde Ekşi’nin bir fenomen olarak algılanmasını ve siber yaşama damgasını vurmasını sağladığını belirtmişlerdir. Bu anlamıyla da Ekşi Sözlük’ün çağcıl Türkiye’ye dair önemli ipuçları içerdiğini ve Türk insanının kültürel değişimine ışık tuttuğunu vurgulamışlardır (Gürel ve Yakın, 2007: 204). Kendine özgü bir kültür yaratan, gündemi ve toplumu yansıtan katılımcı sözlükler, folklor araştırmaları için kaynak sunmaktadır. Aslı Uçar da “Ekşi Sözlük: “Format” Sözlükçüleri Gözetliyor” başlıklı makalesinde, Ekşi Sözlük kullanıcılarının geniş bir kültürel grup oluşturduğunu ve bu geniş kültürel grup tarafından kolektif olarak üretilen ve tüketilen Ekşi Sözlük’ün sanal bir folklorik metin olduğunu belirtmiştir (Uçar, 2006: 40).

Jargon kavramının yanı sıra Walter Ong’un *Sözlü ve Yazılı Kültür Sözüün Teknolojileşmesi* başlıklı yapıtında bahsettiği ikinci sözlü kültür ortamında yer alan ve birinci sözlü kültür ortamının da ana unsurlarından olan “kalıplaşma” ile katılımcı sözlükler arasında bağ kurmak da mümkündür. Ong’a göre örneğin; kalıplaşmanın göstergesi olan atasözleri de birincil sözlü kültür ortamının işlev

açısından en önemli ifadeleridir. Çünkü Ong'a göre atasözleri sadece bilgi depolamakla kalmaz, aynı zamanda çevredekileri de "sözlü zekâ yarışına" davet eder. Ortaya çıkan her kelime ve kavram, bir tür kalıp, deneyimlerden kaynaklanan verileri işlemenin değişmez bir yolu olup deneyim ve irdelemenin zihinsel düzenlenişini belirler ve belleğimizde yer etmesine yarar (Ong, 2012: 49). Ong'un bahsettiği "sözlü zekâ yarışı" katılımcı sözlüklerde kullanılan dönüşüme uğramış atasözlerinin üretim aşamasını açıklayabilir. Bu sözlüklerde atasözlerinin eğlence gibi bir işlevi de üstlendiği görülmektedir. Eğlendirmenin rekabetini ise "sözlü zekâ yarışı" süreci açıklar. Kimin daha fazla eğlendireceği konusunda artan rekabet içinde yeni kavramlar, yeni kalıplar ortaya çıkar. Bu anlamda birinci sözlü kültür ortamı ile çevrimiçi sözlükler arasında "sözlü zekâ yarışı" anahtar ifadesi ile "üretim kalıplaşması" açısından bir benzerlik olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda araştırmaya konu olan katılımcı sözlükler, hem sözün üretim aşamasındaki ortak deneyim ve yaşanmışlığa hem de birinci sözlü kültür ortamının ürünlerinde doğal olarak var olan kalıplaşmaya sahip olması ve internetteki sözlü kültürün dönüşümünü yansıtması açısından dikkat çekicidir.

3.2. Sözlü Kültür Ürünlerinin Dönüşümü: "Entry"ler

Bu bölümde, internet ortamında gençlerin en çok bir araya geldiği kültürel mekânlardan biri olarak katılımcı sözlüklerdeki, sözlü kültür ürünlerinin değişimi ve dönüşümü incelenecektir. Bu ürünlerden ise, sözlüklerde en çok yer alan atasözü, deyim, fıkra, mâni, tekerleme, masal, alkış, kargış ve bilmece örnekleri ile ilgili bütün "entry"ler dikkate alınacaktır. Söz konusu entryler varyant, versiyon, parodileşme gibi kavramlar etrafında tartışılacaktır. Her sözlü ürün, farklı bağlamlarda yeniden yaratılır ve her yeniden yaratılış folklor için yeni bir kaynak sunar. Günümüzde elektronik kültür ortamı temelinde, internet kültürü de bu yeniden yaratma, yaşatma ve aktarım mekânları arasındaki yerini almıştır. Örneğin, Gail Arlene De Vos "Folklor ve İnternet: Netlore" başlıklı makalesinde, günümüz efsanesi olarak adlandırdığı efsanelerin icra edilmişinin yüz yüze iletişimden çok internet yoluyla şekillendiğini ve bu tasarlanmış efsanelerin internet üzerinde ve popüler kültürde çok sayıda varyantıyla bulunduğunu belirtmiştir (De Vos, 2013: 246-247). Sözlü kültür ürünleri, internet ortamına uyum sağlamakta;

internet, kimi zaman var olan ürünleri değiştirmekte ve dönüştürmekte, kimi zaman da yenilerini yaratmaktadır. Bu değişim ve dönüşüm ise, folkloru yeni bir inceleme alanının kapısını aralamaktadır.

Trevor J. Blank “Examining the Transmission of Urban Legends: Making the Case for Folklore Fieldwork on The Internet” (Şehir Efsanelerinin Dönüşümünün İncelenmesi: İnternette Folklor Alan Araştırması Örneği) başlıklı makalesinde; internetin, anonim ve düşüncelerin hızlı yayılmasında etkin oluşu sayesinde halk anlatılarının dönüşümü için ideal bir ortam yarattığını belirtmiştir (Blank, 2007: 19). Blank’ın bahsettiği dönüşümün ideal ortamı başka bir boyutu ile sözlü kültürün varyant ya da versiyonlarını anımsatmaktadır. Dolayısıyla folklorun araştırma alanına giren sözlü kültür ürünleri, yaratıldığı ilk günden bugüne, yaşatıldığı ve aktarıldığı ortamlara bağlı olarak bazı değişim ve dönüşümler geçirerek varyant veya versiyonlar üretmiştir. Öcal Oğuz *Türk Dünyası Halk Biliminde Yöntem Sorunları* adlı kitabında, varyant teriminin Türk folklor araştırmalarında kazandığı anlamın, asıl metinden az - çok uzaklaşmış, çeşitlenmiş metin demek olduğuna değinmiş (Oğuz, 2000: 47-48), “Türk Dünyası Folklorunda Yeni Yöntem Arayışları” başlıklı makalesinde ise, Türk dünyasının çeşitli coğrafi alanlarında çeşitli boyları arasında yaşatılan her ürünün müstakil olarak ele alınması gerektiğini ve bu metinleri karşılaştırırken “varyant” terimi yerine “eş metin” teriminin kullanılması gerektiğini, varyantın ise daha dar bir bölgede bir “eş metin”in farklı kişilerce ortaya konulan nüanslı anlatımında tercih edilmesi gerektiğini ifade etmiştir (Oğuz, 1997: 6-7). “Türk Halkbilimi Çalışmalarında Eşmetin (Varyant) Ve Benzer Metin (Versiyon) Sorunu” başlıklı makalesinde ise Oğuz, “varyant” yerine önerdiği “eş metin” kelimesinden “birbirinin aynı metin” anlamı çıkarılmaması gerektiğini, “eş metin”in birbiriyle yan yana geldiğinde uyumsuzluk göstermeyen uygun bir beraberlik ve “eşitlik” sergileyen metinler için kullanılan bir terim olduğunu ifade etmiştir. “Versiyon” terimi yerine önerdiği “benzer metin” terimininse daha dar anlatım çevrelerinde daha çok birbirine benzeyen metinler için kullanılması gereken bir terim olduğunu ve aynı metnin her anlatımının benzer metin olarak ele alınması gerektiğini dile getirmiştir. (Oğuz, 1999: 3-4). Metin Ekici de, bu konuyla ilgili olarak, “versiyon” terimi yerine Öcal Oğuz’un teklif ettiği “Eş Metin” terimini kullanmayı ve “varyant” terimi yerine de “çeşitleme” teriminin veya ortak olarak

halk bilim uzmanları tarafından teklif edilecek bir terimin kullanılabileceğini ifade etmiştir (Ekici, 1998: 32-33).

Kubilay Aktulum *Parçalılık Metinlerarasılık* adlı yapıtında parodiyi yazınsal bir dizgenin (metin, biçem, basmakalıp söz, tür), tümüyle alaycı ya da eleştirel bir maksat gütmekten, gülünç bir çelişki yaratacak biçimde açıkça gözler önüne serilerek ve dönüştürülerek, oyunsal düzende yeniden yazılması olarak tanımlamış ve parodinin 'oyunsal düzene' ait bir yöntem olduğuna, güldürü kavramını içinde barındırdığına ve alay etme ereği pek gütmese de bir yazınsal metni yerme niyetini belli ettiğine dikkat çekmiştir (Aktulum, 2004: 303). *Metinlerarası İlişkiler* adlı kitabında ise Aktulum, parodinin kısaca, bir metni başka bir amaçla kullanmak, ona yeni bir anlam yüklemek olduğunu belirtmiştir (Aktulum, 2014: 94). Bir metnin parodileştirilmesi, metnin varyant veya versiyonlarının oluşmasından farklıdır. Parodileştirme, komik bir algı yaratmayı ya da eleştiriye amaçlarken bilinçli bir değişikliği öngörür. Oysa varyant ya da versiyon; metnin anlatım ortamına, zamana, çevreye, kişiye ve konuya göre değiştiğinde ortaya çıkmakta ve kendiliğinden şekillenmektedir. Bu nedenle parodinin, varyant ve versiyondan farklı bir şekilde, metni değiştirme ve dönüştürme yöntemi olduğu söylenebilir.

Ekşi Sözlük, İTÜ Sözlük, Uludağ Sözlükve İnci Sözlük kapsamında yapılan alan araştırması sonuçlarına göre, en çok örneğine rastlanan sözlü ürünlerden biri atasözleridir. Özkul Çobanoğlu *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi* adlı kitapta, atasözlerini milletlerin karakterlerini, hayat karşısındaki tavır ve zihniyetlerini ifade eden özlü sözler olarak tanımlamış, atasözlerinin insanlık tarihinin en eski çağlarından beri var olduğuna ve bilgi veren, yol gösteren mahiyetine değinmiştir (Çobanoğlu, 2003: 151). Ayrıca, sözlü kültür ortamında bir yerde, bir birey tarafından ifade edilen atasözünün, sözlü yayılma yoluyla hayatini devam ettirenken onu ilk yaratanın söylediği şekilden ses, kelime, vurgu başta olmak üzere değişim ve dönüşümlere uğrayarak yoluna devam ettiğini ve geniş kitlelerin beğenisini kazanıp üzerinde neredeyse değişiklik yapılamaz en mükemmel formuna veya sabitleşen kalıbına sahip olduğunu belirtmiştir (Çobanoğlu, 2003: 164). Mehmet Aça, Metin Ekici ve A. Müge Yılmaz ise, *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*'nda atasözlerini bir milletin atalarının uzun bir süreçteki deneyimlerinin

sonucu oluşturdıkları temel yargılarını genel-geçer kural olarak ilkeleştiren, toplum tarafından da benimsenerek gelenekselleştiren kalıp sözler olarak ifade etmişlerdir (Aça, Ekici, Yılmaz; 2010: 204). Atasözlerinin biçim özellikleriyle ilgili olarak da, kalıplaşmış olduklarını, klişe hâline geldiklerini, içindeki kelimelerin değiştirilemeyeceğini ve cümle kuruluşunun bozulamayacağını dile getirmişlerdir (Aça, Ekici, Yılmaz; 2010: 205). Lutz Rohrich ve Wolfgang Mieder da, atasözlerinin işleviyle ilgili olarak, “Modern Dilde Kullanılan Atasözlerinin Biyolojisi” başlıklı makalelerinde atasözlerinin sözlü olarak aktarılan üstü en kapalı, en etkili ve en kısa ürünler olduğunu, böylece de bir sloganın gereğini en kolay şekilde yerine getirdiğini belirtmişlerdir (Rohrich ve Mieder, 2006: 102). Bu tariflerden genel olarak çıkartılan sonuç, atasözlerinin eski zamanlarda tecrübeye dayalı olarak yaratılan, yol gösterici olma özelliği taşıyan anonimleşmiş ve kalıplaşmış sözler olduğudur.

Geçmişten bugüne kalıp sözler olarak nitelendirilen ve bir kelimesinin bile yerinin değiştirilmesi mümkün olmayan atasözlerine, günümüz şartlarında tekrar bakmak ve atasözlerinin bu özelliğini örnekler üzerinden tekrar sorgulamak gerekmektedir. İlhan Başgöz “Atasözleri Hakkında Atasözleri ya da Atasözlerinin Toplumsal Anlamı” başlıklı makalesinde sosyal bilimlerde herhangi bir ögenin, yani bir geleneğin ya da bir türün tanımının durağan olduğuna, bu tanımların formüle edildikten sonra da sabit kaldığına fakat folklorun devinimsel bir hayata sahip olduğuna ve kendi ayrıcalığını koruyabilmek için toplumun içinde sürekli değiştiğine dikkat çekmiştir (Başgöz, 2006: 86). Uğur Başaran ise “Atasözlerinin Kalıpsallığı Üzerine” başlıklı makalesinde kültürün en önemli özelliklerinden olan “dinamik olma özelliği”ni en iyi taşıyan atasözlerinin “donmuş kalıplar” olarak nitelemenin ne kadar doğru olduğunu sorgulamıştır (Başaran, 2013: 759). Ve atasözlerinin zemine, zamana, coğrafyaya, cinsiyete, dine, töreye vs. ye göre çeşitlenebildiğini, bu çeşitlenme sonucunda da aynı işleyiş sisteminde birden çok atasözü varyantının ortaya çıkabileceğine işaret etmiştir. Başaran, geleneksel olarak bir kişinin hafızasında yer alan bir atasözünün, başka birinin zihninde farklı bir yapıda bulunabileceğini; atasözlerinde meydana gelen değişim ve dönüşümün, farklılaşma ve benzer metinlerin ortaya çıkışının sosyo-kültürel durumlara ve pozisyonlara göre şekillenen kabuller sonucunda oluşan bir durum olduğunu ifade

etmiştir (Başaran, 2013: 760). Ayrıca atasözlerinin statik kalıplar olmadığını, aksine varyantlaşmasına katkıda bulunan ve bu sözlere dinamizm katan bir işleyişe sahip olduğunu ileri sürmüştür (Başaran, 2013: 761). Ve sonuç olarak Başaran, atasözlerindeki kalıpsallığın kelimeler için değil ritmi korumak amacıyla halk tarafından sabitlenen ölçü kalıpsallığı olabileceğini dile getirmiştir (Başaran, 2013: 770). Ezgi Ulusoy Aranyosi de “Atasözü” Neydi Ne Oldu?” başlıklı makalesinde Pierre Crépeau’nun bir Ruanda atasözünün aynı işleve, aynı kullanım bağlamına ve aynı anlama sahip yetmiş varyantını saptadığı çalışmadan yola çıkarak atasözlerinin gramatik öğelerinin değişmez olduğu görüşünün - zorunlu olarak- geçersizliğine dikkat çekmiştir (Aranyosi, 2010: 6).

Atasözleri, sözlü ve elektronik kültür ortamlarında kimi zaman bilinçli bir eylem olarak kimi zaman da farkına bile varmadan değiştirilmekte ve dönüştürülmektedir. Bu ortamlardan elektronik kültür temelinde internet, değişime ve dönüşüme en uygun alanlardan biridir. Selcan Gürçayır “Kuşaktan Forumla Geçiş ve Bilgisayar Atasözleri” adlı makalesinde bilgisayarlarla ilgili yaratılan sözlü ürünlerin özgün yaratılar olmadığını, önceden yaratılmış atasözlerinin kelimeleri üzerinde oynanarak meydana getirildiğini belirtmiş (Gürçayır, 2008: 70), atasözlerindeki seri üretim benzeri yaklaşımın, atasözünün en temel özelliklerinden biri olan “tartışılmaz doğruluk”u da sarsıntıya uğrattığına değinmiştir (Gürçayır, 2008: 72). Atasözlerinin kutsallık barındıran, nasihatler içeren hikmetli sözler olduğunu ve deneyimin bir sonraki kuşağa aktarılmasını amaçladığını belirten Gürçayır, belki de çağın yaratma anlayışının bu olduğunu dile getirerek, atasözlerinin formunu kullanarak onlara yeni bağlamlarda yaşama alanları bulmanın ve bu sayede hikmetli sözleri ve deneyimleri bugün de bir şekilde geçerli kılmının yaratıcılık örneği olgunu ifade etmiştir (Gürçayır, 2008: 72). Atasözlerinin yaşama alanı bulduğu yeni bağlamlardan biri olan internette, atasözleri canlılığını koruyarak yeniden yaratılmakta ve aktarılmaktadır.

İnternet ortamındaki atasözlerinin yeniden üretimi, genellikle var olan atasözlerinin yapısından ziyade içeriğinin değiştirilerek parodileştirilmesi şeklindedir. Lutz Rohrich ve Wolfgang Mieder, “Modern Dilde Kullanılan Atasözlerinin Biyolojisi” başlıklı makalelerinde fazla kullanılan her şeyin zamanla

yıprandığından, kısa sürede parodinin malzemesi hâline geldiğinden söz ettikten sonra bunun atasözü için de geçerli olduğuna, sözlük anlamına göre atasözünün “çok kullanılan” söz olduğuna ancak atasözlerini de parodiye götüren tek nedenin yalnızca bu yıpranma olmadığına dikkat çekmişlerdir (Rohrich ve Mieder, 2006: 104). Rohrich ve Mieder, ifade olumsuzlanmasının ya da tersine çevrilmesinin, atasözü parodilerinin en basit şekli olduğunu belirtmişler, parodileştirmek için tek bir kelimenin hatta tek bir harfin değiştirilmesinin bile yeterli olduğunu, komik efektin değişikliğin görünürdeki önemsizliğine dayandığını, burada atasözlerinin dille oynama güdüsünün bir sonucu olduğunu ifade etmişlerdir (Rohrich ve Mieder, 2006: 105). Ayrıca atasözlerinin komik biçimlerinin genelde atasözlerinin eski biçim modellerini izlemekte olduğunu, yeni biçimlerin sadece eskiden bilineni tekrar ettiğini, yapılanın yeni içeriğin eski forma aktarılması olduğunu dile getirmişlerdir (Rohrich ve Mieder, 2006: 106). İnternet ortamında ise, atasözlerinin parodileştirilerek dönüştürüldüğü sayfalardan biri kullanıcı yorumlarına yer vererek karşılıklı iletişimi sağlayan katılımcı sözlüklerdir. Köksal Genç, *Sanal Ortamda Türk Mizahı* adlı yüksek lisans tezinde dönüştürülmüş/parodileştirilmiş atasözlerinin içinde bulunduğumuz anın deneyimlerini yansıttığını ve bu ürünlerin günümüz neslinin düşünce ve hayal dünyalarının birer ürünleri olarak karşımıza çıktığını ifade etmiştir (Genç, 2010: 79-80). Gökşen Buğra “Çağdaş Kentte Sözel Anlatı Kalıplarının Parodiye Dönüşümü” başlıklı makalesinde ise, bir arada çok zaman geçiremeyen insanların, sanal bir sözlük aracılığıyla sosyal ihtiyaçlarını karşılamakta olduğunu, diğer yandan da sözlü kültürdeki atasözü üzerinden atışma gibi bir “sözlü zeka yarışı”nın elektronik ortamda devam ettiğini belirtmiştir. Buğra ayrıca, Ekşi Sözlük’te sözlü kültürdeki karşılıklı atışmanın devam ettiğini, bir yazarın türettiği bir atasözüne karşılık, başka bir yazar daha ilgi çekici daha komik daha zekice bir yeniden üretim bulduğunu dile getirmiştir (Buğra, 2005: 77). Bu açıdan internet üzerinde, geleneksel yapısına bağlı kalan ve parodileştirilerek üretilen atasözlerinin çabuk tüketildiğinden söz edilebilir. Örneğin, bir kullanıcının ürettiği teknolojik bir atasözü, internet ortamında çok kısa zamanda eskiyip, bir diğer kullanıcının daha yeni bir teknoloji ile ilgili ürettiği yeni bir atasözüyle geçerliliğini kaybedebilir. Bu durum da, atasözlerinin daha çok çeşitlenmesine yol açmakla birlikte kısa zamanda unutulmasına ya da yok olmasına neden olmaktadır.

Katılımcı sözlüklerde, atasözleri farklı başlıklar altında değerlendirilmekte ve kullanıcılar tarafından bu başlıklara uygun olarak üretilmektedir. Bu başlıklardan bazıları şunlardır: İngilizcesi Türkçesi'nin tıpkısı olan atasözleri, Lazca atasözleri, yabancı dillerdeki atasözleri, yaran atasözleri, Türkçe atasözlerinin İngilizceye uyarlanması, sözlük yazarlarının favori atasözleri, fakir atasözleri, eskimeyen atasözleri, Meksika atasözleri, alternatif atasözleri, Çin atasözleri, küfürlü atasözleri, uydurma atasözleri ve deyimler sözlüğü, yanlış anlaşılmış atasözleri, hayvanların ağzından atasözleri, android atasözleri, kamyoncu atasözleri, iktisat atasözleri, Afrika atasözleri, Star Wars atasözleri, coder atasözleri, son dönemlerde atasözünü çıkmaması, Kızılderili atasözleri, komik atasözleri, bilgisayar atasözleri, Alman atasözleri, tembel atasözleri, hacker atasözleri, ilginç atasözleri, tezat atasözleri, sözlükçülerin uydurduğu atasözleri ve deyimler, geleceğin atasözleri, yanlış söylenen atasözleri, programlama dilleri ile yazılabilen atasözleri, potansiyel atasözleri, atasözlerindeki ikiyüzlülük, linux atasözleri, öğüt veren atasözleri, inci atasözleri, grafiker atasözleri, gereksiz atasözleri, sözlükçülerin en çok sevdikleri atasözleri, yeni atasözünü önerileri, bilgisayarıcı atasözleri, zombi atasözleri, anlamı aynı olan atasözleri, asker atasözünü, kapitalist atasözleri, bir türlü anlam verilemeyen atasözleri, soru soran atasözleri, ileride atasözünü olabilecek cümleler, futbol atasözleri, işlevini yitiren atasözünü ve deyimler, atasözlerinin ortaya çıkışları, birbiriyle çelişen atasözleri, sözlük atasözleri, post modern atasözleri, etnik içerikli atasözleri ve deyimler, revize atasözünü, bilardo atasözleri, müzisyen atasözleri, en yeni atasözünü, Lost atasözleri, garip atasözleri, öğrenci atasözleri, atasözlerindeki iki yüzlülük, ekşi sözlük atasözleri, 2300'lü yılların atasözleri, zamane atasözleri, admin atasözleri, kadın atasözleri, drow atasözleri, windows atasözleri, yeni atasözünü ve deyimler sözlüğü düzenlemesi, Mısır atasözleri, her duruma uyan atasözleri, kuantum fiziğine uygun atasözleri, tedavülden kalkan atasözleri, deyimtirak atasözünü, sözlerim atasözünü olacak, ilk kez duyulan atasözleri, atasözlerine güvenmek, amigo atasözleri, argo atasözleri, İngiliz atasözleri, yeni nesil atasözünü, fantastik atasözleri vb. (<https://eksisozluk.com/>,<http://www.itusozluk.com/>,<http://www.uludagsozluk.com/>,<http://inci.sozlukspot.com/>).

Atasözleri bugün, yukarıdaki başlıklardan da tahmin edilebileceği gibi, gelişen teknolojiye ve güncel konulara göre internet üzerinde değiştirilerek yeniden yaratılmaktadır. Selcan Gürçayır "Kuşaktan Foruma Geçiş ve Bilgisayar Atasözleri" başlıklı makalesinde sözlü kültürde yaşayan asıl atasözlerinin birtakım değişiklikler yapılarak sanal dünyaya uyarlanmalarını, bu hikmetli sözlerin doğruluklarının sanal âlemde yeniden onaylanması olarak da değerlendirilebileceğine dikkat çekmiştir. Gürçayır bunun, geleneğin başka alanlara uygulanabilir olduğunu ve ataların söylediklerinin her çağda izdüşümlerinin bulunabileceğini göstermenin yolu olarak görülebileceğinden ve artık yaratılmadığı düşünülen bir türün başka bir biçimde yaşaması olarak da ele alınabileceğinden söz etmiştir (Gürçayır, 2008: 73). Atasözlerinden beklentilerimizin değiştiğine dikkat çeken Lutz Rohrich ve Wolfgang Mieder da, atasözlerinde nasihatten, eski bilgeliklerden ya da bir önceki neslin tecrübelerinden ziyade, günümüze veya o anki duruma uyan fikirler arandığını ifade etmişlerdir. Günümüzde ise özellikle esprili-alaylı atasözlerine belli bir eğilimin olduğunu ve atasözlerinin yeniden oluşum sürecinin henüz kapanmadığını belirtmişlerdir (Rohrich ve Mieder, 2006: 106-107).

Örneğin, "Bana arkadaşını söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim" atasözü, Ekşi Sözlük'te "Bana facebookunu ver sana kim olduğunu söyleyim" şeklinde yeniden yaratılmıştır (<https://eksisozluk.com/alternatif-atasozleri--624602?p=5>) (Erişim Tarihi: 10.01.2014). İnsanlar kendilerine yakın gördükleri, uyum sağlayabildikleri kişilerle arkadaşlık kurarlar. Bu nedenle de bir kişinin arkadaşını tanımak, o kişiyle ilgili de fikir sahibi olmamızı sağlar. Gelişen teknolojiyle birlikte, internet ortamında kişilerin kendilerini tanıttıkları, görselleri de kullanarak paylaşımda buldukları ve diğer kişilerle sohbet edebildikleri sosyal ağlar ortaya çıkmıştır. Bu ağlardan, bugün en çok üyeye sahip olan ve en çok kullanılanı ise Facebook'tur. Ekşi Sözlük'te yeniden yaratılan bu atasözü, günümüz şartlarında birini tanımak için Facebook'a bakmanın yeterli olacağına işaret etmektedir. "İki cambaz bir ipte oynamaz" atasözü ise, İngilizce "Internet Protocol Address"ın kısaltması olan IP ile ip sözcüğü arasında bağlantı kurularak ve benzerliği kullanılarak İTÜ Sözlük'te "bir ipde iki bilgisayar olmaz" şeklinde değiştirilmiştir (<http://www.itusozluk.com/goster.php/bilgisayar+atas%F6zleri>) (Erişim Tarihi

28.08.2014). İnternetteki her bilgisayarın kayıtlı olduğu bir adres vardır ve bu adres IP numarası ile belirlenmektedir. Aynı IP adresine kayıtlı iki bilgisayarın olamayacağı, kurnaz ve hile yapmaya çalışan iki kişinin birbirini aldatamayacağı anlamındaki atasözünün değiştirilmesi ile ifade edilmiştir. “Bin düşün bir söyle”, “Bir söyle on dinle”, “Bir söyle iki dinle” gibi versiyonları bulunan atasözü ise, Uludağ Sözlük’te “bin düşün bir twitle” olarak değiştirilmiştir (<http://www.uludagsozluk.com/k/100-y%C4%B1-sonra-atas%C3%B6z%C3%BC-olabilecek-hikmetli-s%C3%B6zler/>) (Erişim Tarihi: 03.02.2014). Twitter, internette 140 karakterden oluşan ve tweet adı verilen kısa mesajların paylaşıldığı ve paylaşımı yapan kişinin takipçileri tarafından bu mesajların okunabildiği bir sosyal ağıdır. Çağımızda en çok kullanılan sosyal ağ sayfalarından biri de Twitter’dır. İnsanlar bu ağ aracılığıyla iletişime geçmekte ve anlık olarak gündemi takip edebilmektedir. Sözlü kültürdeki “bin düşünüp bir konuş” nasihatı, bu atasözünü internet ortamında “bin düşünüp bir tweet at” şeklinde verilmiştir. “Ayinesi iştir kişinin, lafa bakılmaz” atasözü de, “Ayinesi entrydir kişinin, nesile bakılmaz” olarak Ekşi Sözlük’te yeniden şekillendirilmiştir (<https://eksisozluk.com/alternatif-atasozleri--624602>) (Erişim Tarihi: 10.01.2014). Atasözündeki “iş” kelimesi “entry” ile, “laf” kelimesi ise “nesil” ile değiştirilerek Ekşi Sözlük bağlamında geçerlilik sağlanmaya çalışılmıştır. “Entry” sözlük kullanıcılarının yorumlarını, “nesil” ise sözlüğe üye olarak alınan kullanıcıların dönemlerini belirtmektedir. Örneğin birinci nesil, sözlüğe alınan ilk üyeleri ifade etmektedir. Bu adlandırma kendi içinde bir hiyerarşiyi de barındırmaktadır. Atasözünün lafı değil, yapılan ve ortaya çıkan işi önemseyen içeriği korunarak, sözlük bağlamında da neslin yani üye alım sırasının önemli olmadığı, yapılan yorumların –entrylerin- kişiyi yansıttığı ifade edilmiştir. Bu örnekler, gelişen teknolojiyle birlikte bilgisayarın ve internetin atasözlerini değiştirdiğini ve dönüştürdüğünü göstermektedir. “Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur” atasözü ise Ekşi Sözlük’te “dağ dağa kavuşmaz, bilgisayar bilgisayara kavuşur” şeklinde dönüştürülmüştür (<https://eksisozluk.com/bilgisayar-atasozleri--448583?p=4>) (Erişim Tarihi: 11.01.2014). Bu atasözünün dönüştürülmüş şeklinden hareketle, insanların bilgisayar aracılığıyla buluşmasının mümkün kılındığı günümüzde, toplumdaki insanların bir araya gelme algısının da değiştiği ve bilgisayar ile sağlandığı söylenebilir. “Doğru söyleyeni siyasetten kovarlar” atasözü ise, “Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar” atasözünün

gündemin etkisiyle dönüştürülmüş hâline örnek olarak verilebilir (<https://eksisozluk.com/atasozlerinin-bir-kademe-yukseltgenmesi--1192549>)(Erişim Tarihi: 11.01.2014). Katılımcı sözlüklerden elde edilen veriler göre, atasözlerinin yeniden üretimine neden olan bir diğer unsur da gelişen teknolojiyle değişen günlük hayat koşullarıdır. Buna örnek olarak, “Ak akçe kara gün içindir” atasözünün Ekşi Sözlük’te “akbil kara gün içindir” olarak değiştirilmesi verilebilir (<https://eksisozluk.com/alternatif-atasozleri--624602>) (Erişim Tarihi: 10.01.2014). Akbil, İstanbul’daki toplu taşıma araçlarında kullanılan elektronik bir karttır. İyide günde çalışarak kazanılan paranın kötü günde lazım olacağı ve sıkıntıdan kurtaracağı düşüncesi, akbilin parasız kalınan zamanda ulaşım sağlayacağı şeklinde dönüştürülmüştür. Atasözlerinin yeniden oluşum sürecinde, Ekşi, İTÜ, Uludağ ve İnci Sözlük’ten elde edilen örneklerden hareketle genel olarak, atasözlerinin geleneksel yapılarının korunduğu ve içeriklerinin değiştirildiği söylenebilir⁵.

Deneyimler sonucu ortaya çıkan, nesiller boyunca tecrübe edilerek günümüze ulaşan atasözlerinin temel işlevi ise, öğüt verici ve yol gösterici nitelikte olmasıdır. Geleneksel yapılarına bağlı kalarak, içeriği değiştirilen ve yeniden yaratılan atasözleri de, internet ortamında yeni geçerlilikler kazanmıştır. Ezgi Ulusoy Aranyosi “Atasözü” Neydi Ne Oldu?” başlıklı makalesinde, parodileştirilmiş kimi atasözlerinin yeni bağlamlarında öğretici olma özelliklerini kaybetmeyebildiğini ve sözlü kültürün veri tabanına artık her yerden ve her zaman erişilebildiği için vellerizmlerin (parodileştirilmiş atasözleri) de genel olma özelliği taşıdığına dikkat çekmiştir (Aranyosi, 2010: 13). Katılımcı sözlüklerden derlenen örnekler üzerinden yapılan değerlendirme sonucunda ise, yeni bağlamlarında yeni geçerlilikler kazanmalarına rağmen, geleneksel atasözlerinin güvenilirlik ve yol göstericilik özelliğinin bugün yeniden sorgulanması gerektiği anlaşılmaktadır. Lutz Rohrich ve Wolfgang Mieder da, günümüzde artık atasözlerine mutlak “doğru söz” gözüyle bakılmadığına aksine daha çok var olan geleneksel atasözlerine bir mesafe oluşturan ‘anti atasözleri’ne, değiştirmelere, parodilere meydan verdiğine değinmişlerdir (Rohrich ve Mieder, 2006: 104). Köksal Genç ise, *Sanal Ortamda*

⁵ Katılımcı sözlüklerde dönüştürülen veya yeniden üretilen diğer atasözü örnekleri için “Ekler” bölümüne bakınız.

Türk Mizahı adlı yüksek lisans tezinde sanal dünya gençliği için geçmişin deneyimlerinin artık günümüz için bir şey ifade etmediğini, bilişim çağı neslinin kendi değer yargılarının ve kendi yaşantılarının söz konusu olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Genç, deneyimler neticesinde hemen hemen her olaya uyarlanabilecek bir atasözünün ortaya çıktığını fakat aynı olay karşısında yaşanan deneyimlerin kişiden kişiye değiştiği için dilde, birbirine karşıt atasözlerinin doğabildiğine dikkat çekmiştir (Genç, 2010: 80). Örneğin, Ekşi Sözlük'te yer alan “zararın neresinden dönülse kârdır - battı balık yan gider” atasözleri anlam bakımından birbiriyle çelişen atasözleri olarak verilmiştir (<https://eksisozluk.com/birbirini-curuten-atasozleri--319813?p=2>) (Erişim Tarihi: 10.01.2014). “Zararın neresinden dönülse kârdır” atasözü, zararlı bir işten ne kadar erken dönülürse o kaadar kazanç sağlanacağını anlatırken, “Battı balık yan gider” atasözü ise, kötü giden bir iş için artık yapılacak bir şey olmadığını anlatır. Bir diğer örnek de yine Ekşi Sözlük'te yer verilen “akıl akıldan üstündür” ve “akılın yolu birdir” atasözleridir (<https://eksisozluk.com/birbirini-curuten-atasozleri--319813?p=3>) (Erişim Tarihi: 10.01.2014). “Akıl akıldan üstündür” atasözü bir kişinin aklına gelmeyen bir şeyin diğer kişinin aklına gelebileceğini ifade ederken, “Akılın yolu birdir” ise doğruya giden yolda herkesin aynı şeyi düşüneceğini ifade etmektedir. İTÜ Sözlük'teki “düşenin dostu olmaz” ve “dost kara günde belli olur” atasözleri de yine anlamsal olarak birbiriyle çelişen atasözlerine örnek olarak verilmiştir (<http://www.itusozluk.com/goster.php/birbiriyle+%E7eli%FEen+atas%F6zleri/sayfa/2>) (Erişim Tarihi: 28.01.2014). “Düşenin dostu olmaz” iyi durumdaki bir kişinin kötü duruma düştüğünde dostlarının yanında olmaması için kullanılırken, “Dost kara günde belli olur” atasözü ise, gerçek dostların kötü duruma düşen dostların kişiyi yalnız bırakmayacağı anlamında kullanılmaktadır. Katılımcı sözlüklerde birbiriyle çelişen, birbirini çürüten, ikiyüzlü ya da karşıt olarak adlandırılan atasözü örnekleri⁶, atasözlerine duyulan güvenin, kullanıcılarının çoğunluğunu gençlerin oluşturması nedeniyle, özellikle gençler arasında kaybolmaya başladığının kanıtı niteliğindedir.

⁶ Katılımcı sözlüklerde birbiriyle çeliştiği düşünülen diğer atasözü örnekleri için “Ekler” bölümüne bakınız.

Katılımcı sözlüklerdeki atasözü örneklerinin yeniden yaratım süreci ve dönüşümü, sonuçları açısından iki boyutta ele alınabilir: Birincisi, atasözleri kalıp sözler olma özelliğini yitirmiş, genellikle geleneksel yapısı korunarak içeriği dönüştürülmüş ve gelişen teknolojiyle günümüz şartlarında yeniden yaratılmış ve yaratılmaktadır. İkincisi ise, geleneksel atasözlerinin temel işlevi olan yol gösterici ve öğüt verici niteliğine olan inancın, günlük hayatta gençler arasında zamanla kaybolmakta olduğu gözlemlenmiştir. Ancak bugün yeni ortamlarında yaratılan atasözlerinin ise, kendi bağlamlarında yeni anlamlarla yeni geçerlilikler kazandığı da unutmamalıdır.

Ekşi Sözlük, İTÜ Sözlük, Uludağ Sözlük ve İnci Sözlük kapsamında yapılan alan araştırması sonuçlarına göre, örneklerine rastlanan sözlü ürünlerden biri de deyimlerdir. Şükrü Elçin, *Halk Edebiyatına Giriş* adlı kitabında deyimleri asıl anlamlarından uzaklaşarak yeni kavramlar meydana getiren kalıplaşmış sözler olarak tanımlamıştır (Elçin, 1986: 642). Tıpkı atasözleri gibi, kalıp sözler olarak nitelendirilen deyimler de yeni bağlamlarında yeniden yaratılmaktadır. Geleneksel deyimlerin günümüzde üretilen biçimlerine örnek olarak, İTÜ Sözlük'te yer alan "leb demeden leblebiyi anlamak - t9'a bağlamak" verilebilir (<http://www.itusozluk.com/goster.php/g%FCn%FCm%FCze+uyarlanm%FD%FE+d+eyim+ve+atas%F6zleri/>) (Erişim Tarihi: 08.02.2014). "Leb demeden leblebiyi anlamak" deyimini, bir söze başlanırken devamının ne olduğunun anlaşıldığı durumlarda kullanılır. T9 ise, yeni teknolojiyle birlikte cep telefonlarında hızlı mesaj yazmayı sağlayan ve kelimenin ilk harfinin yazılmasıyla birlikte kelimeyi tamamlamaya yardımcı olan özelliktir. Söylenmek istenen sözün daha başlangıçta anlaşılmasını ifade eden "Leb demeden leblebiyi anlamak" deyimini ile yazılmak istenen sözcüğün ilk harfinin yazılması ile tamamlanmasını sağlaması açısından benzerlik kurularak, bu deyim "t9'a bağlamak" şeklinde uyarlanmıştır. Diğer bir örnek olarak da, "baklayı ağzından çıkarmak - kaydedilen mail taslağını yollamak" verilmiştir (<http://www.itusozluk.com/goster.php/g%FCn%FCm%FCze+uyarlanm%FD%FE+d+eyim+ve+atas%F6zleri/>) (Erişim Tarihi: 08.02.2014). "Baklayı ağzından çıkarmak" ya "Ağzından bakmayı çıkarmak" şeklindeki deyim saklanan ya da açıkça ifade etmekten kaçınılan bir durumun sonunda açıklanması anlamına gelir. Elektronik posta olarak adlandırılan ve internet üzerinden iletişim kurmayı

sağlayan sistemde gönderilen mesajlara mail adı verilmektedir. Yazılan mailler ise karşıdaki kişinin e-posta adresine yollanmadan taslak olarak kaydedilebilmektedir. Sözlükte “Baklayı ağzından çıkarmak” ile taslak hâlinde ve daha tamamlanmamış olan mailin gönderilmesi arasında ilişki kurulmuştur. “Kaydedilen mail taslağını yollamak” da bir bakıma, tamamlanmadığı ya da yollanıp yollanmaması konusunda tereddüt yaşandığı için, henüz açıklamaktan kaçınılan durumu karşı tarafa iletmektedir. Katılımcı sözlüklerdeki örneklerden yola çıkarak; internet ortamındaki deyimlerin, bir bakıma anlamını günümüz şartlarına uyarlanarak, hem yapısal hem de gelişen teknolojinin etkisiyle içerik olarak yeniden üretildiğini söylemek mümkündür.

Sözlü kültür ürünlerinden bir diğeri olan fıkralar da, katılımcı sözlüklerdeki yerlerini almışlardır. Gülin Öğüt Eker *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi* adlı kitapta Türk halkının edebî ve estetik zevkinin, tasarım gücünün, algılama, yorumlama ve yargıya varma yeteneğinin yansıması olan, folklorun sözel boyutunu oluşturan kültürel aktarımların en canlı örneklerinden birinin fıkralar olduğunu ifade etmiştir. Öğüt Eker; kompozisyon, ifade tarzı ve fonksiyon olarak kendine has özellikleriyle sözel kültürde etkili bir iletişim yöntemi olarak fıkraların, yaşatıldıkları dünyayı tanımlamalarıyla kitleler üzerinde geniş ve kuvvetli bir etki alanı oluşturduklarını belirtmiştir. Buna ek olarak fıkraların yapılarında bulundurduğu hoşgörü ve kabul edilebilir eleştiri zırhıyla, topluma aykırı gelen, uyumu bozan, kabul edilemeyen konu ve olaylara gösterilen tepkinin ortak ve tek-sesli protesto yöntemi olduğuna dikkat çekmiştir (Öğüt Eker, 2003: 77). Şükrü Elçin *Halk Edebiyatına Giriş* adlı kitabında fıkrayı, umumiyetle gerçek hayat hadiselerinden hareketle, hisse kapmayı hedef tutan ve temelinde az çok nükte, mizah, tenkid ve hiciv unsuru bulunan sözlü, kısa, mensur hikâyeler olarak tanımlamıştır (Elçin, 1986: 566). Geleneksel fıkralar da, farklı kültür ortamlarında ve günümüz şartlarına uygun olarak değiştirilmektedir. Saim Sakaoğlu “Geleneksel Fıkra - Modern Fıkra” başlıklı makalesinde günümüzde anlatılan fıkralardan geleneksel bağı olanların ya karakterinin/kişisinin değiştirildiğini ya da o eski yani geleneksel fıkraların yeni şartlara göre uyarlanıp farklı bir renkle sunulduğunu ifade etmiştir (Sakaoğlu, 2013: 71). Makalesinde geleneksel fıkralarla modern fıkraları karşılaştıran Sakaoğlu, geleneksel fıkralarda güldürmenin ön planda yer aldığını, az sayıda

fıkranın düşündürme ve eğitme işlevi olduğunu, günümüzün modern fıkralarında ise düşündürme oranının arttığına hatta bazı fıkraların algılanabilmesi için kısa bir zaman diliminin geçmesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Bu durumda geleneksel fıkraların dinleyicileri aynı anda güldürebildiğini ancak modern fıkraların bazılarında, açık olmayan nüktelinin dinleyicilerle kısa zaman aralıklarıyla algılanmakta olduğunu, gülme olayının dışa vurulmasının da aralıklarla gerçekleştiğini belirtmiştir (Sakaoğlu, 2013: 74). Geleneksel fıkraların dönüştürüldüğü, yeniden yaratıldığı ve yaşatıldığı kültür ortamlarından biri de internettir. Nebi Özdemir *Medya Kültür ve Edebiyat* adlı kitabında bütün dünyada olduğu gibi, Türkiye’de de mizahın sanallaştığına dikkat çekmiş ve sözlü kültürün diğer gelenekleri gibi mizah geleneğinin de yeni ürünlerle zenginleştirilerek sanal dünyada yaşatıldığını belirtmiştir. Sanal âlemin en çok paylaşılan yazılı mizah unsurlarının başında fıkraların geldiğini ifade etmiş, sanal ağlar sayesinde Türk ve dünya fıkra belleğinin oluşturulmakta, korunmakta ve yeni ürünlerle zenginleştirilmekte olduğuna değinmiştir. Bunlara ek olarak Özdemir, her teknolojik yenilik gibi internetin de, yeni fıkraların oluşmasına vesile olduğunu dile getirmiştir (Özdemir, 2008: 310-313). Köksal Genç de *Sanal Ortamda Türk Mizahı* adlı yüksek lisans tezinde sanal dünyadaki “mizah yazıları”ndan en çok kullanılan fıkralar olduğunu belirtmiş, internette hızla tüketilen fıkralar arasında ise Nasreddin Hoca fıkralarının ilk sırayı aldığını, bu sanal boşlukta artık kullanıcıların/ziyaretçilerin aynı zamanda yazar olduklarına değinmiştir (Genç, 2010: 135). Genç, Nasreddin Hoca fıkralarının dönüştürüldüğünü belirttikten sonra, esas itibarıyla Nasreddin Hoca’ya ait olmayan fakat ona atfedilen pek çok fıkranın Nasreddin Hoca’nın mizahi kimliğinde bir eksilmeye sebep olmadığı gibi onun mizah dünyasını ve belleğini daha da çeşitlendirdiğini ayrıca benzer noktalarda Karadeniz fıkraları başlığı altında Temel fıkralarının ve diğerlerinin de aynı amaçta bulunduğu ifade etmiştir (Genç, 2010: 141). Katılımcı sözlüklerdeki örneklerden⁷ yola çıkarak, internet ortamındaki fıkraların geleneksel bir fıkra karakterinin seçilmesi ya da farklı geleneksel karakterlerin bir araya getirilmesi ile olayın yeniden yaratılması şeklinde veya tanınmış kişilerle ilgili gelişen teknolojinin de etkisiyle yeni kurgulara yer verilmesi şeklinde oluşturulduğu görülmektedir.

⁷ Katılımcı sözlüklerde dönüştürülen veya yeniden üretilen fıkra örnekleri için “Ekler” bölümüne bakınız.

Katılımcı sözlük yazarları, internet çağı fıkra belleğine her geçen gün yenilerini eklemeye devam etmektedir.

Ekşi, İTÜ, Uludağ ve İnci Sözlük kapsamında yapılan alan araştırması sonuçlarına göre, en çok örneğine rastlanan sözlü ürünlerden bir diğeri de alkış ve kargışlardır. Doğan Kaya *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi* adlı kitapta alkışları kısaca, iyi dilekleri ihtiva eden kalıplaşmış sözler olarak tanımlamıştır ve genellikle görülen bir iyiliğe karşılık söylendiğini belirtmiştir. Kaya, kargışların ise çaresiz olan, acı çeken, kötülüğe maruz kalan bir insanın rahatlamak, teskin olmak gayesiyle söylediği, kötü düşünce ve dilekleri kapsayan, söze orijinallik veren, ifadeyi güçlendiren kalıplaşmış sözler olduğunu ifade etmiştir (Kaya, 2003: 131-144). Ayrıca gerek alkışların gerekse kargışların, söylendiği andaki duyguları ifade etmesi, o andaki ruh hâlini yansıtması bakımından önem taşıdığını, ancak söyleniş sebeplerinin çeşitli olduğunu ve bunların türünün insanın karakteristik yapısına, zamana, çevreye, şarta, olaya göre değiştiğine dikkat çekmiştir (Kaya, 2003: 144-145). Halkın genellikle bilinen bedduaları kullandığını fakat çevrenin durumuna, olayın önemine ve kişinin psikolojik yapısına göre yeni bedduaların ortaya çıkabileceğini dile getirmiştir (Kaya, 2003: 145). Şükrü Elçin de, *Halk Edebiyatına Giriş* adlı kitabında alkışları, umumiyetle anonim olan, bedenî, rûhî, iktisadi, içtimâî ve dinî ihtiyaçların meydana getirdiği, atalar sözü gibi hüküm bildiren müsbet dilek mahsulleri olarak tarif ederken; kargışları ise kendisine, ailesine, cemiyetine ve din gibi müesseselerine zararı dokunacak şahıslara, düşünce ve fikirlere karşı davranışlarının şiddetli tepkisi olarak tanımlamıştır (Elçin, 1986: 662-663). Geçmişten günümüze halk arasında iyi ve kötü dilekleri belirtmek için kullanılan alkış ve kargışlar, genellikle belli söz kalıplarının dışına çıkmayan sözlü ifadelerdir. Ancak, gelişen teknolojiyle birlikte, bugün hayatımızın vazgeçilmez bir parçası hâline gelen bilgisayar, tablet, cep telefonu ve internet, kendi bağlamında alkışları ve kargışları da dönüştürmekte ve bu söz kalıplarının yeni yaratımlarına da imkân sağlamaktadır. Ayşe Çamkara “Teknoloji ve Kültürel Endüstri: “Web”ten “Cep”e Alkışların Dönüşümü” başlıklı makalesinde son zamanlarda cep telefonlarıyla yaygınlık kazanan bir davranış olarak yılbaşında, dini bayramlarda, doğum günlerinde vb. özel kabul edilen günlerde insanların yaygın olarak “hazır” mesajlardan yararlandığına ve bu hazır mesajların kişiden kişiye, “cepten cebe”

aktarılarak yaygınlık kazandığına dikkat çekmiştir. Çamkara, cep telefonları dışında hazır mesajlar için oluşturulmuş web sitelerinin varlığına değinmiş ve bu mesajların çeşitlilik kazanmasında, daha geniş kitlelere ulaştırılmasında önemli rol oynadığını ifade etmiştir (Çamkara, 2007: 28). Sibel Kocaer de “Bir Sosyal Kontrol Aracı Olarak Beddualar ve İnternet” adlı makalesinde kırsal hayattan kentsel hayata geçerken bedduaların işlevlerinin değil, kullanım alanlarının değiştiğini; teknoloji ile birlikte internetteki okuyucu yorumları bölümlerinin, toplumun sosyal yapısının varlığının sanal ortamda da devam etmesine olanak verdiğini, böylelikle de kültürün üretildiği ve tüketildiği folklorik alanlar olan internetteki yorum bölümlerinin bedduaların modern hayattaki yeni üretim ve tüketim yerleri konumuna geldiğini ifade etmiştir (Kocaer, 2007: 33). Kullanıcı yorumlarına yer veren katılımcı sözlükler de, alkışların ve kargışların dönüştürülerek yeni bağlamlarında yaratılmasını sağlayan kültürel ortamlardır. Gelişen teknoloji ve günümüz koşulları ile hayattan beklentileri ve korkuları da değişen insanlar, iyi ve kötü dileklerini beklentilerine ve korkularına göre şekillendirmekte ve bunları internet ortamında paylaşmaktadır. Ekşi Sözlük’te yer alan “tanrım beni, tüm sözlük yazarlarını koru. kalbimizin ucundan geçen bütün entryleri biliyorsun sen. bunlara uygun başlıklar açmamızı nasip eyle yarabbim” örneği, katılımcı sözlük bağlamında yeniden yaratılan, iyi dileklerin sözlüklerdeki beklentilerle şekillendirildiği alkışlara örnek olarak verilebilir (<https://eksisozluk.com/eksi-sozluk-dualari512320?nr=trueverf=s%C3%B6z%C3%BCk%C3%A7%C3%BClerden%20dua%20beklemek>) (Erişim Tarihi: 21.02.2014). Ekşi Sözlük’teki “Allah onların internetlerini kessin! bilgisayarlarını bozsun! cep telefonlarında mobil paketlerinin bittiğini bilmesinlerde ceplerine ateşler düşsün!”, Uludağ Sözlük’teki “internet bankaılığı şifren çalın”, İTÜ Sözlük’teki “Facebook’ta yazdıklarını kimse beğenmesin, google’da ismini arat da çıkmasın, youtube’da her açtığın video 2 saatte dolsun” örnekleri de kargışların dönüştürülmesinde ve yeniden yaratılmasında teknolojik ürünlerin ve internetin rolünü göstermektedir (<https://eksisozluk.com/eksi-sozluk-beddua-timi--4199745>) (Erişim Tarihi: 22.02.2014), (<http://www.uludagsozluk.com/k/teknolojik-beddualar/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014), (<http://www.itusozluk.com/goster.php/eski+sevgiliye+edilebilecek+en+k%F6t%FC+beddua/sayfa/9>) (Erişim Tarihi: 22.02.2014). İnci Sözlük’te yer alan “inşallah KPSS’de 2 kalemin de ucu kırılır açacağı açmaz” örneği de, günümüz

koşullarına göre yeniden yaratılan kargışlara örnek olarak verilebilir (<http://inci.sozlukspot.com/w/bu-ba%C5%9F%C4%B1kta-beddua-okuyoruz/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014). Katılımcı sözlüklerde yer alan örneklerinden yola çıkarak, yeni bağlamlarında yaratılan modern alkış ve kargışların yapısal ve işlevsel olarak değişmediği söylenebilir⁸. Çünkü bu ifadeler, yapısal açıdan geleneksel formlarına bağlı kalmakta ve içerik açısından ise de iyi ve kötü dilekleri yansıtmaktadır. Gelişen teknoloji ve değişen günlük yaşam alışkanlıkları, alkışların ve kargışların içeriğini dönüştürmekle birlikte bugünün şartlarında yeniden yaratılmalarını sağlamaktadır.

Bilmeceler de, katılımcı sözlüklerde, yeni bağlamına göre dönüştürülen veya üretilen sözlü kültür ürünlerinden biridir. Esmâ Şimşek *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi* adlı kitapta bilmeceleri, en az iki kişi arasında sorulan, bazen mensur, fakat çoğunlukla manzum hâlde olan kalıplaşmış ifadeler olarak tanımlamıştır. Şimşek, bilmecelerin sadece eğlenmek veya çocukları oynatmak gayesi ile sorulmadığını, toplum hayatıyla yakından ilgisi olduğunu ve anonim olarak halk geleneğinde; ferdî olarak âşık, şair ve yazarların dilinde varlığını sürdürdüğünü ifade etmiştir (Şimşek, 2003: 222-250). Jan Harold Brunvand da “Bilmeceler ve Diğer Sözlü Bulmacalar” adlı makalesinde, halk bilmecelerini beklenmedik cevapları olan geleneksel sorular olarak tanımlamış, bilmecenin cinas ve kelime oyunu olduğunu, bu oyunun cevapta ortaya çıktığını belirtmiştir (Brunvand 2009: 290-294). Roger D. Abrahams ve Alan Dundes ise “Bilmeceler” adlı makalelerinde bilmecelerin kafa karışıklığı yaratmak veya cevabı bilmeyen kişilerin nüktedanlığını denemek amacıyla oluşturulmuş sorular olduğunu belirtmişlerdir (Abrahams ve Dundes, 2009: 300). Bugün ise bilmeceler, sözlü kültür ortamında yaşamaya devam etmekle birlikte internet ortamında da canlılığını korumaktadır. Ekşi Sözlük’teki “Çarşidan aldım bin kilobayt eve geldim bir megabayt”, “İss den aldım bi tane çözdüm oldu 1000 tane” ve “download ettim bir tane extract ettim bin tane” bilmeceleri; “Çarşidan aldım bir tane eve geldim bin tane” bilmecesinin dönüştürülmüş biçimleridir (<https://eksisozluk.com/bilgisayaratasozleri--448583?p=2>) (Erişim Tarihi: 11.01.2014), (<https://eksisozluk.com/linux-atasozleri--75121?p=3>) (Erişim Tarihi:

⁸ Katılımcı sözlüklerde dönüştürülen veya yeniden üretilen diğer alkış ve kargış örnekleri için “Ekler” bölümüne bakınız.

23.01.2014), (<https://eksisozluk.com/networkcu-atasozleri--1109086?p=10>) (Erişim Tarihi: 23.01.2014). Bilmecelerde geçen kilobayt, megabayt, ISS (İnternet Servis Sağlayıcısı), downland ve extract; bilgisayar ve internetle ilgili terimlerdir. Cevabı Ekşi Sözlük olan “bilgi doluyum, zararsız, ama bir çoğu yararsız” bilmecesi ise, kendi bağlamında üretilen bilmecelere örnek olarak verilebilir (<https://eksisozluk.com/eksi-bilmece--2255285>) (Erişim Tarihi: 07.02.2014). Katılımcı sözlüklerden elde edilen veriler ışığında, günümüzde hem yeni bilmecelerin üretildiği hem de var olan bilmecelerin çağımız koşullarına uygun olarak dönüştürüldüğü söylenebilir.

Katılımcı sözlüklerdeki sözlü ürünlerden bir diğeri de, mânilerdir. Şükrü Elçin, *Halk Edebiyatına Giriş* adlı kitabında maninin, umumiyetle hece vezninin 7 veya 8’lisi ile meydana getirilen 4 mısralık manzumeler olduğunu belirtmiştir (Elçin, 1986: 281). L. Sami Akalın ve Esmâ Şimşek *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*’nde mâninin anonim halk edebiyatının şiir türüne bağlı nazım biçimi olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca mânilerin sözlü gelenekle başladığını, bu özelliğini yitirmeden kesintisiz olarak günümüze ulaştığını; eş dost toplantılarında, düğünlerde derneklerde, ramazanlarda-bayramlarda, kendine özgü bir melodi eşliğinde, kâğıtsız kalemsiz içe doğduğu gibi söylendiğini dile getirmişlerdir (Akalın ve Şimşek, 2003: 251). İlhan Başgöz *Folklor Yazıları* adlı kitabında, mânilerin genç kız ve delikanlıların çevresinde yaşadığını; onların toplantıları, eğlenceleri, katıldıkları merâsimlerin mânilerin söylenip yayıldığı yerler olduğunu, bu nedenle de mânilerde genç insanın sesinden gayrısına zor rastlandığını belirtmiştir (Başgöz, 1986: 230). Bu yeni ögelere örnek olarak, katılımcı sözlüklerin kendisi de günümüz mânilerindeki yerini almıştır. Ekşi ve İnci Sözlük’teki şu mâniler buna örnek olarak verilebilir:

“altın gibim var benim
yazılarım çok benim
şu ekşinin içinde

en güzel kız benim” (<https://eksisozluk.com/hoslanilan-kiza-mani-yazmak--4031761>) (Erişim Tarihi: 16.02.2014).

“-beyaz gül kırmızı gül
güller arasından gelir
beyaz inci kırmızı inci

incisözlükten gelir” (<http://inci.sozlukspot.com/w/bu-ba%C5%9F%C4%B1kta-mani-yaz%C4%B1yoruz-pi%C3%A7ler/>) (Erişim Tarihi: 18.02.2014). Uludağ Sözlük'teki şu mani örneği ise, geleneksel bir mâninin değiştirilmesi ile oluşturulmuş ve son dizesi olan “mektubumu keserim”, “entryleri silerim” şeklinde değiştirilmiştir:

“sepet sepet yumurta beni sakın unutma
unutursan küserim

entryleri silerim” (<http://www.uludagsozluk.com/k/ulu-mani/>) (Erişim Tarihi: 18.02.2014). Mektup döneminin kapanmak üzere olduğu çağımızda, mektubun yerini elektronik postalar, sosyal ağlardaki sohbet programları, cep telefonlarından yollanan mesajlar ve hatta whatsapp konuşmaları almıştır. Yukarıdaki mâni ise, katılımcı sözlük bağlamında yeniden şekillendirilmiş ve “mektup kesmek” eylemi kullanıcıların sözlüğe yazdığı yorumların genel adı olan “entry”lerin silinmesi ile değiştirilmiştir. Bugün internet aracılığıyla mâni söyleme geleneği, kimi zaman var olan mânileri değiştirilmesi kimi zaman da yenilerinin yaratılması şeklinde canlılığını sürdürmektedir. Katılımcı sözlüklerdeki örneklerden hareketle, gelişen teknoloji ve günümüz alışkanlıklarının mânileri de dönüştürdüğü ve mânilerin konu çerçevesine yenilerini eklediği ifade edilebilir⁹.

Masallar da Ekşi, İTÜ, Uludağ ve İnci Sözlük'te yer alan sözlü kültür ürünlerindedir. Şükrü Elçin, *Halk Edebiyatına Giriş* adlı kitabında masalların bilinmeyen bir yerde, bilinmeyen şahıslara ve varlıklara ait hadiselerin macerası, hikâyesi olarak tarif edilebileceğini dile getirmiştir (Elçin, 1986: 368). Katılımcı sözlüklerdeki masalların da, gelişen teknoloji ile kahramanlarının, mekânlarının ve olaylarının günümüz şartlarında dönüştürüldüğü ya da yeniden yaratıldığı görülmektedir. Buna örnek olarak masal kahramanın robot olduğu, günümüz

⁹ Katılımcı sözlüklerde dönüştürülen ve yeniden üretilen diğer mâni örnekleri için “Ekler” bölümüne bakınız.

koşullarında üretilen ve teknolojik gelişmelerin kullanıldığı “Ekler” kısmındaki masala bakılabilir¹⁰. Ancak bu masalların, anlatım biçiminin geleneksel masal yapısına uygun olduğu ve yeni bağlamlarındaki masalarda da giriş, geçiş, bitiş ve sayı formelleri gibi geleneksel masal formellerinin kullanıldığı belirtilmelidir.

Katılımcı sözlüklerde en çok örneğine rastlanan sözlü ürünlerden bir diğeri de tekerlemelerdir. Ali Duymaz *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi* adlı kitapta tekerlemeleri; sözün gerçeklik, mantık, anlamlılık gibi sınırlamalara bağlı kalınmadan ses ve söz oyunlarının rahatlıkla yapılabildiği; hayal, düş, aşkınlık, yalan, mizah veya çocuk zihninden kaynaklanan serbest bir yaratıcılığın ürünleri olarak değerlendirmiş, bu bağlamda tekerlemelerde anlamın, gerçekliğin ve mantığın yerini şekil unsurların (sözün anlamı itibara alınmadan sıralanırvermesi, ses oyunları, tekrarlar, vb.) aldığını ifade etmiştir (Duymaz, 2003: 220-221). Ayrıca Duymaz, tekerlemelerde kalıplaşmanın, diğer sözlü edebiyat türlerine göre zayıf olduğunu, bu bakımdan en eski izleri taşıyabildikleri gibi en yeni unsurların da tekerlemelerde kendilerine yer bulabildiğini belirtmiştir (Duymaz, 2003: 215). Şükrü Elçin ise, *Halk Edebiyatına Giriş* adlı kitabında tekerlemelerin masal, hikâye, bilmece ve halk tiyatrosu gibi bazı türler içinde veya müstakil olarak ortaya çıkan mahsuller olduğunu belirtmiştir (Elçin, 1986: 589). İTÜ Sözlük'teki,

“o gişe ogs gişesi
bu gişe kgs gişesi

ortada nakit gişesi” tekerlemesi, “Şu köşe yaz köşesi, şu köşe kış köşesi ortada su şişesi” tekerlemesinin günümüz şartlarında dönüştürülmüş biçimidir. Köprü ve otopanlarda araçların gişelerden geçmesini sağlayan OGS (Otomatik Geçiş Sistemi), KGS (Kartlı Geçiş Sistemi) ve nakit gişeleri; yaz köşesi, kış köşesi ve su şişesinin yerine geçmiştir (<http://www.itusozluk.com/goster.php/tekerleme/sayfa/2>) (Erişim Tarihi: 13.02.2014). İnci Sözlük'te yer alan ve “fizy gitti kaldı izy, fizy yarı yolda bıraktı bizy, fizy gittiyse otur izle dizy!” olarak yeni bağlamında üretilen tekerlemede ise; internet üzerinden yerli ve yabancı şarkıların dinlenebilmesini sağlayan bir internet

¹⁰ Katılımcı sözlüklerde yeniden üretilen masal örneği için “Ekler” bölümüne bakınız.

sayfası olan Fizzy kullanılmış ve tekerleme gelişen teknoloji ile şekillendirilmiştir (<http://inci.sozlukspot.com/w/fizy-kapat%C4%B1ld%C4%B1-ve-bende-tekerleme-yazd%C4%B1m/>) (Erişim Tarihi: 13.02.2014). Katılımcı sözlüklerdeki tekerleme örnekleri gelişen teknolojiye, güncel konulara ve günlük alışkanlıklara göre dönüştürülmekte ve yeniden yaratılmaktadır¹¹.

Katılımcı sözlüklerdeki sözlü kültür ürünlerinin incelenmesi ile yapılan bu çalışma sonucunda derlenen ürünlerin, varyant ve versiyonlarına da rastlanmakla birlikte, daha çok parodileştirme yoluyla değiştirildiği ve dönüştürüldüğü görülmüştür. Kubilay Aktulum *Parçalılık Metinlerarasılık* adlı kitabında iki tür parodi biçimi bulunduğunu; bunlardan birinin anlamını değiştirdiği metne biçimsel olarak en yakın olan, özgün metni akla getiren, ancak ondan anlamca ayrılan parodi olduğunu ifade etmiştir. İkinci tür parodinin ise, bir başka yapıta ait bir parçanın ya da tümcenin, ya da yapıtın tümünün, olduğu gibi yinelenmesi; daha doğrusu yeniden yazılması olduğunu dile getirmiş; bir bağlamdan alınıp yeni bir bağlama sokulan bir tümcenin, parodinin özü gereği biçimsel değil, anlamsal bir dönüşüme uğradığını dile getirmiştir (Aktulum, 2004: 302). Katılımcı sözlüklerde yer alan bu ürünlerin, Aktulum'un belirttiği ilk parodileştirme biçimine uygun şekilde gerçekleştirildiği söylenebilir. Çünkü bu metinler genel olarak, geleneksel sözlü kültür ürünlerinin yapısına bağlı kalmakta ancak içerik olarak değiştirilmekte ve dönüştürülmektedir. Ezgi Metin Basat "Sözden Çizgiye: Karikatüristlerin Gözünden Sözlü Anlatılar" başlıklı makalesinde güncel ve popüler bir ürün olan mizah dergilerindeki sözlü anlatıların yeniden nasıl üretildiklerini, sosyal ve kültürel iletişim ağı içine katılma süreçlerini incelemiş ve karikatürlerin bir taraftan güncel olanı mizahi bir metin aracılığıyla yorumladığını diğer taraftan da kültürel kodlarını bugüne taşıyışına, dönüştürüşüne ve parodileştirişine dikkat çekmiştir (Basat 2014: 235). Basat'ın belirttiği karikatürlerin sözlü anlatıları yeniden canlandırma ve parodileştirme görevini, internet bağlamında katılımcı sözlüklerin üstlendiği ifade edilebilir. Çünkü sözlü kültür ürünleri, işlevsel olarak özelliklerini kaybetmemekle birlikte, katılımcı sözlüklerde parodileştirme yoluyla günümüz şartlarına göre

¹¹ Katılımcı sözlüklerde dönüştürülen ve yeniden üretilen diğer tekerleme örnekleri için "Ekler" bölümüne bakınız.

yeniden şekillendirilmekte, yaşatılmakta ve bağlamında yeni işlevler kazanarak canlılığını korumaktadır.

3.3. Nesilden Nesile “Yazardan Çaylağa” Aktarım

Yaratıldıkları günden bugüne nesiller boyunca aktarılan ve zamanla anonimleşen sözlü kültür ürünleri; önce yazılı kültür ortamına, daha sonra da elektronik kültür ortamına taşınmıştır. Sözlü kültür ve elektronik kültür arasında son on yılda gelişen derin bağlantının ise tesadüf olduğunu söylemek güçtür. Nitekim elektronik kültür ortamı, tezin önceki bölümlerinde de değinildiği gibi birçok yönden sözlü kültür ortamının karakteristik özelliklerini taşımaktadır. Dursun Yıldırım “Sözlü Gelenek Kültürü” adlı makalesinde bilim ve teknolojinin, haberleşme ağının dünyayı küçültmesine rağmen, sözlü ve yazılı ortam geleneklerinin, yeni durumlar karşısında, milletin ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte ya değişme ve gelişme gösterdiklerini ya da yeni ihtiyaçlara uygun yapıda gelenekler yarattıklarını ifade etmiştir (Yıldırım, 1989: 7). Yıldırım’ın bahsettiği gelişme ve dönüşüm tam da sanal ortam için söylenebilecek niteliktedir. Teknoloji çağı ile küçülen dünyada büyüyen internet, sözlü ve yazılı kültür geleneklerini toplumun yeni ihtiyaçlarına göre şekillendirerek yaşatmaktadır.

İnsanların iletişimlerini internet üzerinden kurduğu, internet sayesinde yüz yüze geldiği ve sanal dünyanın gerçek hayata dönüştüğü günümüz şartlarında, sözlü kültür ürünlerinin de elektronik kültür ortamı temelinde internette yaşatılması ve aktarılması kaçınılmaz bir sonuçtur. Nebi Özdemir, *Medya Kültür ve Edebiyat* adlı kitabında bireylerin yalnızlaştığı, ailelerin küçüldüğü bu çağda, insanların, ailelerin ve toplumların birbirlerine sanal ağlarla bağlanmak durumunda kaldıklarını, yüz yüze sohbetin yerini sanal sohbetlerin, geyik muhabbetlerinin, b/logların (diyalogların), hedeler hödölerin ve forumların aldığı bir dönem olduğunu ifade etmiş, sözlü belleğin yerini sanal belleğin aldığına ve bugün insanlığın belleğinin internette saklandığına dikkat çekmiştir. Bu nedenle de Özdemir, sözlü kültür ve edebiyat ürünlerinin sanal sitelerde saklanması, sunulmasının, yaşatılmasının, yaratılmasının, değiştirilmesinin söz konusu olduğunu belirtmiştir (Özdemir 2008: 313). Çiğdem Akyüz de “Halk Biliminde Kısa Süreli Bellek”: E-Bilgi

Kaynakları” başlıklı makalesinde, kültürel belleğe etki eden unsurların her çağın şartlarına göre değişkenlik gösterdiğini, teknolojik gelişmelerle ve elektronik medyanın ortaya çıkışıyla, sadece insan beyninde konumlanabileceği düşünülen belleğin, sanal düzlemlere taşınmasını mümkün kıldığını dile getirmiştir. Akyüz, yüzünü geçmişe dönen kültürel belleğin yerini elektronik belleğin aldığını, bireyselliği ön plana çıkaran ve teknolojik ürünlerle iletişimin tahakkümünü zorunlu kılan elektronik belleğin, halk kültürü ürünlerinin teorik anlamda taşıyıcılığını yaptığı hâlde gündelik hayatta bu pratiklerin uygulanabilirliğini azalttığına dikkat çekmiştir (Akyüz: 3-10). Günümüzde, geleneksel sözlü kültür ürünlerinin günlük hayattaki kullanım oranı oldukça düşmüştür. Genç neslin herhangi bir durum karşısında atasözü söylemesi, birbirine fıkra ya da masal anlatması artık örneğine zor rastlanan bir hâl almıştır. Elektronik kültür ortamında ise yeni koşullarına göre şekillenen bu ürünlerin kullanım oranı oldukça yüksektir. Yeni bağlamlarında yeni işlevler kazanan sözlü kültür ürünleri bugün, özellikle internet aracılığı ile gençlere ulaşmaktadır.

İnternet kültürüne doğan çocukların en çok gördüğü ve anne-babasından model alarak öğrendiği davranış bilgisayar, cep telefonu ya da kısaca teknoloji kullanımıdır. Bronner, çocukların internetin iletişim potansiyelini benimsediklerine ve bunu kendi hayal dünyalarına ve kültürlerine göre şekillendirdiklerine dikkat çekmiştir (Bronner 2009: 31). Küçük yaşta bilgisayarla tanışan çocuklar, sözlü ve yazılı kültürü tanıyamadan kendilerini elektronik kültür ortamında bulmaktadırlar. Barry Sanders *Öküzün A’sı* adlı kitabında bilgisayarın tam okuryazarlığı engellemesine karşı olmadığını belirtmiş; içsel, alfabeleştirilmiş bir zihinsel uzamın çöküşüne karşı kaygı duyduğunu ifade etmiş ve kodlanmış insan sesi tarafından oluşturulan mimarisi, davranış kuralları ve tutarlılığıyla eski uzamın yerine bilgiyi ve hatta sesi bit hâlinde saklayıp işleme koyma kapasitesi üzerine kurulu olan elektronik uzam geçtiğinde ne olacağını sorgulamıştır. Ayrıca Sanders, sözellikten sonra okuryazarlığın dev bir ırmağın gücüyle her şeyi silip süpürdüğünü ve denetimi ele geçirdiğini belirtmiş; kadın, erkek, çocuk demeden herkesin –hem her gün bilgisayar kullananlar hem de bilgisayardan uzak duran herkes- pek yakında da “bilgisayarlaştırılma” olasılığıyla karşı karşıya olduğuna ve böylece davranışların bilgisayar “dilini” benimseyeceğine, programlara benzeme eğilimine

gireceğine ve yaşantılarımızın ya/ya da, dur/devam et seçeneklerine dönüşeceğine dikkat çekmiştir (Sanders, 2013: 141-144). Teknolojik imgelerin kuşatmasına karşı en iyi, hatta belki de tek koruma korumanın yaratıcı bir düş gücü olduğuna işaret eden Sanders, gençleri sözelliğe geri döndürmemiz gerektiğine değinmiştir (Sanders 2013: 245).

Bilgi paylaşım aracı olarak ortaya çıkan internet bugün, sosyal ağlar sayesinde iletişime, alışverişe, bankacılık hizmetine, hatta yemek ihtiyacımıza bile cevap verir duruma gelmiştir, bu nedenle de bilgisayar ve internet kullanımı her anımıza ulaşmıştır. Nebi Özdemir, *Medya Kültür ve Edebiyat* adlı kitabında bilgisayar, bilişim ve iletişim, son dönemdeki temsilcisiyle internet alanındaki icat ve gelişmelerle birlikte yaşamın bütün yanları gibi, kültürün de sanallaşmaya, sanal ortamda yaratılmaya, yaşanmaya, yaşatılmaya, aktarılmaya, değiştirilmeye başladığını ifade etmiştir (Özdemir 2008: 290). Çok küçük yaşlardan itibaren bilgisayar kullanmaya başlayan çocuklar için, çoğu zaman günlük hayatta karşılaşmadığı gelenekleri öğrenmenin yolu da internetten geçmektedir. Bu açıdan genç neslin sanal bellek aracılığıyla kültür öğrenimi süreci doğaldır. Gülten Küçükbasmacı *Sözlü Kültür Ortamından Elektronik Kültür Ortamına Geçiş Sürecinde Kastamonu Halk Anlatıları* adlı doktora tezinde sözlü kültür ortamı üzerinde şekillenen yazılı kültür ve elektronik kültür ortamlarının bilginin kuşaktan kuşağa olan yolcuğunu etkilediğini, bilginin yeni ortamlarda yeni iletişim şekilleriyle yolculuğuna devam ettiğini belirtmiştir (Küçükbasmacı 2009: 15). Küçükbasmacı, tezinde 2007 yılı Mayıs ayı içinde yaptığı anketi, Kastamonu il genelindeki ortaöğretim kurumları arasından sistematik örneklem yoluyla seçilen 9., 10. ve 11. öğrencilerinden 850 kişiye uygulamıştır (Küçükbasmacı 2009: 22). Anket sonuçlarına göre ise; öğrencilerin masalları % 6,5 oranında internetten öğrendiklerini ve günümüzde çocukların masal ihtiyacını % 27,2 oranında internetten karşıladığını; halk hikâyelerini % 4,6, destanları % 9,6, efsaneleri % 14,2, mitleri % 4,9 ve fıkraları % 37,8 oranında internetten öğrendiklerini ifade etmiştir (Küçükbasmacı 2009: 249-277). Ayrıca Küçükbasmacı, yine anket sonuçlarına göre, öğrencilerin %75,4 oranında internette dolaştıklarını; internette dolaşırken, % 60,6 oranında “Günlük olaylar”la, % 30,6 oranında “Fıkra”yla, % 29,9 oranında “Olağanüstü olaylar”la, %17,6 oranında “Hikâye”yle , % 13,9

oranında “Efsane”yle, % 11,2 oranında “Masal”la ve % 9,4 oranında “Diğer” şeylerle (olay, anlatı, ders konuları, haber vb.) karşılaştıklarını dile getirmiş ve elektronik kültür ortamında, sözlü kültürün yaşama alanının internet olduğuna değinmiştir (Küçükbasmacı 2009: 287-289). Bu araştırma sözlü kültürün internet üzerinden yeni yetişen kuşaklara aktarımına örnek oluşturması bakımından önem taşımaktadır. İnternet ortamı bugün, kültürel bir mekân olarak, kültür aktarımında işlevsel bir role sahiptir.

İnternet ortamında, özellikle gençlerin en çok bir araya geldiği sitelerden biri olarak katılımcı sözlükler de, sözlü kültür ürünlerinin aktarılmasına aracılık etmektedir. Emet Gürel ve Mehmet Yakın “Ekşi Sözlük: Postmodern Elektronik Kültür” başlıklı makalelerinde yeni iletişim teknolojileri ve internetin yaşama dair tüm alanlara nüfuz ederek, kavram ve değerlerin değişimine aracılık ettiğini, bu noktada geleneksel sözlük anlayışının da yeni iletişim teknolojileri ile uyumlaşarak değişime ayak uydurduğunu, sanal ortamda mevcudiyetini ilan ederek e-sözlük anlayışına dönüştüğüne dikkat çekmişlerdir (Gürel ve Yakın 2007: 203). Katılımcı sözlükler, sürekli paylaşımına izin veren yapısı ile sözlü kültür ürünlerini de yaşatmakta, yeniden şekillendirmekte ve kuşaktan kuşağa aktarımını sağlamaktadır. Caner Erden “Katılımcı Sözlükler (Ekşi Sözlük, İtü Sözlük, Uludağ Sözlük v.b.)” başlıklı yazısında internette çok kolay ve hızlı ulaştığımız bilgiyi unutmamak için, yeni duyduğumuz bir fıkrayı nasıl yakınımızdaki birine anlattığımızda unutmuyorsak, bilgileri de kendimize göre yorumlayıp sözlüğe yazmanın da aynı etkiyi yaratacağına işaret etmiştir (<http://www.canererden.com/2011/03/10/katilimci-sozlukler-eksi-sozluk-itu-sozluk-uludag-sozluk-v-b/>). Katılımcı sözlüklerde bilgi veren tanımların yanı sıra özellikle atasözü, deyim, fıkra, mani, tekerleme, masal, alkış, kargış ve bilmece ile ilgili “entry” olarak adlandırılan üye tanımlarına, örneklerine ve yorumlarına yer verilmektedir. Sözlü kültür ürünleri ise, kimi zaman gelenek yapısı korunarak ve içeriği değiştirilerek kimi zaman da yeniden yaratılarak bu sözlüklerdeki yerini almaktadır. Sözlüğe üye olan ve entry girebilen kullanıcılar yazar olarak adlandırılırken, sözlüğe yeni üye olan fakat yazarlığa henüz hak kazanamayan, yazar olma sürecinde entryleri değerlendirilen kullanıcılar ise çaylak olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca 2010 yılına kadar belirli aralıklarla toplu yapılan

alımlardaki gruplar da nesil olarak adlandırılmaktadır. Bu adlandırmalardan yola çıkarak, katılımcı sözlükler aracılığıyla bugün; nesilden nesile, yazardan çaylağa sözlü kültür aktarımının sağlandığı söylenebilir.

Bu aktarımın bir yönü de değişen ve dönüşen sözlü kültür algısıdır. Geleneksel sözlü kültür ürünlerinin ortaya çıkışı, kullanım alanı ve işlevlerinden farklı olarak bugün, modern olarak nitelendirebileceğimiz sözlü kültür algısının elektronik kültür ortamında değişmeye ve yayılmaya başlamıştır. Katılımcı sözlüklerden elde edilen verilerden yola çıkarak, sözlü kültür ürünlerinin kullanım alanlarının gelişen teknolojiye ve toplumun ihtiyaçlarına göre zamanla yeniden şekillendiği ve üretim sürecinin devam ettiği söylenebilir. İnsanların sözlü ve yazılı iletişim sağlamak yerine, elektronik araçları ve interneti kullanarak bir araya geldiği çağımızda, yeni sözlü kültürün de bu ortamlarda yaratılması doğal bir süreçtir.

Bu sözlü kültür ürünlerinden biri atasözleridir. Özkul Çobanoğlu *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi* adlı kitapta atasözü ve deyimlerin; çeşitli merasimlerde, çalışma sırasında, sözlü ve yazılı edebiyat kaynaklarında yer almak suretiyle ortaya çıktıklarını ve yayıldıklarını belirtmiştir. Çobanoğlu, atasözlerinin ilk yaratılış bağlamlarında bir yaratıcıya bağlı olduğunu ancak son derece kısa bir sürede ve hatta bazen hiçbir şekilde fark edilmeden yaratıcılarıyla olan bağlarını kaybettiğini ve anonimleştiğini ifade etmiştir. Ayrıca atasözünün yüksek bir ideal ve ferde bağlı bir aidiyet taşımadığını, günlük deneyimlerin özelliklerinin toplamını seslendirdiğini ve sosyal grup ögesinin ortak özelliği olarak formüle edildiğini ve iş gördüğünü dile getirmiştir (Çobanoğlu, 2003: 157). Sözlüklerdeki verilere göre, günümüzdeki günlük deneyimlerin bir sonucu olarak ortaya çıkan atasözlerinin internet ortamında üretim süreci devam etmektedir. Kullanıcılarının büyük çoğunluğunu gençlerin oluşturduğu katılımcı sözlüklerdeki entrylerde, bugün en çok üyesi bulunan sosyal ağlardan olan Twitter ve Facebook'ta ya da katılımcı sözlüklerde paylaşılan ve çok beğenilen (Twitter'da en çok retweet almış, Facebook'ta en çok paylaşılmış, sözlüklerde 'harika entry' anlamındaki en çok şükela/şukela oyunu almış) sözlerin ileride atasözü olacağı ifade edilmektedir¹². Geleceğin atasözleri başlıklarıyla sözlüklerde yer alan bu ifadelerin, internette ortaya çıkıp

¹² Geleceğin atasözü olarak sözlüklerde yer verilen ilgili entry örnekleri için "Ekler" bölümüne bakınız.

yayılabileceğini söylemek mümkündür. Ancak şu an için bu sözler, hâlâ bilgisayar ve internet kullanmayan bir kesimin bulunduğu bir toplumda, toplumun bütününe ulaşmamaktadır. Bu nedenle deneyimlere bağlı internet ortamında yaratılan ve yol gösterici olma özelliği taşıyan atasözlerinin, hem toplumun bütün kesimlerine ulaşması için hem de anonimleşmesi için zamana ihtiyaç vardır.

Deyimler ise, genellikle gerçek anlamını kaybetmiş, bazı durumları anlık olarak ifade etmeye yarayan kalıplaşmış sözlerdir. Günümüzde de farklı durumlar için kullanılan söz kalıplarının üretilmeye devam ettiği, hatta kimi zaman yaşanan gerçek bir olay karşısında söylenen bir sözün kalıplaştığı ve kullanımının yaygınlaştığı, kimi zaman da popüler bir dizi repliğinin deyimlerin yerini aldığı söylenebilir. İTÜ Sözlük'te yer verilen “dakika bir gol bir”, “oha falan olmak”, “kal gelmek”, “sevindirik olmak” gibi, bugün gençler arasında sıkça kullanılan kalıp sözlerin ve dizi repliklerinin, günümüz deyimlerine dönüştüğü belirtilmektedir (<http://www.itusozluk.com/goster.php/son+elli+y%FDIIda+t%FCremi%FE+atas%F6zleri+ve+deyimler/>) (Erişim Tarihi: 08.02.2014). “Dakika bir gol bir”, futbola ilişkilendirilen ve bir işe başlar başlamaz genellikle kötü bir şey söyleyen ya da yapan kişiler için kullanılan bir söz kalıbıdır. “Oha falan olmak” ve “Kal gelmek” ise, Avrupa Yakası adlı dizideki Selin karakterinin dizide sürekli kullandığı bir söz kalıbıdır. “Oha falan olmak”, gençler arasında, şaşırılan bir durumu ifade etmek için kullanılmaktadır. “Kal gelmek” ise şaşkınlıktan bir şey yapılamayan durumlar için kullanılan bir söz kalıbı hâline gelmiştir. “Ağzı açık kalmak” deyiminin yerine, özellikle Avrupa Yakası adlı dizinin yayınlandığı dönemlerde olmakla birlikte günümüzde de, gençler arasında “oha falan olmak” ve “kal gelmek” sözlerinin kullanıldığı söylenebilir. “Sevindirik olmak” ise, “sevinmek” fiilinden türetilmiş ve mutlu eden bir durum ya da olay karşısında söylenir hâle gelmiştir. Ayrıca yine katılımcı sözlüklerdeki verilere göre, bazı deyimlerin ise günümüz şartlarında geçerliliğini kaybettiği ifade edilmektedir. Örnek olarak ise, Uludağ Sözlük'te “sudan ucuz” deyimini verilmiştir (<http://www.uludagsozluk.com/k/gecerliliğini-kaybeden-deyimler/>) (Erişim Tarihi: 08.02.2014). Su, eski dönemlerde çok ucuz hatta bedavadır. Bugün ise, su kaynaklarının azalması ve suyun fiyatının artması, çok ucuz anlamındaki “sudan ucuz” deyiminin geçerliliğinin tekrar sorgulanmasına neden olmaktadır. “Oğlum bak git” ifadesi de yaşanan günlük bir olaydan ortaya

çıkarak kalıplaşmış ve bugün gençler arasında istenmeyen bir durumun yapılmaması için tehdit amaçlı söylenir hâle gelmiştir.

Geleneksel fıkraların ise günümüzde, komik olma ve güldürme işlevini kaybettiği ve toplumun ihtiyaçlarına göre yeniden şekillenmekte olduğu söylenebilir. Sözlüklerden elde edilen verilere göre, özellikle internette, mizah ürünlerinin hızla tüketildiği günümüz şartlarında, anlatan kişinin ve anlatım ortamının etkisiyle şekillenen fıkra anlatma geleneğinin karikatür anlatmaya ya da komedyen Cem Yılmaz'ın esprilerinin anlatılmasına dönüşmekte olduğu ifade edilebilir¹³.

Mâni söyleme geleneği de, kimi zaman var olan mânilerin değiştirilmesi ile kimi zaman da yenilerinin yaratılması ile internet ortamında yaşatılmaktadır. Ancak katılımcı sözlüklerde zamanla mâni söyleme geleneğinin biteceği ve maç tezahüratlarının gelecek neslin mânileri olacağı düşünülmektedir¹⁴.

Masallar ise, bu sözlüklerde, genel olarak çocuklara ait bir sözlü kültür ürünü olarak değerlendirilmekle birlikte yetişkinlerin de inandığı ve dinlediği bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca bugün elektronik kültür ortamında, toplumun masal ihtiyacına dizilerin cevap verdiği belirtilmiş, gelişen teknolojinin masal anlatımına engel olduğu ifade edilmiştir. Masalların çoğu zaman çocukları uyutmak için anlatıldığına ancak merak duygusu yaratması nedeniyle, aslında çocukların uykusunu açtığına, masal dinlemeden büyüyen çocukların hayal dünyalarının gelişemediğine ve yeni nesil ebeveynlerin yeni masallar yaratmaya devam ettiklerine değinilmiştir¹⁵.

Gelişen teknoloji ve günümüz ihtiyaçları tekerlemeleri de dönüştürmüş, kullanım alanlarını ve işlevlerini değiştirmiştir. Sözlüklerden elde edilen verilere göre, eskiden çocuk oyunlarında ebe seçmek için kullanılan tekerlemeler, bugün çocukların daha çok internet üzerinden oyun oynamaları nedeniyle çok daha az kullanılmaktadır. Ancak tekerlemelerin bir başka kullanım alanı yaratılmıştır. Bu

¹³ Geleceğin fıkra algısı olarak sözlüklerde yer verilen ilgili entry örnekleri için "Ekler" bölümüne bakınız.

¹⁴ Geleceğin mâni söyleme geleneği ile ilgili sözlüklerde yer verilen entry örnekleri için "Ekler" bölümüne bakınız.

¹⁵ Geleceğin masal algısı olarak sözlüklerde yer verilen ilgili entry örnekleri için "Ekler" bölümüne bakınız.

alan ise; Türkçe, Kimya gibi derslerde formüllerin ezberlenmesi için bir yöntem olarak oluşturulmuştur. Ezberlenmesi gereken formüllere göre, yeni tekerlemeler yaratılmakta ve bu tekerlemeler formüllerin kolayca hatırlanmasını sağlamaktadır. Örneğin, kimya dersindeki “1s2s2p3s3p4s3d4p5s” formülünün hatırlanabilmesi için “s(say)s(say)p(para)s(say)p(para)s(say)d(depodaki)p(parayı)s(say)” gibi ve

“-+ tak tak tak!

- kim o?

+ periyodik tablo.

- ne istersin bizden?

+ az biraz soygaz.

-bizde soygaz çok az” örnekleri kullanılmaktadır (<http://www.itusozluk.com/goster.php/periyodik+tablo+tekerlemeleri>) (Erişim Tarihi: 13.02.2014).

Katılımcı sözlüklerden elde edilen bu veriler sonununda, günümüz sözlü kültür ürünlerinin gelişen teknolojiye, gündelik ihtiyaçlara ve gündem konularına göre değiştirildiği ve dönüştürüldüğü söylenebilir. Ayrıca elektronik kültür ortamına aktarılan ve yeniden şekillenen bu ürünlerin bugün kullanım alanları da farklılaşmaktadır. Sözlüklerde gelecekteki sözlü kültür ürünleri algısının ise internet üzerinde, atasözlerinin entry'lara, en çok retweet almış tweetlere, Facebook paylaşımlarına; deyimlerin dizi repliklerine, popüler söz kalıplarına; fıkra anlatmanın karikatür veya komedyen Cem Yılmaz esprileri anlatmaya; mânilerin maç tezahüratlarına, masal ihtiyacının dizilerle karşılanmasına ve tekerlemelerin de periyodik tablo tekerlemeleri gibi derslerle ilgili formülleri ezberlemeyi kolaylaştıran tekerlemelere dönüşeceği yönündedir.

4. SONUÇ

Folklorun kaynaklarının durağan olmadığına anlaşılacak bugünün şartlarında folklor ürünlerinin yaratılmaya, yaşatılmaya ve aktarılmaya devam etmesi alan kavramının yeni boyutlar kazanmasını sağlamış ve kent folkloru, internet folkloru gibi yeni çalışma alanlarını ortaya çıkarmıştır. Günümüzde internet sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamlarını bir arada sunan, kültür ürünlerini ve gelenekleri kendine has yöntemlerle yaşatan ve hatta yenilerini yaratan yeni bir yaşam biçimine dönüşmüştür. Bu nedenle günümüz toplumunu yansıtan internet ortamının, folklor için bir araştırma alanı olması kaçınılmazdır. Bugün, internetin her an büyüyen ve yenilenen bir alan olarak folklorun en güncel araştırma alanlarından biri olma potansiyeli taşıdığı söylenebilir. Bu güncel ortam her geçen gün kullanıcı sayısını arttırmakta, günümüz sosyal hayatına sanal ev sahipliği yapmakta ve kendi kültürünü ve geleneğini yaratmakla birlikte var olanı da değiştirmekte ve dönüştürmektedir.

Folklorun araştırma alanına giren sözlü kültür ürünleri de, yaratıldıkları ilk günden bugüne, yaşatıldıkları ve aktarıldıkları ortamlara bağlı olarak değişim ve dönüşümler geçirmiştir ve geçirmeye de devam etmektedir. Bu ürünlerin değişim ya da dönüşüm boyutları ise, değişime etki eden unsurlara göre, her yaratımda farklılık göstermektedir. Bu nedenle internet ortamı, her üretimde yenilenen yönüyle önemli bir kültür performans alanına dönüşmüş dolayısıyla da sözlü kültürün dönüştüğü kültür ortamlarından biri de internet olmuştur. Bu çalışmada folklorun ikinci yüzü olarak tanımlayabileceğimiz internet ortamının, folklorun ilgi alanlarına giren yönleri hakkında bilgi verilerek bu yöntem ve kuramların disiplinin kendi kurallar bütünündeki yeri sorgulanmıştır. Bu nedenle, öncelikle folklor araştırmacıları tarafından üretilen bir kavram olan netlore ve etrafında gelişen tartışmalara yer verilmiş, ardından daha çok pazarlama sektörünün kullandığı ve geliştirdiği bir kavram ve yöntem olan netnografi yönteminin kültür kodlarını kullanımındaki başarısına dikkat çekilmiştir. Ayrıca folklorcuların klasik alan araştırma yöntemleri ile netnografik alan araştırma teknikleri karşılaştırılmış ve netnografinin folklorik bir alan araştırma yöntemi olarak kullanımı değerlendirilmiştir.

Tezin ana konusunu internet ortamındaki sözlü kültür ürünlerinin değişimi ve dönüşümünün netnografik yöntemle sorgulanması oluşturmuş, araştırma bu yöntemin beş aşaması olan eylem adımları üzerinden şekillendirilmiş ve bu bakımdan öncelikle araştırmacının amacına uygun sanal topluluklar belirlenmiştir. Bu topluluklar bağlamında, internet ortamında gençlerin en çok bir araya geldiği kültürel mekânlardan biri olarak gündelik hayatla ve gündemdeki konularla ilgili başlıklara yer veren, yazarların sürekli yeni konular açabildiği, bu konularla ilgili yeni tanımlara ve örneklere yer verebildiği katılımcı sözlükler incelenmiştir. Çalışmada, kendine özgü bir gelenek yaratan ve jargona sahip olan bu sözlüklerden araştırma alanı olarak, Türkiye'deki dört büyük katılımcı sözlük olan Ekşi Sözlük, İtÜ Sözlük, Uludağ Sözlük ve İnci Sözlük kullanılmıştır. Sadece bir internet sayfası üzerinden araştırma yapmak, kesin sonuçlara ulaştırmayacağı için bu dört katılımcı sözlük birlikte değerlendirilmiştir. Buna ek olarak sözlüklerin sözlü kültürle yakın ilişkisi çözümlenmeye çalışılmış ve kurallarının oluşturulma biçimindeki gündelik yaşam ve halk bilgisine dayanan ayrıntılar tartışılmıştır.

Araştırmanın sonuçları ise sözlü kültür ürünlerinin değişimi ve dönüşümü, sözlü kültürün internet üzerinden gelecek kuşaklara aktarımı ve gelecekte sözlü kültür ürünleri algısı olmak üzere üç açıdan değerlendirilmiştir.

Bunlardan ilki, katılımcı sözlüklerden elde edilen veriler ışığında sözlü kültür ürünlerinin internet ortamında değiştiğini ve dönüştüğünü gösteren örneklerin incelenmesidir. Sözlü kültür ürünlerinden atasözleri, gelişen teknolojiye ve güncel konulara göre internet üzerinde değiştirilerek yeniden yaratılmaktadır. Bu yeniden yaratım ve dönüşüm sürecinde de atasözleri, kendi bağlamlarında yeni anlamlarla yeni geçerlilikler kazanmaktadır. İnternet ortamındaki fıkralar ise, ya geleneksel bir fıkra karakterinin veya olayının günümüz şartlarında yeniden yaratılması ile ya da kullanıcıların, tanınan kişilerle ilgili yeni kurgulara yer vermesi ile oluşturulmaktadır. Katılımcı sözlük yazarları da, internet çağı fıkra belleğine her gün yenilerini eklemektedir. İnternet üzerinde yeniden yaratılan modern alkış ve kargışların ise, yapısal ve işlevsel olarak değişmedikleri söylenebilir. Çünkü bu ifadeler, yapısal açıdan geleneksel formlarına bağlı kalmakta ve iyi - kötü dilekleri yansıtmaktadır. Gelişen teknoloji ve değişen günlük yaşam alışkanlıkları, alkışların ve kargışların

içeriğini dönüştürmektedir. Bilmeceler de, sözlü kültür ortamında yaşamaya devam etmekle birlikte internet ortamında da canlılığını korumaktadır. Katılımcı sözlüklerden elde edilen veriler ışığında, günümüzde hem yeni bilmecelerin üretildiği hem de var olan bilmecelerin çağımız koşullarına uygun olarak dönüştürüldüğü söylenebilir. Bugün internet üzerinde gençler, kimi zaman var olan mânileri değiştirerek kimi zaman da yenilerini yaratarak mâni söyleme geleneğini sürdürmeye çalışmaktadırlar. Katılımcı sözlüklerde günümüz şartlarına, gelişen teknolojiye ve güncel konulara bağlı olarak tekerlemeler ve masallar da dönüştürülmekte ya da yeniden yaratılmaktadır. Sonuç olarak internetin, parodi yoluyla sözlü kültür ürünlerini yeniden şekillendirmekte ve yaşatmakta olduğu belirtilebilir.

Sözlü kültür ürünleri, nesiller boyunca aktararak günümüze ulaşmıştır. Yaratıldıkları günden bugüne sözlü kültürde yaşatılan ve zamanla anonimleşen bu ürünler, önce yazılı ortama, daha sonra da elektronik kültür ortamına da taşınmıştır. İnsanların artık internet üzerinden yüz yüze gelerek iletişimlerini sürdürdüğü günümüz şartlarında, sözlü kültür ürünleri de sözlü ve yazılı kültür ortamlarının yanı sıra internet ortamında da yaşatılmaktadır. Bilgisayar çağına, dolayısıyla da internet çağına doğan bir neslin de, zamanını en çok harcadığı kültürel bir mekân olarak internetten kültür öğrenimi doğal bir sonuçtur. İkinci açıdan ise, bilgisayarlardan hatta cep telefonlarından her an internete ulaşılabilen bir dönemde sözlü kültürün internet üzerinden gelecek kuşaklara aktarımının sağlandığı ifade edilebilir.

Bir diğer açıdan da, gelecekte gençlerin sözlü kültür ürünleri algısının farklılaşacağından söz edilebilir. Sözlüklerden elde edilen veriler sonucunda, gençler arasında geleceğin atasözlerinin en çok retweet almış tweet'ler, Facebook paylaşımları, entry'ler olacağı ya da değişen toplum tarafından günümüz şartlarına uygun olarak yeni yaratılan atasözleri olacağı düşünülmektedir. Toplumun mizah anlayışının da zamanla değiştiği görülmektedir. Geleneksel fıkralar artık komik olma özelliğini kaybetmekte ve bugünün şartlarında üretilen bir espri yarın eskimektedir. Fıkra anlatma geleneği günümüzde, karikatür anlatmaya ya da komedyen Cem Yılmaz'ın esprilerinin anlatılmasına dönüşmektedir. Alkış ve

kargışlar ise Facebook, Twitter gibi sosyal ağlarda paylaşılmaktadır. Katılımcı sözlüklerden elde edilen verilere göre, masalların yerini dizilerin aldığı, dizilerde kullanılan repliklerin deyimlere, tekerlemelerin ise periyodik tablo tekerlemeleri gibi derslerle ilgili formülleri ezberlemeyi kolaylaştıran tekerlemelere dönüştüğü ve mâni söyleme geleneğinin de zamanla maç tezahüratlarına dönüşeceği söylenebilir.

Netnografik yöntemin araştırma etiği sağlanmış, incelenen topluluk üyelerinin kimlikleri ifşa edilmemiş ve araştırma boyunca topluluk üyesi rolü üstlenilmemiştir. Elde edilen veriler, alıntı yapılan internet sayfasının adresi ile belirtilmiştir. Yöntemin öngördüğü üyelere direkt soru sorma ya da dolaylı yollarla danışarak üye kontrolü de araştırma kapsamında kullanılmamıştır. Örneğin herhangi iki marka kullanıcılarının karşılaştırıldığı ve fikirlerinin alındığı bu aşamaya, çalışmanın amacı doğrultusunda ihtiyaç duyulmamıştır.

İletişimin yüz yüze sağlandığı zamandan bugüne çeşitlenen iletişim yollarının ileride üretilecek yeni kaynaklardan da beslenerek daha da çeşitleneceği ve değişeceği öngörülebilir. Bu durum, folkloru internet ortamı gibi yeni araştırma alanlarının kapısını açacaktır. Folklor da, netnografi gibi, teknolojiyle birlikte ortaya çıkan yeni yöntemleri kullanacaktır. Bu çalışmada, netnografi ilk kez folklor alanında kullanılmıştır. Yöntemin kullanılması, internet ortamındaki sözlü kültürün dönüşümünü göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Bu yöntemle ilgili folklor alanında yapılacak diğer çalışmalar da folklorun uygulama alanına, geleneğin canlandırılmasına ve sürdürülmesine de katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Abdülkadir Bey. (1930). *Birinci İlmî Seyahate Dair Rapor*. İstanbul: İktisat Matbaası.
- Abrahams, Roger D., Alan Dundes. (2009). "Bilmeceler", Çev: Ezgi Metin Basat, *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 3* (Yay. Haz.: M. Öcal Oğuz vd.). Ankara: Geleneksel Yayınları, 299-312.
- Acun, R. (2011). "Her Dem Yeniden Doğmak: Online Sosyal Ağlar ve Kimlik", *Millî Folklor*, Yıl: 2011, Sayı: 89, 66-77.
- Aça, M. (2010). "Halk Şiirinde Tür ve Şekil", *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Aça, M., Ekici, M., Yılmaz, A. M. (2010). "Anonim Halk Edebiyatı", *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Akalın, L. S., Şimşek, E. (2003). "Mâniler", *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Cilt III, 251-297.
- Aktulum, K. (2014). *Metinlerarası İlişkiler*. Ankara: Kanguru Yayınları.
- Aktulum, K. (2004). *Parçalılık Metinlerarasılık*. Ankara: Öteki Yayınevi.
- Altuntek, N. S. (2009). *'Yerli'nin Bakışı Etnografya: Kuram ve Yöntem*, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Atay, T. (1995). "Sosyal Antropoloji'de Yöntem ve Etik Sorunu: "Klasik Etnografi'den Diyalojik Etnografi'ye Doğru"", İnsan, Toplum, Bilim 4. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi.
- Baban, E. (2012). "Mc Luhan ve Baudrillard'ın Penceresinden Sosyal Medyanın Etkisi: İfadenin Esareti, Gözetlenen Toplum ve Kayıp Kimlik Sendromu", *Sosyal Medya / Akademi*, İstanbul: Beta Yayınları, 57-79.
- Başgöz, İ. (1986). "Hikâye Anlatan Âşık ve Dinleyicisi", *Folklor Yazıları*, İstanbul: Adam Yayınları, 49-137.
- Başgöz, İ. (1986). "Mânilerimizin Başlıca Temleri", *Folklor Yazıları*, İstanbul: Adam Yayınları, 230-241.
- Başgöz, İ. (2006). "Atasözleri Hakkında Atasözleri Ya Da Atasözlerinin Toplumsal Anlamı", Çev: Nurdan Tuhfe Toçoğlu, *Millî Folklor*, Yıl: 18, Sayı: 70, 85-91.
- Bat, M., Akıncı Vural Z. B. (2014). "Yeni Bir Medya Olarak Sosyal Medyanın Genel Çerçevesi", *Dijital Panorama Bilgi İletişim Teknolojilerinde Son Gündem*, Editör: Z. Beril Akıncı Vural, Ankara: Ütopya Yayınları, 100-126.

- Ben Amos, D. (2006). "Şartlar ve Sosyal Çevre İçinde Folklorun Bir Tanımına Doğru", Çev: Metin Ekici, *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 1* (Yay. Haz.: M. Öcal Oğuz vd.). Ankara: Geleneksel Yayınları, 37-57.
- Blank, T. J. (2009). "Introduction", *Folklore and the Internet Vernacular Expression in a Digital World*, Utah State University Press, 1-20.
- Boratav, P. N. (2011). *Halk Edebiyatı Dersleri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Bronner, S. J. (2009). "Digitizing and Virtualizing Folklore", *Folklore and the Internet Vernacular Expression in a Digital World*, Utah State University Press, 21-66.
- Brunvand, J. H. (2009). "Bilmeceler ve Diğer Sözlü Bulmacalar", Çev.: Kadriye Türkan, Redaksiyon: Sinem Bozkurt-Şenay Saraç, *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 3* (Yay. Haz.: M. Öcal Oğuz vd.), Ankara: Geleneksel Yayınları, 290-298.
- Burke, P., Roy P. (2004). " 'Jargon' Kavramı Hakkında", Çev.: Kerim Demirci, *Millî Folklor*, Yıl: 16, Sayı: 61, 185-186.
- Christakis, N. A., Fowler J. H. (2012). *Sosyal Ağların Şaşırtıcı Gücü ve Yaşantımızı Biçimlendiren Etkisi* (Çev.: Derya Yüksel): İstanbul: Varlık Yayınları.
- Çamkara, A. (2007). "Teknoloji ve Kültürel Endüstri: "Web"ten "Cep"e Alkışların Dönüşümü", *Millî Folklor*, Yıl: 19, Sayı: 75, Güz, 27-29.
- Çobanoğlu, Ö. (2003). "Atasözleri", *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Cilt III, 151- 201.
- Çobanoğlu, Ö. (2010). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*, Ankara: Akçağ Yayınları, 5. Baskı.
- De Vos, G. A. (2013). "Folklor ve İnternet: Netlore", *Millî Folklor*, Çev: Nurulhude Baykal, Yıl: 25, Sayı: 97, 246-250. (Frank, Russell; "Newslore: Contemporary Folklore on the Internet". Jackson: University of Mississippi, 2011).
- Dilmen, N.E. (2012). "Sosyal Paylaşım Ağlarının Reklam ve Pazarlama Disiplinleri İçerisinde Kullanımı", *Sosyal Medya / Akademi*, Beta Yayınları, 129-154.
- Dundes, A. (2006). "Halk Kimdir?", *Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 1* (Yay. Haz.: M. Öcal Oğuz vd., Çev: Metin Ekici). Ankara: Geleneksel Yayıncılık, 3. Baskı, 11-26.
- Ekici, M. (1998). "Halk Bilimi Çalışmalarında Metin (Text), Doku (Texture), Sosyal Çevre ve Şartlar (Konteks) İlişkisinin Önemi", *Millî Folklor*, Yıl: 10, Sayı 39, Güz, 25-34.
- Ekici, M. (2004). *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*, Ankara: Geleneksel Yayınları.

- Elçin, Ş. (1986). *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Emerson, R. M., Fretz R. I. ve Shaw, L. L. (2008). *Bütün Yönleriyle Alan Çalışması Etnografik Alan Notları Yazımı*, Ankara: Birleşik Yayınları.
- Erdem, S. (2012). "Grup Folkloru ve "Özkültür"", *Millî Folklor*, Yıl: 24, Sayı: 94, Yaz, 41-49.
- Ersoy, R. (2012). "Halk Bilimi Çalışmalarının Gelişimine Paralel Olarak "Alan Araştırması" Kavramını Yeniden Düşünmek", *Millî Folklor*, Yıl: 24, Sayı: 94, 5-13.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1928). *Halk Bilgisi Toplayıcılarına Rehber*. İstanbul: Halk Bilgisi Derneği Umumi Merkezi, 2. Baskı.
- Genç, K. (2010). *Sanal Ortamda Türk Mizahı*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Goldstein, K. S. (1983). *Sahada Folklor Derleme Metotları* (Çev: Prof. Dr. Ahmet E. Uysal), Ankara: Başbakanlık Basımevi, 2. Baskı.
- Gönenli, G., Hürmeriç, P. (2012). "Sosyal Medya: Bir Alan Çalışması Olarak Facebook Kullanımı", *Sosyal Medya/Akademi İletişim Pazarlama İletişimi Ağ Toplum Teknoloji*, İstanbul: Beta Yayınları, 213-242.
- Gürçayır, S. (2008). "Kuşaktan Foruma Geçiş ve Bilgisayar Atasözleri", *Millî Folklor*, Yıl: 20, Sayı: 79, 70 - 77.
- İnan, A. (2000). *İnternet El Kitabı*, İstanbul: Sistem Yayıncılık, 4.Baskı.
- İnternet: Akyüz, Ç. "Halk Biliminde "Kısa Süreli Bellek": E-Bilgi Kaynakları". Web: http://www.academia.edu/2063879/HALK_BILIMINDE_KISA_SURELI_BELL_EK_E-BILGI_KAYNAKLARI 25 Mart 2014'te alınmıştır.
- İnternet: Artun, E. (2007). "Türk Halk Kültüründe Mani Söyleme Geleneği, Manilerin İletişim Boyutu ve İşlevselliği", Web: cu.edu.tr alanından [PDF] 09 Haziran 2014'te alınmıştır.
- İnternet: Başaran, U. (2013). "Atasözlerinin Kalıpsallığı Üzerine", *Turkish Studies*, Volume: 8/9, Summer 2013, p.: 757-770, Web: www.turkishstudies.net/Makaleler/891247104 25 Mart 2014'te alınmıştır.
- İnternet: Belz, F., Baumbach M. ve Baumbach W. (2010). 'Netnography as a Method of Lead User Identification.' (Öncü Bir Kullanıcı Belirleme Metodu Olarak Netnografi), *Creativity and Innovation Management*, 19 (3), 304-313. Web: <http://onlinelibrary.wiley.com/enhanced/doi/10.1111/j.1467-8691.2010.00571.x/#footer-article-info> 26 Şubat 2014'te alınmıştır.

- İnternet: Blank, T. J. (2007). "Examining the Transmission of Urban Legends: Making the Case for Folklore Fieldwork on The Internet" (Şehir Efsanelerinin Dönüşümünün İncelenmesi: İnternette Folklor Alan Araştırması Örneği), *Folklore Forum*, 37.1, 15-26. Web: <http://hdl.handle.net/2022/3231> 27 Şubat 2014'te alınmıştır.
- İnternet: Bowler, G. M. (2010). "Netnography: A Method Specifically Designed to Study Cultures and Communities Online" (Kültürleri ve Toplulukları Sanal Ortamda Değerlendirmek İçin Tasarlanmış Bir Yöntem), *The Qualitative Report*, Volume 15, Number 5, September, 1270- 1275. Web: <http://www.nova.edu/sss/QR/QR15-5/kozinets.pdf> 26 Şubat 2014'te alınmıştır.
- İnternet: Bozkurt, A., Biroğul, S. (2012). "Bilgiyi, "kümülatif bir biçimde oluşturup paylaşan" siteler: Etkileşimli sözlükler", *Bilişim Dergisi* (Etkileşimli Tematik Sözlükler ve Sosyal Medya), Yıl: 40, Sayı: 140, Ocak, 16-21, Web: www.bilisimdergisi.org/s140/pages/s140_web.pdf 26 Mart 2014'te alınmıştır.
- İnternet: Carter, D. (2005). "Living in Virtual Communities: an ethnography of human relationships in cyberspace" (Sanal Topluluklarda Yaşam: Sanal Ortamdaki İnsan İlişkilerinin Etnografisi), *Information, Communication ve Society*, 8: 2, 148-167. Web: <http://www.tandfonline.com/loi/rics20> 27 Şubat 2014'te alınmıştır.
- İnternet: DüNDAR, G. (2012). "İnci Sözlük'ün en eski yöneticisi Gürkan DüNDAR: İnternet, ansiklopedilerden uzaklaşmamızı ve bir tık ile birçok bilgiye ulaşmamızı sağlıyor" (Röportaj), *Bilişim Dergisi* (Etkileşimli Tematik Sözlükler ve Sosyal Medya), Yıl: 40, Sayı: 140, Ocak, 36-43. Web: www.bilisimdergisi.org/s140/pages/s140_web.pdf 26 Mart 2014'te alınmıştır.
- İnternet: Ercan, S. (2012). "İHL Sözlük'ün sahibi Said Ercan: Sanallaşan insan, gündem hakkında fikirlerini sözlük aracılığı ile belirtmeyi tercih ediyor" (Röportaj), *Bilişim Dergisi* (Etkileşimli Tematik Sözlükler ve Sosyal Medya), Yıl: 40, Sayı: 140, Ocak 2012, 54-59. Web: www.bilisimdergisi.org/s140/pages/s140_web.pdf 26 Mart 2014'te alınmıştır.
- İnternet: Erden, C. (2011). "Katılımcı Sözlükler (Ekşi Sözlük, İtü Sözlük, Uludağ Sözlük v.b.". Web: <http://www.canererden.com/2011/03/10/katilimci-sozlukler-eksi-sozluk-itu-sozluk-uludag-sozluk-v-b> 18 Mart 2014'te alınmıştır.
- İnternet: Erol, B. C. (2012). "Bilgi Sözlük'ün kurucusu Bülent Cumhur Erol: Sitelere toplumda gösterilen ilgi çok tatmin edici, emeklerimizin tam karşılığı da budur" (Röportaj), *Bilişim Dergisi* (Etkileşimli Tematik Sözlükler ve Sosyal Medya), Yıl: 40, Sayı: 140, Ocak, 60-69. Web: www.bilisimdergisi.org/s140/pages/s140_web.pdf 26 Mart 2014'te alınmıştır.
- İnternet: Gürel, E., Yakın M. (2007). "Ekşi Sözlük: Postmodern Elektronik Kültür", *Selçuk İletişim-Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 4. Sayı: 4, 203-219. Web: josc.selcuk.edu.tr/josc/article/download/228/222 18 Mart 2014'te alınmıştır.

İnternet: Gürleyendağ, G. (2012). “Uludağ Sözlük moderatörü Gökhan Gürleyendağ: Tek mücadelemiz; gelecek nesillere milyonlarca bilgi içeren bir kaynak bırakmak” (Röportaj), *Bilişim Dergisi* (Etkileşimli Tematik Sözlükler ve Sosyal Medya), Yıl: 40, Sayı: 140, Ocak, 44-53. Web: www.bilisimdergisi.org/s140/pages/s140_web.pdf 26 Mart 2014'te alınmıştır.

İnternet: <http://inci.sozlukspot.com/>. Erişim Tarihi: 01.01.2014 - 03.03.2014.

İnternet: <http://kozinet.net/archives/475>, Erişim Tarihi: 26.02.2014.

İnternet: <http://kozinet.net/archives/475>, Erişim Tarihi: 26.02.2014.

İnternet: <http://uludagsozluk.com/>. Erişim Tarihi: 01.02.2014.

İnternet: <http://www.bilisimdergisi.org/s140/index.html?page=28>. Erişim Tarihi: 01.01.2014 - 03.03.2014.

İnternet: <http://www.itusozluk.com/>. Erişim Tarihi: 01.01.2014 - 03.03.2014.

İnternet: <https://eksisozluk.com/>. Erişim Tarihi: 01.01.2014 - 03.03.2014.

İnternet: Kapanoğlu, S. (2012) “Ekşi Sözlük’ün sahibi Sedat Kapanoğlu: Her tür eleştiri yayılsın ki insanlar, “zirva eleştiri” ile “hakkaniyetli övgü” skalasını ölçebilir hale gelsinler” (Röportaj), *Bilişim Dergisi* (Etkileşimli Tematik Sözlükler ve Sosyal Medya), Yıl: 40, Sayı: 140, Ocak, 28-35. Web: www.bilisimdergisi.org/s140/pages/s140_web.pdf 26 Mart 2014'te alınmıştır.

İnternet: Kibby, M. D. (2005). “Email forwardables: folklore in the age of the internet” (Elektronik Posta İletimi: İnternet Çağında Folklor), *New Media Society*, 7, 770-790. Web: <http://nms.sagepub.com/content/7/6/770> 27 Şubat 2014'te alınmıştır.

İnternet: King, S. A. (1996). “Researching Internet Communities: Proposed Ethical Guidelines for Reporting of Results” (İnternet Topluluklarını Araştırmak: Sonuçları Raporlandırmak İçin Etik Yönergeler) , *The Information Society: An International Journal*, 12: 2, 119-128, 02 Feb 2011. Web: DOI: 10.1080/713856145 <http://dx.doi.org/10.1080/713856145> 26 Şubat 2014'te alınmıştır.

İnternet: Kozinets, R. V. (1997). “ “I Want to Believe”: A Netnography of The X-Philes’ Subculture of Consumption” (“İnanmak İstiyorum”: X-Philes’in Tüketim Alt Kültürünün Netnografisi), *Advances in Consumer Research*, Volume 24, (470-475) 1-8. Web: <http://www.arcwebsite.org/search/view-conference-proceedings.aspx?id=8088> 26 Şubat 2014'te alınmıştır.

İnternet: Kozinets, R. V. (2002). “The Field Behind the Screen: Using Netnography for Marketing Research in Online Communities” (Ekran Ardındaki Alan: Online Topluluklarda Pazar Araştırmaları için Netnografi Kullanımı), *Journal of Marketing Research*, Volume XXXIX (February), 61-72. Web: journals.ama.org 26 Şubat 2014'te alınmıştır.

- İnternet: Kozinets, R. V. (2006). "Click to Connect: Netnography and Tribal Advertising" (İletişime Bağlanmak İçin Tıkla: Netnografi ve Belirli Reklamcılık), *Journal of Advertising Research*, September, 279-288. Web: DOI: 10.2501/S0021849906060338, faculty.msb.edu 26 Şubat 2014'te alınmıştır.
- İnternet: Langer, R., Beckman, S. C. (2005). "Sensitive Research Topics: Netnography Revisited" (Hassas Araştırma Başlıkları: Netnografinin Tekrar Değerlendirilmesi), *Qualitative Market Research: An International Journal*, Vol. 8, No.2,189-203. Web: <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?articleid=1464695> ve <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?articleid=1464695> show=abstract 26 Şubat 2014'te alınmıştır.
- İnternet: Nelson, M. R., Otnes C. C. (2005). "Exploring Cross-Cultural Ambivalence: A Netnography of Intercultural Wedding Message Boards" (Kültürler Arası Çok Anlamlılığın Açıklanması: Çok Kültürlü Evlilik Mesajlarının Netnografisi), *Journal of Business Research*, 58, 89-95. Web: [Jj2ec6wc6q.scholar.serialssolutions.com](http://www.sciencedirect.com/journal/S0148296305000666) 26 Şubat 2014'te alınmıştır.
- İnternet: Taşdemir, B., Çevik, R. (2013). "Hâkim Tasarım ve Ekşi Sözlük: İnternet'in Dönüşümünü Anlamak", *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı: 37, Güz, 22-39. Web: <http://www.iletisimdergisi.gazi.edu.tr/> 25 Mart 2014'te alınmıştır.
- İnternet: Uçkan, Ö. (2012). "Sözlükler: Türkiye İnternet kültürünün vazgeçilmezi...", *Bilişim Dergisi* (Etkileşimli Tematik Sözlükler ve Sosyal Medya), Yıl: 40, Sayı: 140, Ocak, 22-27. Web: www.bilisimdergisi.org/s140/pages/s140_web.pdf 26 Mart 2014'te alınmıştır.
- İnternet: Levi, E., Dahan, S. G. (2012). "Netnografya: Sosyal Mecralarda Tüketici Araştırmaları Üzerine Yeni Bir Metot" *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, Sayı: 3. egifder.gumushane.edu.tr/article/download/5000006409/5000006838 30 Mayıs 2014'te alınmıştır. (JUPP, Victor (ed.); (2006), *The Sage Dictionary of Social Research*, Sage, London, 334p.)
- Kara, T., Özgen, E. (2012). *Sosyal Medya/Akademi İletişim Pazarlama İletişimi Ağ Toplumunu Teknoloji*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 21. Baskı.
- Kaya, D. (2003). "Alkış ve Kargışlar (Dualar ve Beddualar)", *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Cilt III, 131-149.
- Kırshenblatt-Gimblett, B. (2014). "Folklorun Krizi" (Çev.: Mehmet Emin Dede), *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 4* (Yay. Haz.: M. Öcal Oğuz vd.), Ankara: Geleneksel Yayınları, 66-109.

- Kocaer, S. (2007). "Bir Sosyal Kontrol Aracı Olarak Beddualar ve İnternet", *Millî Folklor*, Yıl: 19, Sayı: 75, Güz, 30-33.
- Kõıva, M., Vesik L. (2014). "21. Yüzyıl Başında Çağdaş Halk Bilimi, İnternet ve Toplumlar" (Çev.: Emine Çakır), *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 4* (Yay. Haz.: M. Öcal Oğuz vd.), Ankara: Geleneksel Yayınları, 182-194.
- Kozinets, R. V. (1998). "On Netnography: Initial Reflections on Consumer Research Investigations of Cyberculture", in *NA-Advances in Consumer Research*, Volume 25, eds. Joseph W. Alba and J. Wesley Hutchinson, Provo, UT: Association for Consumer Research, 366-371. Web: <http://www.acrwebsite.org/search/view-conference-proceedings.aspx?Id=8180> 26 Şubat 2014'te alınmıştır.
- Köse, A., Yılmaz, M. (2010). "Fısıltı Gazetesi İçin Yeni Bir Mecra: Söylentilerin İletim Mekânı Olarak Çevrimiçi Forumlar", *Millî Folklor*, Yıl: 22, Sayı: 85.
- Kümbetoğlu, B. (2012). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*, İstanbul: Bağlam Yayınları, 3. Basım.
- Magoullick, M. (2014). "Halk Bilimi Tarihi" (Çev.: Süleyman Teyek), *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 4* (Yay. Haz.: M. Öcal Oğuz vd.). Ankara: Geleneksel Yayınları, 31-43.
- Maria, G., Zoi, A., Xanthippi, F., Evagelia, R. (2012). "Folklore Research and its New Challenges: From the Ethnography to Netografy" (Folklor Araştırması ve Zorlukları: Etnografiden Netnografiye), *Mediterranean Journal of Social Sciences*, Vol. 3 (8), April, 111-116. Erişim Tarihi: 26.02.2014.
- Metin Basat, E. (2014). "Sözden Çizgiye: Karikatüristlerin Gözünden Sözlü Anlatılar", *Millî Folklor*, Yıl: 26, Sayı: 101.
- Mcluhan, M. (2007). *Gutenberg Galaksisi Tipografik İnsanın Oluşumu* (Çeviren: Gül Çağalı Güven). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı.
- Mcneill, L. S. (2009). "The End of The Internet: A Folk Response to the Provision of Infinite Choice", *Folklore and the Internet Vernacular Expression in a Digital World*, Utah State University Press, 80-97.
- Ogn, W. J. (2012). *Sözlü ve Yazılı Kültür Sözü'nün Teknolojileşmesi* (Çev.: Sema Postacıoğlu Banon). İstanbul: Metis Yayınları.
- Oğuz, M. Ö. (1997). "Türk Dünyası Folklorunda Yeni Yöntem Arayışları", *Millî Folklor*, Yıl: 9, Sayı: 33, Bahar, 3-8.
- Oğuz, M. Ö. (1999). "Türk Halkbilimi Çalışmalarında Eşmetin (Varyant) Ve Benzer Metin (Versiyon) Sorunu", *Millî Folklor*, Yıl: 11, Sayı: 42, Yaz, 2-5.
- Oğuz, M. Ö. (2001). "Kentlerin Oluşumu ve Gelişimi Süreçlerinde Türk Halkbilimi", *Millî Folklor*, Sayı: 52, 46-49.

- Oğuz, M. Ö. (2011). “Çok Mekânlı Ve/Veya Çok Mezarlı Anlatı Kahramanları: Yunus Emre”, *Millî Folklor*, Yıl: 23, Sayı: 91, 5-11.
- Oğuz, Ö. (2000). *Türk Dünyası Halk Biliminde Yöntem Sorunları*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Oğuz, Ö. (2007). “Folklor ve Kültürel Mekân”, *Millî Folklor*, Yıl: 19, Sayı: 76, 30-32.
- Oğuz, M. Ö. (2010). “I. Araştırmaların Tarihi”, *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Ankara: Grafiker Yayınları, 7. Baskı.
- Öğüt Eker, G. (2003). “Fıkralar”, *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Cilt III, 63-128.
- Ölçer Özünel, E. (2011). “Yazının İzinde Masal Haritalarını Okuma Denemesi: Masal Tarihine Yeninden Bakmak”, *Millî Folklor*, Sayı: 91, 60-71.
- Örnek, S. V. (2000). *Türk Halkbilimi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2. Baskı.
- Özdemir, N. (2006). “Sanal Dünyanın Köy Monografileri”, *Millî Folklor*, Yıl: 18, Sayı: 72, 23-36.
- Özdemir, N. (2008). *Medya Kültür ve Edebiyat*. Ankara: Geleneksel Yayınları.
- Peltekoğlu, Filiz Balta; “Sosyal Medya Sosyal Değişim”, *Sosyal Medya / Akademi*, Beta Yayınları, 2012, s. 3-8.
- Rohrich, L., Mieder, W. (2006). “Modern Dilde Kullanılan Atasözlerinin Biyolojisi”, *Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 1* (Yay. Haz.: M. Öcal Oğuz vd., Çev: Ali Osman Öztürk- Ali Baykan) Ankara: Geleneksel Yayıncılık, 3. Baskı, 100-108.
- Sakaoğlu, S. (2013). “Geleneksel Fıkra – Modern Fıkra”, *Millî Folklor*, Yıl: 25, Sayı: 97, 70-75.
- Sanders, B. (2013). *Öküzün A'sı*. (Çev: Şehnaz Tahir) İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 3. Baskı.
- Schmidt, E., Cohen, J. (2014). *Yeni Dijital Çağ* (Çev: Ümit Şensoy). İstanbul: Optimist Yayınları.
- Şimşek, E. (2003). “Bilmeceler”, *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Cilt III, 222-250.
- Tezel, N. (Haz.) (1969). *Türkiye Folklor ve Etnografya Kılavuzu*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- Titon, J. (2009). “Metin”, *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 3* (Çev. Öykü Terzioğlu), (Yay. Haz: M.Öcal Oğuz vd.). Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

- Uçar, A. (2006). "Ekşi Sözlük: "Format" Sözlükçüleri Gözetliyor"; *Millî Folklor*, Yıl: 18, Sayı:71, Bahar, 39-43.
- Ulusoy Aranyosi, E. (2010). "Atasözü" Neydi, Ne Oldu?", *Millî Folklor*, Yıl: 22, Sayı: 88, 5-15.
- Ulusoy, N. (2012). "Sözlüklerdeki Sinema Sevgisi: New York'ta Beş Minare ve Çoğunluğun İnternet Sözlüklerine Yansıması" *Sosyal Medya / Akademi*, Beta Yayınları, 195-211.
- Ülkütaşır, M. Ş. (1972). *Cumhuriyetle Birlikte Türkiye'de Folklor ve Etnografya Çalışmaları*. Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Varnalı, K. (2013). *Dijital Kabilelerin İzinde Sosyal Medyada Netnografik Araştırmalar*, İstanbul: MediaCat Yayınları.
- Yağlı, F. (2014). "Yeni İletişim Teknolojileri ve Yeni Bir Dünya Tasarımı: Ütopyan ve Distopyan Düşüncede Gündelik Hayatın Dönüşümü", *Dijital Panorama Bilgi İletişim Teknolojilerinde Son Gündem* (Editör: Z. Beril Akıncı Vural). Ütopya Yayınları, 27-81.
- Yıldırım, D. (1989). "Sözlü Gelenek Kültürü", *Millî Folklor*, Cilt: 1, Sayı: 1, 6-7.

EKLER

Ek-1. Katılımcı Sözlüklerde Yeniden Üretilen Atasözü Örnekleri¹

“-ne upload edersen onu download edersin (<https://eksisozluk.com/potansiyel-atasozleri--43102?p=4>) (Erişim Tarihi: 08.01.2014).

-düşmez kalkmaz bir admin (<https://eksisozluk.com/admin-atasozleri--262225>) (Erişim Tarihi: 08.01.2014).

-güncel backup karagün içindir. (<https://eksisozluk.com/admin-atasozleri--262225>) (Erişim Tarihi: 08.01.2014).

-besle kullanıcıyı, kısırsın siteni (<https://eksisozluk.com/admin-atasozleri--262225>) (Erişim Tarihi: 08.01.2014).

-ben server'aa server demem, admin'i ben olmayınca (<https://eksisozluk.com/admin-atasozleri--262225>) (Erişim Tarihi: 08.01.2014).

-admin yuvarlanmış serverini bulmuş (<https://eksisozluk.com/admin-atasozleri--262225>) (Erişim Tarihi: 08.01.2014).

-sakla backup'ı gelir zamanı (<https://eksisozluk.com/admin-atasozleri--262225>) (Erişim Tarihi: 08.01.2014).

-ayinesi entrydir kişinin, nesile bakılmaz (<https://eksisozluk.com/alternatif-atasozleri--624602>) (Erişim Tarihi: 10.01.2014).

-fırça girmeyen ağıza kerpeten girer (<https://eksisozluk.com/alternatif-atasozleri--624602?p=2>) (Erişim Tarihi: 10.01.2014).

-doğru söyleyeni siyasetten kovarlar (<https://eksisozluk.com/atasozlerinin-bir-kademe-yukseltgenmesi--1192549>) (Erişim Tarihi: 11.01.2014).

-bir bardak ayranın kırk yıl hatırı vardır (<https://eksisozluk.com/ayranli-atasozleri--3809837?p=2>) (Erişim Tarihi: 11.01.2014).

-ağ alma komşu al (<https://eksisozluk.com/bilgisayar-atasozleri--448583>) (Erişim Tarihi: 11.01.2014).

-orjinal program kullanmanı dokuz ağdan kovarlar (<https://eksisozluk.com/bilgisayar-atasozleri--448583>) (Erişim Tarihi: 11.01.2014).

-beleş anti-virüs programı virüsü türkü çağıra çağıra ararmış (<https://eksisozluk.com/bilgisayar-atasozleri--448583>) (Erişim Tarihi: 11.01.2014).

-zip'le yatan rar'la kalkar (<https://eksisozluk.com/bilgisayar-atasozleri--448583?p=2>) (Erişim Tarihi: 11.01.2014).

-dağ dağa kavuşmaz, bilgisayara bilgisayara kavuşur (<https://eksisozluk.com/bilgisayar-atasozleri--448583?p=4>) (Erişim Tarihi: 11.01.2014).

Ek-1. (devam) Katılımcı Sözlüklerde Yeniden Üretilen Atasözü Örnekleri¹

-bana ipni söyle senin nerde olduğunu söyleyeyim (<https://eksisozluk.com/bilgisayar-atasozleri--448583?p=5>) (Erişim Tarihi: 11.01.2014).

-gelen e-posta giden e-postayı aratır (<https://eksisozluk.com/bilgisayarci-atasozleri--878499?p=2>) (Erişim Tarihi: 11.01.2014).

-akılsız başın cezasını parmaklar çeker (<https://eksisozluk.com/coder-atasozleri--88459?p=11>) (Erişim Tarihi: 13.01.2014).

-alma bill gates'in ahını çıkar windows 2000! (<https://eksisozluk.com/coder-atasozleri--88459?p=18>) (Erişim Tarihi: 13.01.2014).

-bana klavyeni göster, sana ne yediğini söyleyeyim (<https://eksisozluk.com/coder-atasozleri--88459?p=23>) (Erişim Tarihi: 13.01.2014).

-edit girmeyen entry'e moderator girer (<https://eksisozluk.com/sozluk-atasozleri--326135?p=3>) (Erişim Tarihi: 16.01.2014).

-akil nesilde degil ba\$tedir (<https://eksisozluk.com/sozluk-atasozleri--326135?p=3>) (Erişim Tarihi: 16.01.2014).

-entrysine bak suserını al (<https://eksisozluk.com/sozluk-atasozleri--326135?p=4>) (Erişim Tarihi: 16.01.2014).

-suserin entrysi okurun cenesini yorar (<https://eksisozluk.com/sozluk-atasozleri--326135?p=5>) (Erişim Tarihi: 16.01.2014).

-ayağını pozisyona göre uzat (<https://eksisozluk.com/futbol-atasozleri--1072130>) (Erişim Tarihi: 16.01.2014).

-anlayana bir account saz anlamayana root sifresi az (<https://eksisozluk.com/linux-atasozleri--75121?p=3>) (Erişim Tarihi: 23.01.2014).

-stüdyoda başı pişenin, sahnede aşı pişer (<https://eksisozluk.com/muzisyen-atasozleri--982732?p=4>) (Erişim Tarihi: 23.01.2014).

-otobusu gormeden akbili hazırlama! (<https://eksisozluk.com/ogrenci-atasozleri--462430?p=2>) (Erişim Tarihi: 24.01.2014).

-ogrenci giren eve anne girmez (<https://eksisozluk.com/ogrenci-atasozleri--462430?p=3>) (Erişim Tarihi: 24.01.2014).

-gazı kisanın faturası az olur (<https://eksisozluk.com/turk-atasozlerinin-upgrade-versiyonlari--2915841>) (Erişim Tarihi: 25.01.2014).

-zombi umduğunu değil bulduğunu yer (<https://eksisozluk.com/zombi-atasozleri--2263188>) (Erişim Tarihi: 25.01.2014).

Ek-1. (devam) Katılımcı Sözlüklerde Yeniden Üretilen Atasözü Örnekleri¹

Ek-1. (devam) Katılımcı Sözlüklerde Yeniden Üretilen Atasözü Örnekleri¹

-modemin hub'ına giden yol splitter'dan geçermiş
(<http://www.itusozluk.com/goster.php/bilgisayar+atas%F6zleri>) (Erişim Tarihi 28.08.2014).

-aç programcı kod yazmaz
(<http://www.itusozluk.com/goster.php/bilgisayar+atas%F6zleri>) (Erişim Tarihi 28.08.2014).

-cd yuvarlanmış, rom'unu bulmuş
(<http://www.itusozluk.com/goster.php/bilgisayar+atas%F6zl>) (Erişim Tarihi 28.08.2014).

-1 tb lik harddiskin 40 yıl hatırı vardır
(<http://www.itusozluk.com/goster.php/bilgisayar+atas%F6zleri>) (Erişim Tarihi 28.08.2014).

-server sır verme. (<http://www.itusozluk.com/goster.php/bilgisayar+atas%F6zleri>) (Erişim Tarihi 28.08.2014).

-ırmak kenarına çeşme yapılmaz - hipermarketin yanına bakkal açılmaz
(<http://www.itusozluk.com/goster.php/g%FCn%FCm%FCze+uyarlanm%FD%FE+d eyim+ve+atas%F6zleri/>) (Erişim Tarihi: 08.02.2014).

-bana dokunmayan yılan bin yaşasın - bilgisayarına bulaşmayan virüs çoğalsın
(<http://www.itusozluk.com/goster.php/g%FCn%FCm%FCze+uyarlanm%FD%FE+d eyim+ve+atas%F6zleri/>) (Erişim Tarihi: 08.02.2014).

-damlaya damlaya su faturası kabarır (<http://www.uludagsozluk.com/k/damlaya-damlaya-su-faturas%C4%B1-kabar%C4%B1r/>) (Erişim Tarihi: 03.02.2014).

-el elin wirelessını limiti aşırarak kullanırmış (<http://www.uludagsozluk.com/k/100-y%C4%B1l-sonra-atas%C3%B6z%C3%BC-olabilecek-hikmetli-s%C3%B6zler/>) (Erişim Tarihi: 03.02.2014).

-entryin kadar konuş başlığın kadar sus! (<http://www.uludagsozluk.com/k/100-y%C4%B1l-sonra-atas%C3%B6z%C3%BC-olabilecek-hikmetli-s%C3%B6zler/2/>) (Erişim Tarihi: 03.02.2014).

-komşu komşunun wirelessına muhtaçtır (<http://www.uludagsozluk.com/k/100-y%C4%B1l-sonra-atas%C3%B6z%C3%BC-olabilecek-hikmetli-s%C3%B6zler/2/>) (Erişim Tarihi: 03.02.2014).

-entryni, kılavyene göre uzat (<http://www.uludagsozluk.com/k/uluda%C4%9F-atas%C3%B6z%C3%BC/>) (Erişim Tarihi: 05.02.2014).

-paylaşım yapmayanın durumu beğenilmez (actual casus?,21.11.2011 20:27) <http://inci.sozlukspot.com/>) (Erişim Tarihi: 02.02.2014).

-tek hesabın nesi var fake hesabın sesi var (actual casus?,21.11.2011 20:29) <http://inci.sozlukspot.com/>) (Erişim Tarihi: 02.02.2014).

Ek-1. (devam) Katılımcı Sözlüklerde Yeniden Üretilen Atasözü Örnekleri¹

-agac yas iken ve yercekimi varken egilir...

-platin astronot giysisi giydirselers esek yine esektir...

-nukleer bombaya, nukleer bomba ile karsilik vereceksin...

-fuzyon reaktoru patladigi yeri yakar...

-iŞik cubugu dibini aydinlatmaz... (<https://eksisozluk.com/2300lu-yillarin-atasozleri--1214031>) (Erişim Tarihi: 08.01.2014)

-akılsızın şaşkıını, alüminyum folyo giyer kış günü (<https://eksisozluk.com/2300lu-yillarin-atasozleri--1214031>) (Erişim Tarihi: 08.01.2014).

-robot, robotun çipine muhtaçtır. (<https://eksisozluk.com/2300lu-yillarin-atasozleri--1214031>) (Erişim Tarihi: 08.01.2014).

-android androide baka baka kararırmiş (<https://eksisozluk.com/2300lu-yillarin-atasozleri--1214031?p=2>) (Erişim Tarihi: 08.01.2014)

-gün olur, mars döner (<https://eksisozluk.com/2300lu-yillarin-atasozleri--1214031?p=2>) (Erişim Tarihi: 08.01.2014).

-sakla androidi gelir vakti (<https://eksisozluk.com/2300lu-yillarin-atasozleri--1214031?p=2>) (Erişim Tarihi: 08.01.2014).

-dünyalı marslıya baka baka kızarır (<https://eksisozluk.com/2300lu-yillarin-atasozleri--1214031?p=2>) (Erişim Tarihi: 08.01.2014).

-terminatörü an t1000i hazırla... <https://eksisozluk.com/2300lu-yillarin-atasozleri--1214031?p=3> (Erişim Tarihi: 08.01.2014).

-bana msn adresini soyle sana kim oldugunu soyliyeiyim (<https://eksisozluk.com/2300lu-yillarin-atasozleri--1214031?p=3>) (Erişim Tarihi: 08.01.2014).

-basamakta durmayin otomatik kapi çarpar (<https://eksisozluk.com/gelecegin-atasozleri--1544906>) (Erişim Tarihi: 08.01.2014).

-fakir yurtdışından iphone getirtmiş, pasaport kayıt ücretini ödeyememiş (<https://eksisozluk.com/gelecegin-atasozleri--1544906?p=2>) (Erişim Tarihi: 08.01.2014).

-bana facebook adresini söyle sana kim olduğunu söyleyeyim. <http://www.uludagsozluk.com/k/gelecek-nesiller-i%C3%A7in-atas%C3%B6z%C3%BC-%C3%BCretmek/> (Erişim Tarihi: 05.02.2014).

-dün dündür, bugün bugündür (<http://www.uludagsozluk.com/k/ileride-atas%C3%B6z%C3%BC-olarak-an%C4%B1lacak-c%C3%BCmler/2/>) (Erişim Tarihi: 05.02.2014).

Ek-1. (devam) Katılımcı Sözlüklerde Yeniden Üretilen Atasözü Örnekleri¹

-görünen köy navigasyon istemez (<http://www.uludagsozluk.com/k/ileride-atas%C3%B6z%C3%BC-olarak-an%C4%B1lacak-c%C3%BCmleler/2/>) (Erişim Tarihi: 05.02.2014).

-bana avatarını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim (<http://www.uludagsozluk.com/k/ileride-atas%C3%B6z%C3%BC-olarak-an%C4%B1lacak-c%C3%BCmleler/3/>) (Erişim Tarihi: 05.02.2014).”

Ek-2. Katılımcı Sözlüklerde Birbiriyle Çeliştiği Düşünülen Atasözü Örnekleri¹

“-iti an çomacı hazırla - iyi adam lafının üzerine gelir”
(<https://eksisozluk.com/birbirini-curuten-atasozleri--319813?p=1>) (Erişim Tarihi: 10.01.2014).

-damlaya damlaya göl olur - taşıma su degirmen dönmez
(<https://eksisozluk.com/birbirini-curuten-atasozleri--319813?p=1>) (Erişim Tarihi: 10.01.2014).

-sürüden ayrılanı kurt kapar - her koyun kendi bacağından asılır
(<https://eksisozluk.com/birbirini-curuten-atasozleri--319813?p=2>) (Erişim Tarihi: 10.01.2014).

-fazla mal göz çıkarmaz-azıcık aşım ağrısız başım (<https://eksisozluk.com/birbirini-curuten-atasozleri--319813?p=3>) (Erişim Tarihi: 10.01.2014).

-kervan yolda düzelir - balık baştan kokar (<https://eksisozluk.com/birbirini-curuten-atasozleri--319813?p=3>) (Erişim Tarihi: 10.01.2014).

-düşenin dostu olmaz - dost kara gün içindir (<https://eksisozluk.com/birbirini-curuten-atasozleri--319813?p=3>) (Erişim Tarihi: 10.01.2014).

-eğri otur doğru söyle - doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar
(<https://eksisozluk.com/birbirini-curuten-atasozleri--319813?p=3>) (Erişim Tarihi: 10.01.2014).

-erken kalkan yol alır - acele işe şeytan karışır (<https://eksisozluk.com/birbirini-curuten-atasozleri--319813?p=3>) (Erişim Tarihi: 10.01.2014).

-tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır - lafla peynir gemisi yürümez
(<https://eksisozluk.com/birbirini-curuten-atasozleri--319813?p=3>) (Erişim Tarihi: 10.01.2014).

-gün ola harman ola - perşembenin gelişi çarşambadan bellidir
(<https://eksisozluk.com/birbirini-curuten-atasozleri--319813?p=3>) (Erişim Tarihi: 10.01.2014).

-fazla mal göz çıkarmaz - azı karar çoğu zarar (<https://eksisozluk.com/birbirini-curuten-atasozleri--319813?p=3>) (Erişim Tarihi: 10.01.2014).

-eski dost düşman olmaz - güvenme dostuna saman doldurur postuna
(<https://eksisozluk.com/birbirini-curuten-atasozleri--319813?p=3>) (Erişim Tarihi: 10.01.2014).

-harama el uzatılmaz - üzümünü ye bağını sorma (<https://eksisozluk.com/birbirini-curuten-atasozleri--319813?p=3>) (Erişim Tarihi: 10.01.2014).

-iki çıplak bir hamama yakışır - iki gonul bir olunca samanlık seyran olur
(<https://eksisozluk.com/birbirini-curuten-atasozleri--319813?p=2>) (Erişim Tarihi: 10.01.2014).

Ek-2. (devam) Katılımcı Sözlüklerde Birbiriyle Çeliştiği Düşünülen Atasözü Örnekleri¹

-ayağını yorganına göre uzat - borç yiğidin kamçısıdır
(<https://eksisozluk.com/atasozlerindeki-ikiyuzluluk--2044008?nr=true> ve
rf=atas%C3%B6zlerindeki%20iki%20y%C3%BCzl%C3%BCl%C3%B6k) (Erişim
Tarihi: 11.01.2014)

-söz gümüşse, sükut altındır - sükut ikrardan gelir
(<https://eksisozluk.com/atasozlerindeki-ikiyuzluluk--2044008?nr=true> ve
rf=atas%C3%B6zlerindeki%20iki%20y%C3%BCzl%C3%BCl%C3%B6k) (Erişim
Tarihi: 11.01.2014).

-harama uçkur çözülmez - güzele bakmak sevaptır
(<https://eksisozluk.com/atasozlerindeki-ikiyuzluluk--2044008?nr=true> ve
rf=atas%C3%B6zlerindeki%20iki%20y%C3%BCzl%C3%BCl%C3%B6k)(ErişimTa
rihi: 11.01.2014).

-iyilik yap denize at / merhametten maraz doğar
(<https://eksisozluk.com/atasozlerindeki-ikiyuzluluk--2044008?nr=true> ve
rf=atas%C3%B6zlerindeki%20iki%20y%C3%BCzl%C3%BCl%C3%B6k) (Erişim
Tarihi: 11.01.2014).

-zorla güzellik olmaz / zora dağlar dayanmaz
(<https://eksisozluk.com/atasozlerindeki-ikiyuzluluk--2044008?nr=true> ve
rf=atas%C3%B6zlerindeki%20iki%20y%C3%BCzl%C3%BCl%C3%B6k) (Erişim
Tarihi: 11.01.2014).

-öfke baldan tatlıdır / öfke ile kalkan zararlar oturur
(<https://eksisozluk.com/atasozlerindeki-ikiyuzluluk--2044008?nr=true> ve
rf=atas%C3%B6zlerindeki%20iki%20y%C3%BCzl%C3%BCl%C3%B6k) (Erişim
Tarihi: 11.01.2014).

-anasına bak kızını al, kenarına bak bezini al / beş parmağın beşi birbirine
benzemez (<https://eksisozluk.com/atasozlerindeki-ikiyuzluluk--2044008?nr=true> ve
rf=atas%C3%B6zlerindeki%20iki%20y%C3%BCzl%C3%BCl%C3%B6k) (Erişim
Tarihi: 11.01.2014).

-rüzgar eken fırtına biçer / ne ekersen onu biçersin <https://eksisozluk.com/celiskili-atasozleri-ve-deyimler--180784?p=1> (Erişim Tarihi: 13.01.2014).

-iyilik yapan iyilik bulur - iyiliğe iyilik olsaydı koca öküze bıçak olmazdı
(<https://eksisozluk.com/celiskili-atasozleri-ve-deyimler--180784?p=2>) (Erişim
Ta-rihi: 13.01.2014).

-ağaç yaşken eğilir - katranı kaynatsan olur mu şeker
(<https://eksisozluk.com/celiskili-atasozleri-ve-deyimler--180784?p=3>) (Erişim
Tarihi: 13.01.2014).

Ek-2. (devam) Katılımcı Sözlüklerde Birbiriyle Çeliştiği Düşünülen Atasözü Örnekleri¹

-alimden zalim, zalimden alim doğar. / anasına bak, kızını al
(<http://www.itusozluk.com/goster.php/birbiriyle+%E7eli%FEen+atas%F6zleri>)
(Erişim Tarihi: 28.01.2014).

-komşu komşunun külüne muhtaçtır - elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde bulunmaz
(<http://www.itusozluk.com/goster.php/birbiriyle+%E7eli%FEen+atas%F6zleri>)
(Erişim Tarihi: 28.01.2014).”

Ek-3. Katılımcı Sözlüklerde Yeniden Üretilen Fıkra Örnekleri³

“-nasreddin hoca göle maya çalarken temel bunu görmüş hayırdır hocam nıpiyorsun demiş. nh: göle maya çalıyorum. temel: yaa hocam ne yapacaksın o kadar yoğurdu...
(<http://www.itusozluk.com/goster.php/yaran+f%FDkralar/?d=yaran+f%FDkra> ve ajaxload=) (Erişim Tarihi: 15.02.2014).

-bill gates ölür ve mahşerde allah'ın karşısına çıkar; allah: seni ne yapacağımı bilemiyorum. acaba cennetemi göndersem yoksa cehennememi? windows programın sayesinde insanlığa çok büyük bir yardımda bulundun ve hemen hemen bütün insanlık bu programından yararlandı ama öbür taraftan da sen bir kafirsin. en iyisi sen karar ver nereye gideceğini. bill gates'te olur der ve önce ceheneme bir bakıyım der. bikinili kızların güneşlendiği, top oynadığı uçsuz bucaksız bir sahil görür cehennemde ve çok beğenir. birde cennete bakıyım der ve cennete geçer. cennette de bulutların üstünde çok güzel bir yaşam görür etrafta uçan melekler vardır. bill gates allah'a gider ve derki: bill gates: ben cehenneme gitmek istiyorum. allah şaşırır ve verdiği sözü tutar. onu cehenneme gönderir. biraz zaman geçtikten sonra allah bill gates'in ziyaretine gider. bill gates'i zincirlerle bağlanmış her tarafı yanmış bir halde bulur ve sorar: allah: nasılsın bill mutlumusun? bill gates: ne mutlusu burda çok acı çekiyorum. allah: sana seçme hakkı verdim ben, sen cehennemi seçtin. bill gates: e ben cehenneme baktığımda burda bikini kızlar güneşleniyordu, çok güzel bir sahil vardı. allah: (gülümser) o ekran koruyucuydu.
(<http://www.itusozluk.com/goster.php/yaran+f%FDkralar/?d=yaran+f%FDkra> ve ajaxload) (Erişim Tarihi: 15.02.2014).

-nasreddin hoca bi ramazan günü gölün kenarında yoğurt yemekteymiş, oralardan geçen ahali hocayı görünce; ey hoca utanmaz mısın ramazan günü yoğurt yemeye sen oruç tutmuyor musun yoksa derler, hoca bu durur mu, ya tutarsam...
(<http://www.uludagsozluk.com/k/takvim-ka%C4%9F%C4%B1tlar%C4%B1nda-art%C4%B1k-f%C4%B1kra-olmamas%C4%B1/>) (Erişim Tarihi: 15.02.2014).”

Ek-4. Katılımcı Sözlüklerde Dönüştürülen veya Yeniden Üretilen Alkiş ve Kargış Örnekleri⁴

-hamdolsun verdiğin internete, server ve cliente
(<https://eksisozluk.com/microsoftun-sitesinde-dua-eden-musulman--3533640>)
(Erişim Tarihi: 21.02.2014).

-sen laptopımı trojanlardan virüslerden kuru yarabbi (<https://eksisozluk.com/dua-eden-laptop--1800362>) (Erişim Tarihi: 21.02.2014).

-entry dediğin bir sokaksa ve senin çıkmazın da bu sokaktan geçtiyse ne ala, sen çok yaşa e mi (<https://eksisozluk.com/entrylerini-kotuleyen-kisiye-dua-etmek--1443383?nr=true>) ve rf=entrylerini%20k%C3%B6t%C3%BCleyen%20ki%C5%9Fiye%20dua%20etmek) (Erişim Tarihi: 21.02.2014).

-bilgisayarın çöksün ve garantiye göndermeye mecbur kal.
(<https://eksisozluk.com/en-agir-beddua--4126430?p=2>) (Erişim Tarihi: 22.02.2014).

-binlerce takipçin olan instagramın çalınıs inşaallaaaaaaaaaaaaaaah!
(<https://eksisozluk.com/yaratıcı-beddua--2377643?p=5>) (Erişim Tarihi: 22.02.2014).

-interneteye giremeyesin
(<http://www.itusozluk.com/goster.php/14+%FEubat%FD+beddua+ile+ge%E7irmek/>) (Erişim Tarihi: 22.02.2014).

-pembe dizileri seyretmeye ömrün yetmeye
(<http://www.itusozluk.com/goster.php/14+%FEubat%FD+beddua+ile+ge%E7irmek/>) (Erişim Tarihi: 22.02.2014).

-sözlükte çaylak olası.
(<http://www.itusozluk.com/goster.php/14+%FEubat%FD+beddua+ile+ge%E7irmek/>) (Erişim Tarihi: 22.02.2014).

- itü sözlüklere düşesin.
(<http://www.itusozluk.com/goster.php/eski+sevgiliye+edilebilecek+en+k%F6t%FC+beddua/sayfa/3>) (Erişim Tarihi: 22.02.2014).

-benden sonra sözlük köşelerinde bana beddua içerikli giriler arayasın
(<http://www.itusozluk.com/goster.php/eski+sevgiliye+edilebilecek+en+k%F6t%FC+beddua/sayfa/4>) (Erişim Tarihi: 22.02.2014).

-inci sözlük seni kevin durant diye kaçırırsın.
(<http://www.itusozluk.com/goster.php/eski+sevgiliye+edilebilecek+en+k%F6t%FC+beddua/sayfa/4>) (Erişim Tarihi: 22.02.2014).

-kapsama alanı dışında kalasın inşaallah!
(<http://www.uludagsozluk.com/k/g%C3%BCn%C3%BCm%C3%BCz%C3%BCn-beddualar%C4%B1/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

Ek-4. (devam) Katılımcı Sözlüklerde Dönüştürülen veya Yeniden Üretilen Alkış ve Kargış Örnekleri⁴

-virüslerin en büyükleri ile yat kalk e mi?
(<http://www.uludagsozluk.com/k/g%C3%BCn%C3%BCm%C3%BCz%C3%BCn-beddualar%C4%B1/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-msn şifresini unutasıca, bilgisayarına su kaçasıca.
(<http://www.uludagsozluk.com/k/g%C3%BCn%C3%BCm%C3%BCz%C3%BCn-beddualar%C4%B1/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-msn'de engellenesin emi!
(<http://www.uludagsozluk.com/k/g%C3%BCn%C3%BCm%C3%BCz%C3%BCn-beddualar%C4%B1/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-bilgisayarı çökesice,

bilgisayarına truva giresice,

kafana laptop kadar taş düşer inşallah,

msn hesabın hacklenir inşallah...
(<http://www.uludagsozluk.com/k/g%C3%BCn%C3%BCm%C3%BCz%C3%BCn-beddualar%C4%B1/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-çaylak olasin inşallah!
(<http://www.uludagsozluk.com/k/g%C3%BCn%C3%BCm%C3%BCz%C3%BCn-beddualar%C4%B1/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-5 megapiksel kamerası için milyar verdigin telefonun kamerası bozula.
(<http://www.uludagsozluk.com/k/g%C3%BCn%C3%BCm%C3%BCz%C3%BCn-beddualar%C4%B1/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-telefonun çekmez, mesaj ayarların bozultur inşallah
(<http://www.uludagsozluk.com/k/g%C3%BCn%C3%BCm%C3%BCz%C3%BCn-beddualar%C4%B1/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-alt alta okudugun başlıkların altında kalırsın insallah.
(<http://www.uludagsozluk.com/k/g%C3%BCn%C3%BCm%C3%BCz%C3%BCn-beddualar%C4%B1/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-durup durup eksilenesin!, ellerin tutula da eksileyemeyesin!, moderatörün hışmına uğrayasın!, entrylerin rötuş isteğiyle askıya alına!, karman yerlerde sürüne!, en kötü yazarlar listesinde başa gürşesin!, tez zamanda çaylak yapılasın!, dokuz sözlükten kovulasın, onuncusunda değil muhtar, heyet azası bile olamayasın!
(<http://www.uludagsozluk.com/k/s%C3%B6zl%C3%BCk-yazarlar%C4%B1n%C4%B1n-beddualar%C4%B1/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-kotu oylayan ellerin kirilsin insallah
(<http://www.uludagsozluk.com/k/uluda%C4%9F-s%C3%B6zl%C3%BCk-beddualar%C4%B1/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

Ek-4. (devam) Katılımcı Sözlüklerde Dönüştürülen veya Yeniden Üretilen Alkış ve Kargış Örnekleri⁴

-tam da entry girerken elektrigin kesilsin
(<http://www.uludagsozluk.com/k/uluda%C4%9F-s%C3%B6zl%C3%BCk-beddualar%C4%B1/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-sözlüğe bir daha giremayesin (<http://www.uludagsozluk.com/k/uluda%C4%9F-s%C3%B6zl%C3%BCk-beddualar%C4%B1/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-açtığın başlık tutulmaya emi (<http://www.uludagsozluk.com/k/uluda%C4%9F-s%C3%B6zl%C3%BCk-beddualar%C4%B1/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-bilgisayarın gri ekran versin, kudum kudum kudurasın. Uzun yazdığın entry yi girerken bağlantın kopsun (<http://www.uludagsozluk.com/k/uluda%C4%9F-s%C3%B6zl%C3%BCk-beddualar%C4%B1/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-çaylak olursun da bir daha yazar olamazsın inşallah..
(<http://www.uludagsozluk.com/k/uluda%C4%9F-s%C3%B6zl%C3%BCk-beddualar%C4%B1/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-entry'leri silinesice, başlıkları sol frame'e gelemeyesice.
(<http://www.uludagsozluk.com/k/uluda%C4%9F-s%C3%B6zl%C3%BCk-beddualar%C4%B1/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-online yazar sayisi kadar basına tas düssün inşallah
(<http://www.uludagsozluk.com/k/uluda%C4%9F-s%C3%B6zl%C3%BCk-beddualar%C4%B1/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-yazarken çaylaklığa düş emi (<http://www.uludagsozluk.com/k/uluda%C4%9F-s%C3%B6zl%C3%BCk-beddualar%C4%B1/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-ukte başlıklarında sürünesin, sözlükten uçurulup, yüzüncü nesil çaylak olasın inşallah
(<http://www.uludagsozluk.com/k/uluda%C4%9F-s%C3%B6zl%C3%BCk-beddualar%C4%B1/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-15 gün çaylak olasın da, sonrasında modlar seni unutup 1 ay çaylak kalasın!
(<http://www.uludagsozluk.com/k/uluda%C4%9F-s%C3%B6zl%C3%BCk-beddualar%C4%B1/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-mail adresin, internet siten hackerlensin emi
(<http://www.uludagsozluk.com/k/teknolojik-beddualar/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-hayatının sonuna kadar virüslü mailler gelir inşallah sana
(<http://www.uludagsozluk.com/k/teknolojik-beddualar/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-adsl'n kopsun birdaha bağlanamayasın
(<http://www.uludagsozluk.com/k/teknolojik-beddualar/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-işlemcin patlasın (<http://www.uludagsozluk.com/k/teknolojik-beddualar/>) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

Ek-4. (devam) Katılımcı Sözlüklerde Dönüştürülen veya Yeniden Üretilen Alkış ve Kargış Örnekleri⁴

-cep telefonun suya düşün (http://www.uludagsozluk.com/k/teknolojik-beddualar/) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-posta kutuna iki ay mail gelmesin (http://www.uludagsozluk.com/k/teknolojik-beddualar/) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-üç vakte kadar bağlantın kopsun inşallah (http://www.uludagsozluk.com/k/teknolojik-beddualar/) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-msn adresin hack edilsin arkadaş listesindeki herkese "bedava kontör istiyorsan bu linke bas" şeklinde mesajlar göndersin (http://www.uludagsozluk.com/k/teknolojik-beddualar/) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-harici belleğin elinde kalsın (http://www.uludagsozluk.com/k/teknolojik-beddualar/) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-batarya bitti dediğinde şarj aletini arayıp bulduğun an da tam fişe takacakken bilgisayarın kapanır inşallah (http://www.uludagsozluk.com/k/teknolojik-beddualar/) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-twitter şifresini çalsınlar emi (http://www.uludagsozluk.com/k/modern-zaman-beddualar%C4%B1/) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

facebook kadar başına taş düşün (http://www.uludagsozluk.com/k/modern-zaman-beddualar%C4%B1/) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-bedavadan faceye giremeyesin inşaalah (http://www.uludagsozluk.com/k/modern-zaman-beddualar%C4%B1/) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-beklediğin telefon geldiğinde şarjın bitsin de şarj aleti bulama. (http://www.uludagsozluk.com/k/modern-zaman-beddualar%C4%B1/) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-internetin kesilsin emi (http://www.uludagsozluk.com/k/modern-zaman-beddualar%C4%B1/) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-otoyol gişelerinden geçerken ogs cihazın okumasın inşallah (http://www.uludagsozluk.com/k/modern-zaman-beddualar%C4%B1/) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-modem ışıkların yanmasın (http://www.uludagsozluk.com/k/edilebilecek-en-a%C4%9F%C4%B1r-beddua/) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-bütün entrylerin kötü oylansın, rezil, silik olasın. (http://www.uludagsozluk.com/k/edilebilecek-en-a%C4%9F%C4%B1r-beddua/2/) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

Ek-4. (devam) Katılımcı Sözlüklerde Dönüştürülen veya Yeniden Üretilen Alkış ve Kargış Örnekleri⁴

-oğul oğul facebook da kimse yüzüne bakmaya, msn in hacklene youtube a giremeyisin (http://www.uludagsozluk.com/k/edilebilecek-en-a%C4%9F%C4%B1r-beddua/3/) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-evlenme programına çıkasın (http://www.uludagsozluk.com/k/marjinal-beddua-%C3%B6rneklere/) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-mesleklere göre beddua çeşitleri

kamyoncu; tekerleri havaya gelesice, bilgi işlemci : cmd.exe çalışmasın inşallah, bilgi işlemci : sanal makinelerin çöksün altında kalasın, bilgi işlemci : ssl seyifikalarının süresi bittikten sonra farkedesin inşallah, öğretmen: yaz tatilinde yorgan döşek hasta ol emi, bilgisayar mühendisi: bug ını bulurlar inşallah, sonsuz döngüye giresice, kasiyer: kasadan ödemeyi aldığımda fiş çıkamasın da yarım saat fişle makineyle cebelleş (http://www.uludagsozluk.com/k/mesleklere-g%C3%B6re-beddua-%C3%A7e%C5%9Fitleri/) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-bilgisayarına virüs bulaşa da databankların silinesice (http://www.uludagsozluk.com/k/yarat%C4%B1c%C4%B1-beddua/) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-inci sözlükte mod olasın nickaltın boş kala inş. (http://inci.sozlukspot.com/w/beddua-edeyoruz-birbirimize-burda/#et12) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).

-allah bilgisayarlarınıza format attirsin (http://inci.sozlukspot.com/w/bu-baslikta-beddua-ediyoruz-beyler-gelin/) (Erişim Tarihi: 23.02.2014).”

Ek-5. Katılımcı Sözlüklerde Dönüştürülen veya Yeniden Üretilen Mâni Örnekleri⁵

“-o chat'lar havaya

e-mailler tavaya

bir insert sansi ver

tosun baba'ya (<https://eksisozluk.com/mani--34292?p=2>) (Erişim Tarihi: 15.02.2014).

-tosun'um soze karismam

kuser bir daha barismam

nickname'lere siginma emine

virus girerse karismam (<https://eksisozluk.com/mani--34292?p=3>) (Erişim Tarihi: 15.02.2014).

-af cikti, msn'i kapatip ders calismam lazim

bir tek \$iir denince mi akla gelir nazim

herkes bi tripte, kalabalikta yalnizim

kre\$ten beri okunamaz, doktor gibidir el yazim... (<https://eksisozluk.com/mani--34292?p=4>) (Erişim Tarihi: 15.02.2014).

-matematigin hastasiyim lakin bir turlu isinamadim fizige,

kafayi cok fena taktim dvd uzerindeki onemsiz bir cizige,

chord oglan "mani"siz entryleri itinayla kotuleyecek haberin ola,

mandolinle degil de telleri olmayan bir gitarla basladim muzige... (<https://eksisozluk.com/mani--34292?p=10>) (Erişim Tarihi: 15.02.2014).

-hatira hatira dedin

basimin etini yedin

al sana bi hatira

senin gibi katira (<https://eksisozluk.com/hatira-defterlerine-yazilmis-mani-ornekleri-429681>) (Erişim Tarihi: 16.02.2014).

-yörüngende taş olayım

çevrende dolanayım

atmosferine girersem

yanıp da kavrulayım(<https://eksisozluk.com/uzay-icin-mani-yazmak--2594180>) (Erişim Tarihi: 16.02.2014).

Ek-5. (devam) Katılımcı Sözlüklerde Dönüştürülen veya Yeniden Üretilen Mânî Örnekleri⁵

-yazdim geldim bi dolu entry

aradim da bulamadim halbuki

bu ukteler deli eder deli

ne guzel zirvemdin ankara 3 (<https://eksisozluk.com/eksi-sozluke-mani--404287>) (Erişim Tarihi: 16.02.2014).

-"bazı kalp çarpar hani

titreme gelir ani

sözlüğün en güzel kızı

sana yazdım bir mani" (<http://www.itusozluk.com/goster.php/mani/>) (Erişim Tarihi: 17.02.2014).

-"sözlüğün tüm kızları

çekilmez hiç nazları

ama bir tane olsa

çalsa gönül sazları" (<http://www.itusozluk.com/goster.php/mani/>) (Erişim Tarihi: 17.02.2014).

-gün geldi işe geldim ben,

sabah erken varmı benim gibi giden,

saat 5 olsa da gitsek deyince,

patron kızdı, ifrit oldum ben (<http://www.itusozluk.com/goster.php/mani/sayfa/2>) (Erişim Tarihi: 17.02.2014).

-gitmem hiç bir yere, sen dururken

etmem hiç bir hakaret, kalbin temizken

sevmem hiç bir kadını, senin sevgin varken

oy sözlük oy ne güzel isimdir ulu (<http://www.uludagsozluk.com/k/ulu-mani/>) (Erişim Tarihi: 18.02.2014).

-mani yazılır 4 dize

sen mahkumsun yine ele

uyak düzeni aaxa dır

herkes haddini bile (<http://inci.sozlukspot.com/w/bu-ba%C5%9Fl%C4%B1kta-mani-yaz%C4%B1p/>) (Erişim Tarihi: 18.02.2014)."

Ek-6. Katılımcı Sözlüklerde Yeniden Üretilen Masal Örneği⁶

“-bir varmış, bir yokmuş.. eşşekler möölerken, tüm insanlar dehşet gezegenine giderken, bi tane robot varmış. bu robot ağaçsız; kuşların, çiçeklerin, böceklerin olmadığı bir yere sürülen birkaç robottan biriymiş. bu çöle ilk getirildiğinde teneke beyninin işlemcisi her zaman daha iyisi için çalışmış, robot dünyasını güzelleştirmek, tüm robotları barışa kavuşturmak için. ama düşüncelerinden rahatsız olanlar onu sürmüşler. seneler sonra tek hatırladığı bi yerlerin kralı olduğuymuş, ama tek bir ayrıntıyı bu korkunç sarılıkta aklına geçmişti getiremiyormuş, kullanım ömrü dolalı on iki sene geçtiğini hatırlamış, bu vakitten sonra o eski beceriksiz metal aletler gibi makine yağına bağlı yaşamak ona en fazla koyan olmuş. makine yağı da orada çok zor bulunurmuş, sadece aksi bir ihtiyar birkaç varil makine yağına sahipmiş, tüm robotlar ondan almış yağlarını, çünkü başka çareleri yokmuş. ihtiyar tek bir damlası için bile bir altın istermiş, çok zenginmiş ve herkesin parasızlıktan kırıldığını da çok iyi bilirmiş. lakin onlara yardım etmeyi bir kez olsun aklından geçirmezmiş. her zaman yanında bir teneke yağ ile gezer, tüm robotların ona imrenerek bakmasından zevk almış, herkesin paslanan eklemleri yerine onda yağlı eklemler olduğundan robotlar ona saldıramazmış. çöl sınırında demiryollarının yanında bir kulübesi varmış, yağ isteyenlerin oraya kadar 2 günlük mesafeyi alması, cimri ihtiyarla pazarlık etmesi ve 2 günde geri dönmesi gerekirmiş. bu yolda paslanıp hareketsizliğe yenik düşen, devreleri çürüten çok robot olmuş, ama onda acıma yokmuş. robotlar çürüse yenileri sürülürmüş ve her zaman para getirirlermiş, onun için önemli olan da buymuş.

bir zamanlar bir kral olan robot da haftalardır makine yağının açlığını çekiyormuş, oraya geldiği ilk gün karşılaştığı - birbirine sarılarak paslanmış - iki robotun parçalarından yaptığı bançoyu çalıp para kazanmaya çalışmış. onun müziğini beğenen çok olurmuş ama sadece yeni gelenlerde buna harcayacak para bulunurmuş ve son kabile gelmesi gerekenden 2 ay geçmesine rağmen hala gelmemiş. cebinde 3 altın varmış ama gelişmiş bir robot olduğundan eklem yerleri bununla yetinemezmiş. belki ihtiyara çalacağım parçalar onu neşelendirir, belki bana birkaç damla daha verir, diye düşünmüş. zaten birkaç gün daha burada kalırsa yolculuğu kaldıramayacak kadar yorgun olmaktan korkuyormuş. böylece bançosuyla ve bir robotun gövde ön parçasını bükerek yaptığı garip şapkasıyla raylar üzerinde boş duran bir * e atlayıp ihtiyarın yolunu tutmuş. yolda dönen birkaç kişiye rastlamış, onlara banço çalıp belki biraz daha altın kazanırım diye düşünmüş. ama dönenler bu sefer eklemlerini kırıdatamamanın zorluğuyla değil, parasızlığın çaresizliğiyle bakmışlar ona. ne yapsın, cebindeki üç altınıyla iki gün sonra ihtiyarın karşısına çıkmış robot.

Ek-6. (devam) Katılımcı Sözlüklerde Yeniden Üretilen Masal Örneği⁶

bulutlara bakmaktaymış yaşlı robot, yağmur yağacak, diye düşünmüş, paslanan çok olur, altınlara yer açmalı. kulübesinin önündeki sallanan sandalyesini gıcırdatarak sallanırken kendisine yaklaşan robotun ayak seslerini duymuş. onu hatırlamış, seneler önce ülkesinin kralı olduğunu düşünmüş, ama daha sonra aklına gelmiş, buranın tek kralı kendisiymiş. yanındaki masanın üstünde saymaya çalıştığı altınları aceleyle çekmeceye tıkmış, sandalyesinde doğrulup robotu süzmüş. yanına başını önüne eğip gelip robot ona fazla altını olmadığını, yağa çok ihtiyacı olduğunu söylemiş, elindeki üç altını ona vererek tüm eklemleri için yağ istemiş. ihtiyar birden gülmeye başlamış, altınları alıp kolunu yağlamış, sonra gülerek yerine dönmüş. robot hak ettiğinden az yağ aldığını görünce birden aklını kaçırmış, ihtiyarın üstüne atlamış. yağ tenekesi için kavga etmeye başlamışlar, yaşlı robot daha çevikmiş, onu devirmekte hiç zorlanmamış. birden yağmur bastırmış, o an robotun aklına bi fikir gelmiş. kendisi daha dayanıklı bir robotmuş, yani belki ihtiyarı yağmura yönlendirirse, kulübenin önüne çıkmış robot, bir ders vermek isteyen ihtiyarda hemen atlamış. robot kaçarken ihtiyar kovalamış, ama çok geçmeden her yeri gıcırdamaya başlamış, boyası dökülmüş, üstü ağırlaşmış, kendini taşıyamaz olmuş. ve orda öylece kalakalmış. bizim robot hemen kulübenin verandasının altına koşmuş, yağmuru yağlanarak ve uyuyarak geçirmiş. uyandığında ihtiyarın dışarıda çökmüş vaziyette yattığını görmüş, ve o an farkına varmış, içeride variller dolusu yağ, masada yüzlerce altın ihtiyarınmış ve ihtiyar artık yokmuş.

bir hafta sonra gelenler ihtiyar yerine bizim robotu görünce şaşırılmışlar. robot ihtiyarın bi tatile çıktığını, kendisinin onun yerine orada oturduğunu söylemiş. her bir damla için bir altın almış, parası olmayanları kovmuş, dilenenlere sataşmış. seneler sonra aksi bir ihtiyar olarak hurdalığa bırakılmış (<http://www.uludagsozluk.com/k/masal/2/>) (Erişim Tarihi: 20.02.2014).”

Ek-7. Katılımcı Sözlüklerde Dönüştürülen veya Yeniden Üretilen Tekerleme Örnekleri⁷

“-tombul kuş arabaya koş

arabanın tekeri istanbulun şekeri

hop hamit altıntop (<https://eksisozluk.com/tekerleme--44259?p=8>) (Erişim Tarihi: 13.02.2014).

-şafak altı haftaya evde kahvaltı

ne kola ne fanta sadece yedigün

şafak dokuz haftaya yokuz

ne atlet ne don sadece on (<https://eksisozluk.com/asker-atasozu--2941005>) (Erişim Tarihi: 10.01.2014).

-hande mi yener,

funda mı arar,

hayır seray sever.

bu üçüne önce nejat işler

sonra da ahmet çakar,

bu geyik adamı celal bayar,

bu geyiğe dayanamayan ferhat göçer.

yıllar sonra bunlar tarih olur;

o tarihi de gönül yazar, mehmet okur.

bütün bu söylediklerime de ancak kadir inanır (<https://eksisozluk.com/tekerleme--44259?p=6>) (Erişim Tarihi: 13.02.2014).

-bize camdan cama, damdan dama, camdan dama, damdan cama bir cam damacana söyle de gelsin (<https://eksisozluk.com/tekerleme--44259?p=10>) (Erişim Tarihi: 13.02.2014).

-asmada goruk, belgin doruk

denizde yosun, nejdet tosun

damda firik, fatma girik (<https://eksisozluk.com/dizi-karakterlerinin-isimlerinden-tekerleme-yapmak--2792715>) (Erişim Tarihi: 13.02.2014).

-masal masal matitas

kaynanamın götü tas

Ek-7. (devam) Katılımcı Sözlüklerde Dönüştürülen veya Yeniden Üretilen Tekerleme Örnekleri⁷

çukura düşmüş çıkamaz

pır pır eder uçamaz

findık kadar sıçamaz (<http://www.uludagsozluk.com/k/masal/>) (Erişim Tarihi: 20.02.2014).

-makas makas matitas

kaynanamın götü tas

çukura düşmüş çıkamaz

pır pır eder uçamaz

findık kadar sıçamaz (<https://eksisozluk.com/masal-masal-matitas-kaynanamin-gotu-tas--126928>) (Erişim Tarihi: 13.02.2014).

sevgiliyapıncafacebookunukapatanlardanmısınızsevgilidenayrılmadanöncehesabınızidonduranlardanmısınız?

(<http://www.itusozluk.com/goster.php/tikky+tekerlemeleri>) (Erişim Tarihi: 13.02.2014).

-şener şen al sen şu shell smart kartı sinan şamil sam a götür. (<http://inci.sozlukspot.com/w/bu-ba%C5%9F%C4%B1kda-tekerleme-%C3%BCretiyoruz/>) (Erişim Tarihi: 13.02.2014).

-uplasakta mı uplasak uplamasakta mı uplasak (<http://inci.sozlukspot.com/w/herkes-bir-tekerleme-yaz%C4%B1yor-beyler/>) (Erişim Tarihi: 13.02.2014).

-al bu vuvuzelaları vuvuzelacıya vuvuzelalatmaya götür vuvuzelacı vuvuzelaları alıp gözüne soksun bu pis gürültü artık sussun (<http://inci.sozlukspot.com/w/size-tekerleme-yapt%C4%B1m/>) (Erişim Tarihi: 13.02.2014).

Ek-8. Geleceğin Atasözleri⁸

“-ata burada yazar olsa, söylediği de entry olsa;

atanın karmasını yere indirecek;

entrysini de zamanın ötesine yollayacak; sözdür (<https://eksisozluk.com/atasozu--37917?p=2>) (Erişim Tarihi: 07.01.2014).

-sözlü kültürün best-seller'ları (<https://eksisozluk.com/atasozu--37917?p=7>) (Erişim Tarihi: 07.01.2014).

-twitter'ın icad olunmadığı zamanlarda en çok rt almış sözler (<https://eksisozluk.com/atasozu--37917?p=7>) (Erişim Tarihi: 07.01.2014).

-tıpkı yaşadığımız devirde görmüş geçirmiş insanların oluşturduğu cümlelerin bir kısmının ileride atasözü (belki de ata- tweet'i) olarak kabul edilmesi gibi bir şey. (<https://eksisozluk.com/atasozu--37917?p=7>) (Erişim Tarihi: 07.01.2014).

-gelecek nesilleri bekleyen büyük tehlike. muhtemelen onların atasözleri twitlerden, facebook mesajlarından falan çıkacak. (<http://www.itusozluk.com/goster.php/atas%F6z%FC>) (Erişim Tarihi: 07.01.2014).”

Ek-9. Günümüzde Fıkra Anlatmak⁹

“-yıl olmuş 2013 hala neden fıkra?

fıkra mı kaldı, fıkraya gülen mi? (<https://eksisozluk.com/fikra-anlatildikten-sonra-sadece-anlatanin-gulmesi--4119171>) (Erişim Tarihi: 15.02.2014).

-günümüzde, yerini karikatür anlatmaya bırakan eylemdir (<https://eksisozluk.com/fikra-anlatmak--79757?p=2>) (Erişim Tarihi: 15.02.2014)

-cem yilmaz ciktikten sonra geçti galiba bunun modası... şimdi artık millet birbirine karikatür ya da cem yilmaz esprileri anlatıyor... (<https://eksisozluk.com/fikra-anlatmanin-modasinin-gecmesi--376176>) (Erişim Tarihi: 15.02.2014)

-espri anlayışının değişmesinden kaynaklıdır. o fıkralarda anlatılanlar artık insanlara aynı espriyi 250.ye dinliyormuş hissi yaratmaktadır. artık espriler çok daha hızlıca üretilir, twitterdki sözlüktü okunur gülünür geçilir (<https://eksisozluk.com/fikra-anlatmanin-modasinin-gecmesi--3761765>) (Erişim Tarihi: 15.02.2014)

-dinlemesi de anlatması da zor olan demode mizah türü. hala facebook'ta fotoğraf olarak paylaşılanlar var ama... (<http://www.itusozluk.com/goster.php/f%FDkra/sayfa/3> 15.02.2014) (Erişim Tarihi: 15.02.2014)

-üzücü olan durumdur, zira internet olmadığı zamanlarda tek eğlencemiz takvim kağıtlarının arkasındaki fıkraları okuyarak eğlenirdik, bir sonraki gün gelse de fıkrayı okusak diye günleri ipe çekerdik (<http://www.uludagsozluk.com/k/takvim-ka%C4%9F%C4%B1tlar%C4%B1nda-art%C4%B1k-f%C4%B1kra-olmamas%C4%B1/>) (Erişim Tarihi: 15.02.2014).”

Ek-10. Mâni Söyleme Geleneğinin Geleceği¹⁰

“-daha internetin ve buna bağlı olarak irc nin, icq unun,

e-mailin icat olmadii karanlık yıllarda. insanların hoşlandii kişilere sevgilerini belli etmek için yazdığı, soledii anlamsız, anlamlı kısa kelimeler dizisi..

internet icat olduktan sonra olay daha da kısaldı (<https://eksisozluk.com/mani--34292>) (Erişim Tarihi: 15.02.2014).

-artık kandil mesajlarında mani yazanlar yüzünden maniyeye karşı antipati oluştu (<http://www.uludagsozluk.com/k/kandil-mesajlar%C4%B1nda-mani-olmas%C4%B1n/>) (Erişim Tarihi: 18.02.2014).

-son yıllarda yerini maç tezahuratına bırakmış edebi eser (<http://www.uludagsozluk.com/k/mani/>) (Erişim Tarihi: 18.02.2014).

-gel dedin de gelmedik mi?

öl dedin de ölmedik mi?

uğruna can vermedik mi?

cimbombom.. (<http://www.uludagsozluk.com/k/mani/2/>) (Erişim Tarihi: 18.02.2014).”

Ek-11. Günümüz ve Gelecekte Masal Algısı¹¹

-çocuklara yedirmek* üzere yaratılmış enteresan oluşum.

çocuk olmayan insanların okuması kesinlikle fayda getirmez, (<https://eksisozluk.com/masal--58052>) (Erişim Tarihi: 18.02.2014).

-artık dinlemek istemediğinde, okurken ilgini çekmediğini, sıkıldığını fark ettiğinde, herkesin gördüğü ve duyduğundan başkasını gerçek olarak kabul etmediğinde, insana büyüdüğünü gösteren mihenk taşıdır... (<https://eksisozluk.com/masal--58052?p=13>) (Erişim Tarihi: 18.02.2014).

-tamamen hayal mahsulü, çocuklara anlatılan gerçek dışı hikaye (<https://eksisozluk.com/masal--58052?p=15>) (Erişim Tarihi: 18.02.2014).

-en çok büyüklere anlatılan, daha da önemlisi en çok büyükler tarafından inanılan şey. öyle ki bazen anlatan bile inanır bu masala (<https://eksisozluk.com/masal--58052?p=17>) (Erişim Tarihi: 18.02.2014).

-küçük birer çocukken içimizi geçiren, uykumuzu getiren kelimeler bütünüdür masallar. çoğu zaman sonunu dinleyemeyip, uyku aleminin belirsiz boşluklarına dalıveririz. anlatıcının hedeflediği neticenin mutlu son olduğunu bilmekteyizdir içten içe. yine de merak ederiz bir yandan; fakat merak kediye öldürüyorken, çocuğu da uyutuverir işte...

bedenin ve her bir şeyin büyüüp de anlatıcı konumuna geldiğindeyse, bir şekilde uzaklaşmış olursun masallardan. muhatap alınacak bir çocuk yoksa ortada, masal da yoktur. gerçek yaşamın ötelenemeyen getirileri hayallerden yoksun bıraktığı gibi, masallardan da uzaklaştırır. günlük yaşamın ucuz kahramanlarına kulak verme zorunluluğu, masal kahramanlarına mesafeli olma zaruretine itiverir... hayallerinin uzak limanlarına bir türlü yanaşamayanlar için can simidi olmalıdır oysa masallar. içinden geldiğince, kafandan geçtiğince ve dilin döndüğünce anlatabileceğin yegane sığıntı onlardır... (<https://eksisozluk.com/masal--58052?p=18>) (Erişim Tarihi: 18.02.2014).

-uyutandır, daha bebekken/çocukken hayallere dalmamızın sebebi.

bebekken/çocukken kulağımıza fısıldanan süslü sözler değil, o sözlerin bize hayal ettirdikleri, hayatı çok güzel zannettiren şeydir ve bu nedenledir ki bugün yaşadığımız hayattan ötürü uğradığımız hayal kırıklığının ilk nedeni budur. hani masallar büyütürdü çocukları? daha çok çocuklaştırmamış mı hepimizi? "bir varmış, bir yokmuş..." diye başlayan cümlelerden sonra nerelere gitmedik ki hepimiz, prensesler, krallar * neler olmadık ki?

şimdi bu kadar kolay aldanabilen birileri varsa aranızda, beri gelsin.. (<https://eksisozluk.com/masal--58052?p=19>) (Erişim Tarihi: 18.02.2014).

-insanın kendini kandırmak için anlattığı, çoğu kez uyutmayan .. (<https://eksisozluk.com/masal--58052?p=20>) (Erişim Tarihi: 18.02.2014).

Ek-11. (devam) Günümüz ve Gelecekte Masal Algısı¹¹

-...bir varmış, bir yokmuş...çok uzaklarda güzel bir kız yaşarmış...başka bir yerde bir çocuk onu çok severmiş diye başlayan bir masalın mutlu bitme ihtimali ne yazık ki sıfırmış (<https://eksisozluk.com/masal--58052?p=20>) (Erişim Tarihi: 18.02.2014).

-bizlerin de yazıp saklaması gerektiğini düşündüğüm farklı dünyalar (<https://eksisozluk.com/masal--58052?p=21>) (Erişim Tarihi: 18.02.2014).

-her masal mutlu sonla bitmez, bazı masallar hüzünlüdür. (<https://eksisozluk.com/masal--58052?p=24>) (Erişim Tarihi: 18.02.2014).

-küçükken çok okuyan/dinleyen, büyüünce gerçeklere adapte olamadığını düşündüğüm bişi (<https://eksisozluk.com/masal--58052?p=24>) (Erişim Tarihi: 18.02.2014).

-tek seferde anlatılır, tek seferde sonuna kadar dinlenir. masaldan sıkılmaz, masal, her gün ilk defa dinliyormuşçasına dinlenir. bu yüzden ki yetişkinlere anlatılmaz, onlar anlamaz. "önceden dinlemiştim" demeyecekler, çocuklara anlatılır (<https://eksisozluk.com/masal--58052?p=26>) (Erişim Tarihi: 18.02.2014).

-vakti zamanında ifade özgürlüğünün olmamasından sebep 'dolaylı anlatım' a verilecek en net örnek olup, çocukları uyutmak için değil bilakis çocuk toplumları uyandırmak amacıyla çıkmış bir anlatıdır (<https://eksisozluk.com/masal--58052?p=28>) (Erişim Tarihi: 18.02.2014).

-yetişkinlerde yerini dizilerin aldığı hayal dünyası (<https://eksisozluk.com/masal--58052?p=32>) (Erişim Tarihi: 18.02.2014).

-çocuk yahut yetişkin olsun, insanın 'mutlu son' garantili macera kılavuzudur (<https://eksisozluk.com/masal--58052?p=32>) (Erişim Tarihi: 18.02.2014).

-hemen hergün çocuklarıma okuduğum masallar artık bitmek üzere. anlatacak masal olmayınca yolum buralara kadar uzandı ve bugece çocuklarıma masal okudum; suserin bile yazarken sonunun nasıl bittiğini anlamadığı bir masal (<https://eksisozluk.com/masal--58052?p=33>) (Erişim Tarihi: 18.02.2014).

-şimdiki çocukların çoğunlukla ve bir şekilde uzak kaldığı edebi tür. hayal gücünün ortaya çıkması için en önemli etkenlerden birisi olarak çocukların gelişiminde eksik olması, hayal kurmaktan korkan ot gibi bir neslin ortaya çıkmasına neden oluyor (<https://eksisozluk.com/masal--58052?p=36>) (Erişim Tarihi: 18.02.2014).

-çocuğuyla birlikte masal yazan yeni nesil ebeveyn

"biz hazır ve kliseleşmiş çocuk masallarını okumuyoruz cocuğumuza. bunun yerine, onunla birlikte kendi masalimizi kendimiz yazmayı tercih ediyoruz ehehe hehe ehehe" imis (<https://eksisozluk.com/cocuguyla-birlikte-masal-yazan-yeni-nesil-ebeveyn--3128204>) (Erişim Tarihi: 18.02.2014).

-mutlu son ihtiyacından doğmuş zamanla gelişmiş dilden dile dolaşmış yorgun anlatılardır (<http://www.itusozluk.com/goster.php/masal/sayfa/2>) (Erişim Tarihi: 19.02.2014)

Ek-11. (devam) Günümüz ve Gelecekte Masal Algısı¹¹

-çocuklara kaktırılan yalanların edebi haline denir. gerçeküstü ya da olması imkansız şeyleri konu edinir. hani iyi hoştur ama, hayatın gerçeği zaten yalan olması; neden bu yalanlar çocuklara önceden öğretilir ya da yalandan mutluluklar edinilir (<http://www.itusozluk.com/goster.php/masal/sayfa/1>) (Erişim Tarihi: 19.02.2014)

-sahtedir... insan örgüsüdür. maval okumaktan farkı yoktur (<http://www.itusozluk.com/goster.php/masal/sayfa/3>) (Erişim Tarihi: 19.02.2014).

-eski devir hikayeleridir. şimdiki zamanlarda zaten o kadar çok şey yalanlar üzerine kurulu ki, masallar çok gerçekçi kalıyor bu yalanların yanında. şimdiki zamanların masalları hayatımızın gerçekliğini oluşturan yalanlarımız. anlatan da biz, dinleyen de biz. o yüzden gökten elmalar da bizim başımıza düşüyor (<http://www.itusozluk.com/goster.php/masal/sayfa/3>) (Erişim Tarihi: 19.02.2014).

-olmaz şeylerin olmuş gibi gösterilmesi veyahut da olması istenen imkansızların iç dünyadaki detaylandırılmasının dışavurumu.

bak kızım: bir varmış bir yokmuş, nette sıfır elde hiçbir birikim yokmuş... şu korktuğun heybetinden titrediğin dağlar aslında gökten bakıldığında bir noktaymış, senin haşmetinden yüce sandığın aslında deryada bir katreymiş, sen insanmışın, ben de insancık... sonuçta hepimiz insangiller familyasında küçük bir meşgale ve oyun peşinde koşan ölüm yolcusu varlıklarımız... bu yolculukta vardığımız noktadan başka hiçbir şey gerçek değilmiş, işte yolculuk o yolculuk masal da bu masalmış kızım.. (<http://www.itusozluk.com/goster.php/masal/sayfa/4>) (Erişim Tarihi: 19.02.2014).

-çocuklardan çok büyüklerin yaşamaya ihtiyacı olduğu şey (<http://www.itusozluk.com/goster.php/masal/sayfa/4>) (Erişim Tarihi: 19.02.2014).

-ufaklığında canınıniçi büyükannemin uyumam için anlattığı uyumamı sağlamayan aksine peş peşe soru sormama neden olan. (<http://www.itusozluk.com/goster.php/masal/sayfa/5>) (Erişim Tarihi: 19.02.2014).

-çok eski zamanlarda diye başlayıp ortaçağın krallıklarında, derebeyliklerinde tikanıp kalır hep. nedense. çok eski zamanlarda bir kral yaşar hep, bir ülke vardır hep, bir prenses, bir prens, şehzade, sultan falan. hayvan masallarını inkar ettiğimden değil, la fontaine'e saygısızlık olmasın. ama çok eskiden kasit, bir kere de kabileler, klanlar olsun, ülke sınırları falan olmasın istemiyor değilim. masallar yeterince eski değil. zaman da, yer de bir kalıbın içinde gibi. kalıp belli. çok eski zamanlarda bir şaman yaşamıyor masallarda hiç. masallar sınırsız değil (<http://www.itusozluk.com/goster.php/masal/sayfa/5>) (Erişim Tarihi: 19.02.2014).

Ek-11. (devam) Günümüz ve Gelecekte Masal Algısı¹¹

-her biri ayrı bir hayatı ya da coğrafyayı anlatan anonim eserler.

nesilden nesile aktarıldılar. nesiller değiştikçe olaylar değişti ve her masalım ardından bir yenisi geldi. özgürlüğü için mücadele ederken acı çekenler, aşkı uğruna dağları delenler, mecnun olanlar. efeler, eşkıyalar anlatıldı kimi coğrafyalarda. daha doğudaysa mecnuni hikayeler. hep ağızdan ağıza, yazısız kalemsiz kağıtsız ya da parşömsüz aktarıldı yıllarca. biz büyüdük masallarla ve artık masallar tükendiğinden vurduk kendimizi sanal dünyaya. ben sıkrapı oldum başkaları bambaşka. modern dünyada sıkışmışlıklarımızı attık bir nebze de olsa. sonradan başlar susuşlar. uzaklaşmalar. masal tadında hayatlar yaşandı belki tarafımızdan, (<http://www.itusozluk.com/goster.php/masal/sayfa/6>) (Erişim Tarihi: 19.02.2014)

-lükstür.

masal artık lükstür yetişkinler için.

paran değil bu kez hayal dünyanın yetmez artık, satın alamazsın daha da kötüsü satılık bile değildir ki.

yok; hayır alamazsın...

işte bu yüzden bir çocuk en zengin insandan daha zengindir.

o, masala inanıp dünyaları alırken sen dünyaya inanır masallarını satarsın (<http://www.itusozluk.com/goster.php/masal/sayfa/6>) (Erişim Tarihi: 19.02.2014)

-çocuklara uyumazdan evvel anlatıldığı iddia edilen edebi türdür. oysa 1001 gece masallarında şehrazat masallar sayesinde insanları ölümden kurtarmıştır. demek ki masal çocukları uyutmak için değil, içimizde uyuyan çocuğu uyandırmak için anlatılır (<http://www.itusozluk.com/goster.php/masal/sayfa/7>) (Erişim Tarihi: 19.02.2014)

-içinde yaşadığıma inandığımdır. biraz düşününce, bu tür şeylere inanmak çocukluk değildir. sadece mutlu olmaktır. her masalın kötü başladığını hatırlayalım. kırmızı başlıklı kızın anneannesi hastadır, pamuk prenses hem annesini hem babasını kaybetmiştir, hansel ve gretel annesini kaybetmiştir, rapunzel bir şatoda sıkışmış, külkedisi eziyet altındadır. ama masal kahramanı mıdır bunları hepsi. evvet! o halde biz neden bi masalda olmayalım ki. hep bir umut olur içimizde böylece. yakışıklı prens her an güzel prensesle tanışabilir, her şey her an bir balkabağından şaşırtıcı şeylere dönüşebilir. buna inanmak lazım bence. hiç biri gerçek olmazsa bile en azından umudun insana kattığı mutluluğu yaşamış oluruz (<http://www.itusozluk.com/goster.php/masal/sayfa/7>) (Erişim Tarihi: 19.02.2014).

-günümüzde yapılabilecek en kolay iş. hani objeler bol ve çeşitli, doğa sütün olaylar için oldukça fazla kaynak var, teknolojik gelişmeler bazı masalların gerçekleşebilmesini mümkün kılmış (<http://www.itusozluk.com/goster.php/masal+yazmak/>) (Erişim Tarihi: 19.02.2014)

Ek-11. (devam) Günümüz ve Gelecekte Masal Algısı¹¹

-şu yaşıma rağmen nasıl özlüyorum bilemezsiniz. bir kaç dakika da olsa elektriklerin kesilmesiyle ruhumuzu ezen teknolojik yığından kurtulmak ve yorgan altında o sınımsız masallara sarılıp uyumak. sanırım büyümekle yitirdik biz cennetimizi. şimdi elimizde kalan, beton ve kablo enkazı altında mekanik insanlarla plastikten ritüellerimiz (<http://www.uludagsozluk.com/k/elektrikler-kesildi%C4%9Finde-masal-anlatan-b%C3%BCy%C3%BCkler/>) (Erişim Tarihi: 20.02.2014).

-dünyanın en güzel şeyidir. teknolojinin o iğrenç esirliğinden kurtulmuş, bir mum ışığında yanan sobanın etrafına kurulmuş masal dinlersiniz. ne yazık ki bunu pek yaşayamamış olmak beni üzer. ne gariptir bazı geceler ampulün bile icat edilmemiş olmasını dilerim (<http://www.uludagsozluk.com/k/elektrikler-kesildi%C4%9Finde-masal-anlatan-b%C3%BCy%C3%BCkler/>) (Erişim Tarihi: 20.02.2014).

-"uyaran"ların günümüzdeki kadar çok olmadığı dönemlerde, çocukları formatlarken, dünyayı algılamalarında fark oluşsun diye yazılmış, anlatılmışlardı. metafor zengini kurguları, çocukları dünyayı "gör"düklerinden ibaret sanmasını diyeydi. batı dünyasında parayla yazdırılan eserler iken, doğuda 1001 gece anlatılmaz zenginlikteydiler. sonra tv icad edildi, büyükler uyumaya başlayınca, çocukları hepten unuttular (<http://www.uludagsozluk.com/k/masal/>) (Erişim Tarihi: 20.02.2014).

-uzay-zamanın insan zihniyle büküldüğü büyücü sanatlarından biridir (<http://www.uludagsozluk.com/k/masal/3/>) (Erişim Tarihi: 20.02.2014).

-sanılanın aksine insanlara bir fayda getirmediğine inandığım uyutucu bir edebi tür (<http://www.uludagsozluk.com/k/masal/6/>) (Erişim Tarihi: 20.02.2014).

-herkesin anlatabildiği ama sadece babaannelerin yasatabildiği; buyulu dünyanın kapılarının çocuklara açılması eylemi.. (<http://www.uludagsozluk.com/k/masal-anlatmak/>) (Erişim Tarihi: 20.02.2014)."

Ek-12. Günümüz Tekerlemeleri¹²

“-küçükken oynadığımız oyunlarda ebe seçmek için kullanılan tekerlemelerdir. hecelenerek ve her hece bir kişiye gelecek şekilde söylenirdi. bizim oralarda (İsparta) en çok kullanılanı şuydu:

oooo allah'tan başlıyorum (niye ondan, neyse daha çocuğum, anlamıyorum ama başla bakalım)

şeytanı taşıyorum (hacca gittik ailecek)

ruma ruma rum (rum derken)

kırmızı mum (da ne alaka)

dolapta pekmez (hah, çocuk şarkısına benzemeye başladı)

yala yala bitmez (yalamak? kaşık yok mu evladım, yumulmuşsun tabağa.)

ayşecik cik cik cik (en çok burasını severdik, cik demek güzel bir şeydi. niyeyse)

fatmacık cik cik cik (aynen)

sen bu oyundan çık (burası yavaş söylenirdi ve çık kelimesinin geldiği kişi ya ebe olurdu ya da ebelikten kurtulurdu) günümüzde çocuklar hala sokakta oyun oynuyorlar mı bilmiyorum. internette ya da bilgisayarda oynanan oyunlarda ebe seçilemeyeceğine göre (metal horror, sen ebesin olum. bana ne lan mustafa07 benden sonra geldi o ebe olsun) artık eskide kalmış tekerlemeler de diyebiliriz bunlara. güzeldi bizim çocukluğumuz güzeldi (<http://www.itusozluk.com/goster.php/oyunlarda+ebe+se%E7mek+i%E7in+s%F6ylenen+tekerlemeler/sayfa/1>) (Erişim Tarihi: 13.02.2014).

-yine amfoter metaller için;

al sana pabuç zannetme çarık (al, sn, pb, zn, cr)

-bitmiyor ne yapalım diyerek, amfoter metaller için;

zengin(zn) ali(al) senin(sn) pabucun(pb) kırmızı(cr)

-ilk yirmi element için:

eyç helibeb knofne namgal sips klarka

-amfoter metaller için: zengin saniye pabucunu alıp cırlattı (zn, sn, pb, al, cr). bir de soy metallerdi galiba tam olarak ne olduğunu unuttum: cumhur haksızca ağlayanların avuçlarını patlattı (cu, hg, ag, au, pt).

-2a grubu için gelsin:

berat magandası canan'ı sıraya bağlayıp raptiyeledi. (be-mg-ca-sr-ba-ra)

-2a için:

ben mağazanın camekanında sırtırken babama rastladım (<http://www.itusozluk.com/goster.php/periodyk+tablo+tekerlemeleri>) (Erişim Tarihi: 13.02.2014).”

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : BAKİ, Zeynep Safiye
 Uyuğu : TC
 Doğum tarihi ve yeri : 01/12/1987 Kastamonu
 Medeni hâli : Bekâr
 Telefon : 0312 202 14 27
 Faks : -
 e-posta : zeynepsafiyebaki@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Gazi Üniversitesi / Türk Halk Bilimi Bölümü	Devam ediyor
Lisans	Ondokuz Mayıs Üniversitesi / Türk Dili ve Edebiyatı	2010
Lise	Abdurrahmanpaşa Lisesi	2006

İş Deneyimi

Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
2011 Eylül- devam ediyor	Gazi Üniversitesi	Araştırma Görevlisi
2010 Kasım-2011 Mayıs	Hacettepe Üniversitesi	Araştırma Görevlisi
2010 Ekim-2010 Kasım	Sinop Üniversitesi	Araştırma Görevlisi

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

- "Beylikler Döneminde Kastamonu ve Çevresindeki 'Kadın'ın Toplumsal Cinsiyeti Açısından Konumu", Kuzey Anadolu'da Beylikler Dönemi Sempozyumu, 3-8 Ekim 2011 Kastamonu, Sinop, Çankırı.

Yayınlar (devam)

- Uluslararası Halk Kültüründe Su Sempozyumu, “Uygulamalı Halk Bilimi Bağlamında Suyun Bereketi: Nisan Tası Örneği”, 07-08 Kasım 2013, Tekirdağ.
- “Türkülü Aşk Hikâyeleri Bir Gösterim Olarak”, Millî Folklor (Tanıtım Yazısı), Cilt: 12, Yıl: 25, Sayı: 99, Güz, 2013.
- M. Öcal Oğuz, Zeynep Safiye Baki, Gözde Tekin (Yay. Hz.), *Kuramlar Yaklaşımlar 4*, Ankara: Geleneksel Yayınları, 2014.

“GAZİ GELECEKTİR..”

Gazi gelecektir...

